

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204277

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 83.1 / V 45B Accession No. T 3197

Author ఎం కేం రామారావు

Title విశాలం ఆంధ్ర పంచదశాంశులు. 1934

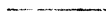
This book should be returned on or before the date last marked below.

చేతాళ పంచవింశతీక.

ఉ పా డ్య త పు.

పూర్వము మాంభవదేశములో డిబ్బయినీ నగరము రాజు
 ధానిగా విక్రమూర్ముడనురాజు నలుచుం గెను. ఆతని సభకు
 ప్రతిదినమును నేపాల్థము తొంతిశీలుం డను వేరి శ్రమణాభింబ
 మొకఁడు వచ్చి పంపి కటి కానుక ట్టుచుండెను. ప్రతిదినము
 రాజు అట్లు పండు గయికోని చింతనుండు బొక్కనగాని చేతి
 కిచ్చుచుండెను. ఇట్లు పదినెత్తరములు గడచినవి. అంతట నొక
 నాఁడు భిక్షువు పంపిచ్చి పోయినతర్వాత ఆటకోటిపిల్ల యొకటి
 కావలివారి చేతినుండి తప్పించుకొని తనకడకు రాఁగా, రాజు
 దానికీ ఆపంపిచ్చెను శ్రోతిపిల్ల దానిని నినుటకు పగుల్చగా
 అందుండి వెలలేని కత్తు మొకటి క్రొంబబడెను. దానిని గని
 క్కొని రాజు భాండాగారికునికిం దిలిపించి 'పియి, ఆసన్నాశ్రీ
 నిత్యము నిచ్చుచుండినపండ్లు నీచేతి కిచ్చుచుంటినే అవి యేవి!
 అని యడిగెను. ఆతఁడు భయముతో, 'దేవా, వానిని తలుపు

తీయకయే నేను దిడ్డిదారిని బొక్కసపుటింటిలో వేయుచుంటిని. ఇప్పుడు దేవరయాజ్ఞయేని తలుపు తెరిచి చూచెదను.' అని విన్నవించెను. అందులకు రాజు అంగీకరింపగా కోశాధ్యక్షుడు పోయి క్షణములో మరల వచ్చి 'దేవా, ఆపండ్లు క్రుల్లిపోయినవి, అవి యగపడలేదు గాని యిప్పు డచ్చోట గొప్ప రత్నాల ప్రోవు జ్వలించుచున్నది' అని విన్నవించెను. విని సంతసించి రాజు ఆమణులు ఆకోశరక్షకుని కిచ్చెను.

మఱునాడు భిక్షువు వచ్చి పండు కానుకవెట్టగా, రాజు అతనితో 'ఓభిక్షూ, ప్రతిదినము నిట్లు ధనము వ్యయించి నన్ను గొలిచెదవేల? కారణము చెప్పవలసికు ఇప్పుడు నీఫలము నేను గ్రహింపను' అనెను. భిక్షువు రాజుతో ఏకాంతమున 'రాజేంద్రా, వీరునిసాయము కావలసిన మంత్రసాధన మొకటి నాకు గలదు. అందులకు వీరశ్రేష్ఠుడవు నీవు నాకు సాయ మొనర్తువని నా ప్రార్థన.' అని విన్నవించెను. రాజుదుల కంగీకరించెను. 'అట్లయిన రాగల కృష్ణచతుర్దశి రాత్రి ఈయూరి వెద్దవల్ల కాటిలోని మఱిచెట్టుక్రింద నే నుండును, అచటికి నీవు వచ్చి నా కెటుకపఱుచుకొనవలయును.' అని శ్రమణుడు వక్కాణించెను. అట్లే చేసెద నని రాజు బిప్పుకొనెను. అంతట క్షాంతి శీలుడు సంతసించి తనతావునకుం బోయెను.

కృష్ణచతుర్దశినాడు విక్రమూర్కుడు భిక్షువున కిచ్చిన మాట జ్ఞప్తి చేసికొని రాత్రి నల్లవస్త్రములు దాల్చి, చీకటి మ్రాని పువ్వులు సిగం జట్టుకొని, కత్తిని కేలం గొని రాజధాని వెలువడి, శ్మశానంబు చొచ్చి, వెదకీ యాభిక్షువును మఱ్ఱిచెట్టు క్రింద మండలన్యాసము సేయుచున్నవానిఁ గాంచి, తఱియం జని 'భిక్షుఁడా, ఇదె వచ్చితిని, నీ కేమి చేయవలయును చెప్పము.' అని యడిగెను. ఆమాట విని భిక్షువు రాజుం గని సంతసించి 'రాజా, ఏయసూపుదువేని, ఇటకు ఏక్షీణముగా దూరమున ఒంటిగా నొక యిరుగుడువృక్ష మున్నది. అందు ఉరిఁ దివియఁగా చచ్చిన మగశవ మొకటి వ్రేలుచున్నది. ఓ వీరాగ్రణీ, దానిని మూనంబున ఇటకుఁ దెత్తువేని నా కుపకార మగును.' అనెను. రాజు వల్లె యని మంఠుచున్న సొదకొఱవి యొకటి దిన్వటిగా కేలఁగొని, యంధకారములో దక్షిణాభిముఖుఁడై పోయి, ఎట్లొ యా యిరుగుడువృక్షంబు స్తన్నొని, దాని పలవనుండి వ్రేలుచున్న పీనుంగుం గని, చెట్టెక్కి త్రాడు తొంచి క్రిందబడవై చెను. పడు చునే యా శవము నొప్పి తగిలినది వోలె ఏడ్వం దొడం గెను. రాజు చెట్టు దిగి వచ్చి ప్రాణ మున్నదో యని కనికరముతో దానిదేహమును తడవెను. అంత నది బొబ్బనప్పు నవ్వెను. అంతట రాజు దానియందు బేతాళుఁడు ప్రవేశించియున్నాఁడని యెఱింగి బెగ్గడిల్లక దానిని 'ఏల నవ్వెదవు ? పోదము రమ్ము.'

అని విలుచునంతలో అది భూమిమీద మాయమై ఎప్పటికీ లేనే
 చెట్టున వ్రేలుచుండెను. రాజు మఱల చెట్టెక్కి దానిని దింపెను.
 వీరపురుషుల చిత్తములు వజ్రముకన్నం గఠినములు గదా.
 బేతాళుడు పూనియున్న యాశావమును మరల బుజమునఁ బెట్టు
 కొని విక్రమార్కుఁడు శ్మశానంబున నడువసాగెను. బుజము
 మీదిపీనుఁగునం దున్న బేతాళుఁడు ఇట్లనియె:— రాజా,
 నారినులఁతె తేలియకుండ నొక కథ చెప్పుదను వినుము.

శ్రీ

బేతాళ పంచవింశతిక.

కథ—౦.

పూర్వము కాశీపురమును ప్రతాపముకుటుండును రాజు
వలచుండెను. అతని సుతుడని వజ్రముకుటుండు. ఆకుమారుడు
హాపముచే కామునికీ, శోచ్యముచే శత్రువులకును, గర్వభంగ
మొనర్చుచుండెను. అతనికి మంత్రికుమారుడు మహామతి బుద్ధి
శిరీరూఢుడనునాతడు ప్రాణాధిక మిత్తుండుగా నుండెను. ఒక
నాడు రాజకుమారుడు మంత్రిపుత్తునితోఁ గూడ వేడుకగా
వేటకు బయలుదేటి ఆ తమకముచేత ఆడవిలో మిక్కిలీ
దూరము ఏగి అచట సింగములతలలను బాణములతో తేగ
నేయుచు, కాఱడవిలో మిగుల లోతునకుఁ బోయి, ఒకచోట,
కోకిల బట్టులు కైవారములు నేయుచుండ, వృక్షములు పూ
రెమ్మనింజామరలు వీచుచుండ, మదనుని సభం బోలిన యా
నట్టడవిలో, చిత్ర విచిత్రము లయిన తామరలతోఁ జి సరోవర
మొకటి తానును మంత్రిపుత్తుండును గాంచెను.

అప్పుడే ఆసరస్సునకు దివ్యరూప ఒకకన్య సుపరివార యై
జులకమాడ వచ్చి, తన దేహకాంతి ప్రవాహముచేత చెలువు

నిండించుచు, చూపులచే క్రొత్త తామరగుబురుల సృజించుచు, నిండుచందురుని గలిచిన నెమ్మొముచేత నెత్తమ్ములను బిత్తర పుచ్చుచు, రాజపుత్తుని మనస్సును క్షణములో హరించెను. అతఁడును నిముసములో ఆమెకన్ను దోయిని హరించెను. ఈమె ఎంతయో యని రాజకుమారుండును మంత్రికుమారుండును పరికించుచుండఁగా, నామె తన యూరు పేరు లోనగువానిం దెల్పుటకు ఒయ్యారపునెపంబున నిట్లు సన్నలు చేసెను.—సిగ దండనుండి కలువం దివిచి చెవిం బెరిపెను, విలంబముగా పలుదో మెను, తామరపూ వొకటి గుత్తి యకాదలం దాలెను, సాభిస్త్రాయముగా ఎగం గేలు సేర్పెను.—రాజకుమారుండు ఆసన్నలను గ్రహింప లేదు. అతనిమిత్తుండు బుద్ధిశరీరుండు గ్రహించెను. క్షణములో నా కన్య పరజనులు కొనిపోవ నటనుండి పడటి పోయెను. ఇల్లు నేరి యామె మేనిని మంచమున వైచి, యుల్లమును రాజకుమారునిమీఁద నునిచి, వేఁగుచుండెను.

రాజపుత్తుండును ఆమె లేక ఎట్టకేలకు తననగరి కేగి, విద్యం గోలుపోయిన విద్యాధరుఁడువోలె చెప్పరాని యవస్థకు పాలాయెను. మంత్రికుమారుండు అతనియవస్థ గని ఏకాంతంబున నడిగి యెఱిగి ఆ చెలువ దొరకక పోదని పలికెను. అంతట వజ్రముకుటుంబ మిత్తునితో 'మిత్రమూ, ఆకన్నియం గూర్చి మనకు డిగు గాని పేరు గాని కులము గాని తెలియ దాయెను. దొరకు చుదువు. ఏమి నన్ను హుళిక్కి యూఱుపిం

పుల పాలు సేసెదవు?' అనెను. బుద్ధిశరీరుడు డనియె:—'దేవా, ఇట్లన నేల? ఆమె యది యెల్ల సన్నలం దెలుపుట నీవు గనలేదా? ఆమె చెవిపై కలువ నీకొన్నదిగదా, దాన నీకు కట్టా? త్వలరాజురాజ్యములో తన నివాస మని తెల్పినది; దంత సుస్కారము చేత తనతండ్రి దంతఘాటకుం డని సూచించినది. పద్మమును శిరమున తాల్చి తనవేగు పచ్చావతి యని తెల్పినది. ఎడదం కయి యుంచుటచే దనప్రాణములు నీ యధీనము లని చెప్పినది. కళింగదేశములో ప్రసిద్ధుడగు కర్ణోత్పల మహారాజు ఉన్నాడు. ఆయనకు అనుగ్రహపాత్రము దంతఘాటకుం డని సేనాపతి యున్నాడు. అతనికి ప్రాణములకంఠి ప్రియ త్రైలోక్యరత్నము పచ్చావతి యని యొక కూతురు కలదు. ఆమెను ఆ రాజు కొడుకు కోరి యున్నాడు. ఈవృత్తాంతము లోకుల వలన సరిగా నీవు నెఱింగి యున్నావు గదా. దానింబట్టి ఆమె దేశము ఊరు వంశము వేరులోనగువానిని తెల్పినసన్నలను నేను గ్రహించితిని.' ఇట్లు బుద్ధిశరీరుడు వలుకఁగా రాజతనయుడు అని బుద్ధికి మెచ్చి ఉపాయ మగపడినందులకు సంతోషించెను.

మఱి యతనితో నాలోచించి వేటనెపమున అతని దోడ్కొని వెడలి ప్రియకై ఆదిక్కుగానే పోయెను. నడిదారిని సిబ్బందిని ఏమార్చి గాలివడిగల తమగుఱ్ఱములను ఎగదోలుకొని యిరువురును కళింగదేశమునకు బోయిరి. అచట కర్ణోత్పలరాజునగరము చేరి, దంతఘాటకునియిల్లు కనిపట్టి, ఆ చెంత

నొక ముసలమ్మ యింట బస చేసిరి. గుట్టములకు నీళ్లు కట్టి గడ్డి వేసి, చాటుగా నొకచోట భద్రముగా కట్టి వేసి, రాజపుత్రుఁ డుండ, మంత్రిపుత్రుఁడు వృద్ధును 'అమ్మా, ఇక్కడ సేనాపతి దంతఘాటకుఁ డని యున్నాఁ డట ఎఱుఁగుదువా?' అని యడిగెను. ఆమె విని శ్రద్ధతో నిట్లనియె:—'ఉన్నాఁడు, నే నెఱుఁగుదును. నే నతనింటిదాచిని, ఇప్పుడు అతఁడు నన్ను తన కూతురు పద్మావతిక సిద్ధ తోడుగా నియమించి యున్నాఁడు. నేను అచటికి తఱచుగా పోవుట లేదు. ఏ లన, నాకు మంచి వస్త్రములేదు; నావస్త్ర మగపడిన, నాకుమారుఁడు దుష్టుఁడు జూదగాడు హరించును' అంతట మంత్రిపుత్రుఁడు ముసలిని తన యుత్తరియు మిచ్చి తనియించి, "అమ్మా, నీవు తల్లివి గాన నీతో నొక రహస్యము చెప్పెదము, దానిని మాకు నెఱవేర్చుము. దంతఘాటునికూతురు వద్దావతికడకుఁ బోయి 'నీవు చెఱువు నొద్ద చూచిన రాజకుమారుఁ డిట వచ్చియున్నాఁడు, అతఁడు తన్ను ప్రేమ మీఱ నీకుఁ దెల్పుమని నన్ను నీకడకుఁ బంపినాఁడు.' అని చెప్పుము." అని యడిగెను.

ఈవికి లోబడి ముదుసలి యొప్పుకొని పద్మావతి కడకు పోయి క్షణములో మఱల వచ్చి వారితో నిట్లు నచించెను 'నేను పోయి రహస్యముగా మీ రాక నెఱింగించితిని. ఆమె విని కోపగించి బెవరించి రెండు చేతులకును కర్పూరంపు బొడుమును పూసికొని యా చేతులతో నారెండు చెంపలు

వాయి చెను. ఆయనను నమునకు కోపగించి నేను ఇంటికి వచ్చితిని. ఇవిగో కపురంపు ప్రాళ్లు పనియు నా మొగమున తెల్లగా అచ్చుపడి యున్నవి చూడఁడు ' ఇట్లు ముదుసలి పలుకఁగా ఆశ యుడిగి బెద్దలిన రాజసుమాగుం గని బుద్ధిశరీరుఁడు ఏకాంతమున, 'మిత్రమా, చింతింపకు, గుట్టు గాచికోసుకడై యాకన్య ప్రాళ్లు బెదిరించి కపురంపుబొడి ప్రాళ్లు పనియు ముసలిదాని మొగమున కంటించినది : అంతలె యభిప్రాయమును గంటివా? ఈశుక్లపక్షమున వెన్నెలగల యీ పదిరాత్రులును గడపుఁడు, ఇవి సంగమమునకు పనికి రావు, అని యర్థము' అని చెప్పి యోదార్చెను. అనంతరము మంత్రికుమారుఁడు చేత నున్న బంగారము కొంత రహస్యముగా బజాబులో అమ్మి కావలసిన ధన మిచ్చి ముసలమ్మచే నుత్తమభోజనము సిద్ధము సేయించుచు కపురంపును ఆమెతోఁగూడ భుజించుచుండిరి. పదిదినము లైన యంతట మఱల నెఱుగఁగోరి పద్మావతికడకు మంత్రిపుత్రుఁడు ముసలి వానిని పంపెను. మంచి యన్న పానములకు ఆసించి ముసలి మఱల పద్మావతికడకేగి వెంటనే వచ్చి యిట్లు తెలిపినది.—

ఈమాటలు ముసలమ్మను పద్మావతి గౌరవించి భుజింప జేసి పానాదిక్రీడల నటనే పగ లంతయు నిలుపుకొన్నది సంజ వేళ ముసలిది ఇంటి కేగ నెల వడుగు నంతట, అట బయట మదపులేనుఁ గొకటి కట్టుకంబము నూడఁ బెటికికొని విడఁబడి అగపడినవారి నెల్లఁ ద్రొక్కుచు వచ్చుచున్న దని కోలాహలము

వినబడెను. అంతట పద్మావతి ముసలిదానితో 'ఆవ్వా, వీధిలో ఏనుగు విడబడి యున్నది, ఆ దారిని నీవు పోవుట సరి గాదు. నిన్ను వీటపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యీ వృద్ధికికీనుండి త్రాళ్లతో క్రిందితోటలోనికి ఈ చేడియలు వింకరును. ఉద్యానము లో చెట్టెక్కి, చెట్టునుండి ప్రాకార మెక్కి, ప్రాకారమునుండి బయటి చెట్టెక్కి, బయట దిగి, యింటికి పొమ్ము.' అని చెప్పి, యట్లే పంపెను. ముసలిది యిల్లు నేరి వారికి వృత్తాంతమును సమస్తమును త్రాటివీట దారిలోఁ గూడ వివరించెను. అంతట మంత్రిసుతుఁడు రాసుతునితో 'నీ కోరిక ఇన్నాళ్లకు తీరినది. ఆమె నీరాకకు దారిఁగూడ యుక్తిగా తెలిపినది. ఈ వినమే రాత్రి రాగానే, ఆ తోటదారినే పోయి, త్రాటివీట మీఁదుగా నీచెలినగరు చేరుము.' అని చెప్పెను.

అట్లే రాజకుమారుఁడు రాత్రి మంత్రికుమార సహితముగా ఆ ప్రాకారమార్గమునం బోయి, ఉద్యానములో కిటికి నుండి త్రాటితోడివీట వ్రేలు చుండుటయు, చేడియలు కిటికిలో నుండి ఎదురు సూచు చుండుటయుం గాంచి, వీట యొక్కెను. అంతట చెటికలు కిటికిలోనికి చేఁదుకొనిరి. రాజకుమారుఁడు పద్మావతియంతిపురిం జొరఁగాచూచి, మంత్రికుమారుఁడు ఇంటికి పోయెను. అచట నిండుచంద్రునివంటి నెన్నెముతో తేజరిల్లుచున్న యాపద్మావతిని రాజసుతుఁడు గాంచెను. ఆమెయు నతనిం గని లేచి ఎక్కుదినముల విరాళికి తగినయట్లుగా నాతనిని కంఠా

లింగ నా ద్యుపచారములచేత సమ్మానించెను. అట నామెను రాజకుమారుడు గాంధర్వ విధానముచే వివాహమాడి యటనే గుర్తముగా కొన్నాళ్లు ఉండి, ఒకనాడు రాత్రి పద్మావతితో 'ప్రియం, నాతోగూడ ఈపురికి మంత్రికుమారుడు నాసఖుడు వచ్చి యున్నాడు, అతడు నీ చెద్దలోడు ముసలమ్మ యింట ఇన్నాళ్లు బంటరిగా నున్నాడు. నేను పోయి అతనిం గాంచి తేపు మఱల వచ్చెదను.' అని చెప్పెను. ఆ మాట విని మలకలమారి పద్మావతి 'ఆహా! ఆర్యపుత్రా, ఆ నాసంజ్ఞలను నీవే తెలిసికొంటివా, అతడు తెలిసికొని నీకు చెప్పినాడా?' అని యడిగెను 'అవి నాకు బోధపడలేదు, సర్వము మహాబుద్ధి యతడే కనిపట్టి నాకు వివరించినాడు.' అని రాజకుమారుడు పల్కెను 'అట్లేని ఆర్యపుత్రా, ఇంతకాలము అతనిమాట నీవు నాకు తెల్ప కుండుట నాయము గాదు. నీమిత్రుడు గాన నతడు నా యన్న, ముందుగా నతనికి తాంబూలదానాదిసత్కారము చేయవలసియుండెను గదా?' అని పద్మావతి వాక్రుచ్చి యంగీకరించి పంపగా, రాజకుమారుడు ఆరాత్రియే మునుపటి దారినే యింటికి మిత్రునికడకుం బోయెను. అచ్చట మాటల సందున రాజకుమారుడు 'సన్నలను' మంత్రికుమారుడు వివరించె నని తాను పద్మావతితో జెప్పినమాటను తెలియ జేసెను. 'అట్లు చెప్పియుండరాదు' అని మంత్రికుమారుడు పలికెను.

ఇంతలో తెల్లవాఱఱగా ఇరువురును సంధ్యావందనా దికములు సల్పి, యుబుసులాఱు చుండఱగా, వచ్చువతిచెలికత్తె పక్కాన్నతాంబూలములు కొని వచ్చి, మంత్రిపుత్త్రుని కుశలం డడిగి, మంచిమాటలు పలక, రాజపుత్త్రునిభోజనమును నివారించునట్టై, ఆఱనిని వచ్చువతి భోజనార్థ మెదురి, సూచుచున్నవని, మాటల నరుసను చెప్పి, ఎలవు వడసి పోయెను. అంతట బుద్ధిశరీరుఱు వజ్రముకుటునితో 'విత యొకటి చూడదను చూడు మనిచెప్పి, ఆపక్కాన్నములోని ధత్య మొకటి కుక్కకు వేసెను. దానిం గని యది చచ్చెను. ఏమి ఱు యద్భుత మని రాజపుత్త్రుఱు ఱుగ మంత్రికుమారుఱు ఱనియె:— 'సంజ్ఞలను గ్రహించితినిగాన భూర్తుఱుడ నని యా మె నన్ను చంపఱోరి నాకు ఈవిషాన్నము పంపినది ; ఇందులకు నీమిఱదిమరులే కారణము. నే నున్నయెడల నీవు తదేకాగ్రముగా ఆమెకు వశపడ వనియు, నావశమునంబడి యామెను వదలి మననగరమునకుఱు బోయెదవనియు, నామెతలంపు కావున నీ వామెపైఱు గినియకుము. టంధులనుండి విడఱిసి ఆమెను మనము హరించి మనయూరికిం గొనిపోవుదము. అందులకు నేను ఱుక్త చెప్పెదను, అట్లు నేయుము.' ఆమాట విని యాశ్చర్యపడుచు రాజపుత్త్రుఱు 'వాస్తవముగా నీవు బుద్ధిశరీరుఱుడవే' ఱని మంత్రికుమారుని పొగడెను.

అప్పుడు ఆకస్మికముగా వీధిలో రాజుకొడుకు బాలుడు మృతినొందినాఁడని మొఱ యొకటి వినబడెను దానిని విని మంత్రికుమారుఁడు సంతస మొంది రాజకుమారునితో 'బభిబభి' ఈ రాత్రి యథాప్రకారము పద్మావతియింటికిం బొమ్ము ఆమెను చచ్చినదానివలె కదలిక లేక ఒడ లెఱుగక పక్షిపోవునట్లుగా సారాయి త్రాగింపుము. అట్లామె నిద్రలో మునింగియున్న తఱిని శూలమును నిప్పునఁ గాల్చి, దానితో నామె మొలలో గుడ్డువేసి ఆమెనగ లెల్లం గొని గవాక్షమార్గమున త్రాటివేట యుయ్యెలలో వెలువడి, రాత్రియే ఇంటికి నాకడకు రమ్ము ; ఆటుపై మేలు గలుగు నాలోచన నాకుఁ దెలియును. అని పల్కి, ఏదుపందిముండ్లవంటి మూఁడు మొనలలోఁడ శూలమును చేయించి రాకొమరునికి ఇచ్చెను. రాజకుమారుఁడు ఆ ముమ్మైనవాలును గయికొని మునుపటివలెనే రాత్రి పద్మావతి యింటికి పోయెను. ప్రభువులు తమమంత్రిమాటను అతిక్రమింపఁ గూడదు గదా. అట రాజకుమారుఁడు మద్యముతో నామెను నిశ్చేష్టం జేసి, శూలముం గాల్చి మొలపై వాతవేసి, ఆమె యొడలినగల్గెల్ల నూడ్చుకొని, సఖునికడ కేఁగు దెంచెను అతనికి ఆభరణములు చూపి, చేసిన పని చెప్పెను. అంతట మంత్రి కుమారుఁడు తమ జతనము నెగ్గన దిని తలంచెను.

తెల్లవాఁడఁగానే మంత్రికుమారుఁడు రాకొమరుం దో డొక్కని శ్మశానమునకు పోయి, తాను తాపసవేషము దాల్చి,

అతనికి శిష్యవేషము వేసి, అతనిని నిట్లు నియోగించెను:—“ఈ యలంకరణములలోని యీ ముత్యాలహారమును కొనిపోయి బజారులో అమ్మజూపుము. ఎవ్వరుం గొనలేని యట్లుగా ఎక్కువ వెల చెప్పచు, ప్రకటముగా దాని నెల్లరును చూచునట్లుగా చూపుచు, బజారులో తిరుగుము. తలవరులు పట్టుకొన్నచో భయపడక వారితో ‘మాగురువు దీని నమ్ము మని నా చేతి కిచ్చినాఁడు’ అని చెప్పము.” ఇట్లు బోధించి పంపగా రాజకుమారుడు అట్లే బజారునకుం బోయి అచట ముత్యాలవేరును ప్రకటముగా నమ్మజూపు చుండెను. తలారులు చింతఘాటుని కొమారితనగలు మ్రుచ్చిలిన దొంగను వెదకుచు, ముత్యాలవేరు తోడి యీతనిం బట్టుకొని, వెంటనే కొనిపోయి, కొత్వాలు మ్రోలం బట్టిరి తాపసవేషు నతనింగాంచి కొత్వాలు మంచి మాటగా ‘స్వామీ, తమకు ఈముత్యైపుజేరు ఎట్లు వచ్చినది? ఇది రాత్రి దొంగలు హరించిన చింతఘాటుకుని కొమారిత నగల లోనిది.’ అని అడిగెను. అందులకు తాపసాస్పతి నున్న రాజకుమారుడు ‘దీనిని నాగురువు నాచేతి కిచ్చినాఁడు: వచ్చి, యీ యన నఱుగుఁడు.’ అని యుత్తర మిచ్చెను. అంతట కొత్వాలు తాపసవేష ధారి యగు మంత్రికుమారుని కడకు వచ్చి ‘స్వామీ, యీ ముత్యైపుజేరు మీ శిష్యునిచేతికి ఎట్లువచ్చినది?’ అని యడిగెను.

అంతట కపటతాపసుడు ఏకాంతము చేసి కొత్వాలుతో నిట్లనియె:— 'అయ్యా, నేను తాపసుడను, ఎప్పుడును అరణ్యములం ద్రిష్టురుచుందును. నేను దైవవశంబున నిచటికి వచ్చి రాత్రి యాశ్శతానములో నుంటిని. ఇట రాత్రి యోగి నులగుంపు అక్కడక్కడినుండి వచ్చి చేరినది. అందు మధ్యలో నొకతె రాజుకొమరుని తెచ్చి గుండెం బెక్కలించి భైరవునికి నైవేద్య మొసంగి త్రాగి కైవక్కి నా చేత జనములో నున్న తాపశమును బలుకుగొనసాగినది. ఎంతటికిని పోక యా మహా మాయ మొగమున నానావికారములు నేయుచు పైకొనగా నేను కోపమున మంత్రంపు నిప్పున ముష్టునవాలుం గాలించి దానితో దానిమొలలో వాతవైచి దానిమెడనుండి యీ ముత్తైపుబేగును హరించితిని. ఇది తాపసులకు మాకుం బనికి రాదు, అప్పువలసినదిగా నున్నది.' ఈ మాట విని కొత్వాలు పోయి తెలిసి ఆ వృత్తాంతము నివేదించెను. తేడెను ఆకథ విని ఆముత్తైపుబేగును ఆనవాలు పట్టి, నమ్మక మైన యొక ముసటి దానిని పద్మావతి మొలమీండ ముష్టునవాలువాత కలదేమో కని రమ్మని పంపి, కల దని యామెవలన నెఱింగి, తన సుతుని పద్మావతి డాకిని హరించిన దని నిశ్చయించుకొని, స్వయముగా నా మతిప్రకృత తాపసుని కడ కేగుదెంచి పద్మావతికి తగిన దండన నతని నడగి, అతనిమాటప్రకారము పద్మావతిని ఏడ్పుచున్నతల్లిదండ్రులవలననుండి యెడఁబాపి డారువెడలఁగొట్టెను.

ఆమె అడవి బడి, దిగు లొంది, అది యెల్ల మంత్రి పుత్రుని పన్నాగ మని తలపోసి, ప్రాణము విడువక, దుఃఖించు చుండెను. చీకటి పడఁగానే రాజకుమారుడును మంత్రికుమారుడును, ఆ వేషములు మాని గుఱ్ఱములపై ఆమెకడకు వచ్చి యోదార్చి గుఱ్ఱముమీఁద నెక్కించి తమపురికిం గొనిపోయిరి. అచట నామెం గూడి నజ్రముకుటుంబు సుఖముండెను. చంత ఘాటుండు తనకొమారిత అడవిలో ఘాతుకమృగములవారతం బడిన దని తలంచి శోకముచే ప్రాణము విడిచెను. అతని భార్య అనుగమనము చేసెను.

ఇట్లని యీకథం జెప్పి బేతాళుండు విక్రమార్కమహా రాజుతో మరల నిట్లనియె:—‘రాజా, నా ఓం దోకసంశయము నివారింపుము. ఈసంపతులమరణంపుఁబాపము ఎవరిది? మంత్రి పుత్రునిదా, రాజకుమారునిదా, పన్నావతిదా? నీవు బుద్ధి మంతులలో మేలుబంటివి గదా తత్త్వ మెఱిఁగియు నాకుం జెప్పవేని నీతల నూలు న్రక్కలై రాలి పోవును.’ బేతాళుఁ డిట్లడుగఁగా ఉత్తర మెఱిఁగి శాపభయముచే విక్రమార్కుండు ‘యోగీశ్వరుండా, ఇందు తెలియరాని దేమున్నది? ఆషాపము ఈమువ్వురిలో నెవ్వరిదియు గాదు. అది కర్ణోత్పలరాజుది.’ అని చెప్పెను. అది యేమి? రాజేమి చేసినాడు? వారు ఋవుర్గు గదా అందులకారణము? హంసలు వరి మేసిపోయిన కాకుల దా తప్పిదము?’ అని బేతాళుండు మఱల నడిగెను. రాజనియె:-

‘ఆమువ్వురసి తప్పు గాదు. ప్రభుకార్య నిర్వాహము మంత్రి కుమారునిపని. అది యతనికి పాతకము గాదు. పద్మావతీ రాజ పుత్రులు కామవశాలు, విరాళినిప్పునం బడియున్నవారు, స్వాస్థ పరులు, గుణవోపవిచారమున కర్తులు కాదు. కర్ణోత్పలరాజే నీతిశాస్త్ర మెఱుగక, చారులవలన తన ప్రజల వృత్తాంత తత్త్వములం గనక, వంచకుల చరితములం దెలియక, ఇంగితాది జ్ఞానము లేక, సిర్విచారముగా దండించినాడు. కావున నతనిదే యూపాపము.’ ఇట్లు విక్రమార్కుడు సరి యైన గుత్తరము పలుకకగా ఆమౌనభంగమునకు సుతసించినవాడై బేతాళుడు అతనిదార్ఢ్యముం బరీక్షింప బుజమునుండి మూయుబలమున క్షణములో ఆ నర శవముతోనే అదృశ్యుడై పోయెను. అందులకు బెణకక రాజు మఱల నతనిం దేబోయెను.

కథ—౨.

అనంతరము విక్రమార్కుడు బేతాళుం గొని వచ్చు టకు మఱల ఆ యిరుగుడు చెట్టు కడ కేగెను. అట రాత్రి సొక వెలుగున కనకగా అశవము నేలబడి కూయుచుండెను అంత నట్లు శవములో నున్న యా బేతాళుని రాజు మఱల బుజ మెక్కించుకొని మౌనంబునం ద్వారగాఁ గొనిపోవుచుండెను. భుజమున నుండి బేతాళుడు రాజుతో మఱల నిట్లు చెప్పెను.—

“రాజా, కడు ననుచిత మైన పాటు నీకు సుభవించిరది. కాన నీకు వినోదాన్త మొక కథ చెప్పెదను వినుము. యమునా తీరమున బ్రహ్మస్థల మని యగ్రహారము కలదు అందు అగ్ని స్వామి యని వేదపాఠగుఁడు బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతనికి అతిసుందరి మందారవతి యని కూతురుండెను. ఆమెకు ప్రాచుర్యము రాఁగా మువ్వగు బ్రాహ్మణగుమాఱులు అన్నివిధముల నొకరికొకఁడు సమాచులు వచ్చి, ప్రతివాఁడు తనకే ఆమెను ఇష్టునియు బిరుని కిచ్చుటకు తనప్రాణము అర్పింపఁజేసి, తండ్రి నడిగిరి. తండ్రి శేషించునిరువురచావునకును భయపడి అందు ఎవనికిని ఈయఁడాయెను. ఆ మువ్వగును ఆమెనెఱ్ఱెముననే కన్నులు గ్రుచ్చి రేయుం బడలు అటనే చకోరస్త్రత మాచరించుచుండిరి.

ఇట్లుండ నాకన్నియ ఆకస్మికముగా దాహజ్వరము కలిగి మరణ మొందినది. అంత నావిప్రగుమాఱులు మువ్వగును దుఃఖపడి బెద్దిలి మరణాలంకారములతోడి యా మందారవతిని శ్లోశానమునకుం గొనిపోయి దహనము చేసిరి మువ్వరలో నొకఁడు, ఆ సౌదతావుననే గుడిసె కట్టికొని ఆమె బుద్ధియే శయ్యగా, విచ్చ మెత్తక, ఎవరేని నెఱ్ఱినదే భోజనముగా, తపస్సు చేయు చుండెను. ఇంకొకఁడు ఆపయెముకలం గొనిపోయి గంగలో వైచెను. మూడవవాఁడు తాపసుడై దేశాంతరములు తిరుగఁబోయెను అతఁడు తిరిగితిరిగి వక్ర్రోలక మనుగ్రామమున

నొక బ్రాహ్మణునియింటికి ఆతిథ్యముకై పోయెను. అట నతనిచే సత్కృతుండై భుజింప నారంభించినంతట ఆ బ్రాహ్మణునిశిశువు మకరుడనంబున నేడ్వందొడంగెను. ఎంత సమదాయించినను శిశువు మాననందున కోపగించి తల్లి వానిని ఒకచేయి పట్టి యెత్తి మండుచున్న నిప్పలో వైచెను. వేసియు వేయక ముందే కోమలాంగుడం శిశువు బూడిద యూయెను. దానిం గని గగుర్కొని తాపసాతిథి 'అయ్యో! తెలియక బొమ్మ రాకాసియింటఁ జొచ్చితిని. ఇతనియన్నము పాపరాశి. దీనిని నేను భుజింపనొల్ల.' అని లేచెను. అతిథి తిట్టఁగా, గృహస్థుఁడు 'అయ్యా, ఉచ్చరించినమాత్రాన సిద్ధించునట్టి నా మృతసంజీవనీమంత్రముయొక్క ప్రభావముం గనుము.' అని వల్కి చిన్నమంత్రపుస్తకమును తెచ్చి మంత్రమును చదివి మంత్రించిన దుష్టును ఆ పాపని బూడిదలో వైచెను. అంత నాచిన్నవాఁడు బ్రగి లేచెను. అతిథియు నిశ్చింతగా భోజనము చేసెను. భోజన మయినతర్వాత గృహస్థుఁడు రాత్రి ఆచిన్నపుసాత్తమును చిలుకకొయ్యకు తగిలించి అతిథియుం దానును శయనించెను.

తాపసుఁడు ప్రియను బ్రదికించుకొనఁగోరి గృహోపతిని నిద్రపో నిచ్చి ఆపాత్తమును మూటలో కట్టుకొని వెలుపడి రేయుం బవలు నడచి ఆ కుసునుపటి శ్శశానమునకు వచ్చెను. గంగకు ఎముకలు గోనిపోయినవాఁడును అప్పటి కచట వచ్చి యుండెను. అంతట నాతనిని, ఆమెభస్మముందు శయనించెయున్న యాతనిని,

ఇరువురం గూర్చి మూడవ వాఁ డిట్లనియె:—‘ఈ గుడిఁ
 ఇటనుండి తీసివేయుడు, నేను మంత్రశక్తిచే ప్రియను భస్మ
 నుండి బ్రదికించి లేపెదను.’ ఇట్లు వారిని ఇరువురను ప్రేరి
 తాపనుడు బలవంతముగా నాభస్మశాయిని ఆవలికి దొరలిం
 గుడిసెను వెటికి వేసి, పొత్తముం జదివి యాబూడిదలో వ
 త్రించిన దుమ్ము రవంత వైచెను. అంత ముదారవతి బ్ర
 లేచెను. ఆమెదేహము బంగారుతోఁ జేసినదివోలె సోదనిష్పల
 పుటము తీరి మఱియు వన్నెబొందెను. అట్లామె మఱల బ్ర
 కంగా ముప్పురను తత్తరపడుచు ప్రతివాఁడును ఆమెను కైకొ
 బోయి తమలో తా మిట్లు కలహింపఁ గడంగిరి. ‘నేను మంత్ర
 బలముచే గడించితినీ గాన ఈ చెలువ నా పెండ్లాము.’ అ
 ఒకఁడు, ‘నేను తీర్థములో నస్థులు వేసిన ప్రభావమున బ్రదికిన
 తాన నీ చెలువ నా పెండ్లాము’ అని యింకొకఁడు, ‘నేను త
 బూడిదను కాపాడితపస్సుచేత బ్రదికించితిని గాన నీచెలువ నా
 పెండ్లాము’ అని మూడవవాఁడును, వాదించిరి.

ఓరాజా, వారిలో ఆమె ఎవని పెండ్లాము గావలయునో,
 నీవు చెప్పుము. ఎఱిగియు చెప్పవేని నీతల వెయివ్రక్కలగును.-
 ఇట్లు బెతాళుఁ దడుగఁగా రా జిట్లనియె:—‘ఎవఁడు ఎంత కష్టపడి
 యైనను మంత్రబలమున నామెను బ్రదికించెనో, అతఁడు ఆమెకు
 తండ్రి గాని పతి గాఁడు; గంగలో ఎమ్ములు వైచిన యాతఁడు
 సుతుఁడుగాని పతి గాఁడు; ఎవఁడు గాఢానురాగి యై శ్శాస

మందే ఆమె బూడిదశయ్యను కౌగిలించుకొని తపస్సు చేయు చుండెనో అతడు మగనివలె నడచుకొన్నవాడు, అతడు ఆమెకు మగఁడు.' ఇట్లని యుత్తరము చెప్పఁగా బేతాళుడు బుజమునుండి మాయ మై తనతావునకుం బోయెను. అంతట రాజు భిక్షువుకొఱకు బేతాళుని గొనివచ్చుటకు మరల యత్నించెను. ధీరులు ప్రాణాపాయకర మైనను ఒప్పుకొన్న పనిని చేయక వదలరు గదా.

కథ—3.

మరల విక్రమార్కుడు శింశుపాతరువునొద్దకుం బోయి శివములోని బేతాళుని కని బుజమునం బెట్టుకొని మానమున వచ్చుచుండెను. బుజముమీది బేతాళుఁ డిట్లనియె:—రాజా, ఇట్లు రాత్రి యీశ్వశాసములో నడయాడుచు భయపడవు? ఇది చిత్రముగా నున్నది. నీకు శ్రమ తీటునట్లు కథ యొకటి చెప్పెద వినుము:—భూమండలములో పాటలీపుత్రమని పట్టణ మున్నది. పూర్వము దానిని విక్రమకేసరి యను రాజు ఏలుచుండెను. రత్నములకు సముద్రునింబోలె సుగుణములకు అతనిని ఉనికి పట్టునుగా బ్రహ్మదేవుడు సృజించెను. ఆయనయొద్ద దివ్యజ్ఞానము గలదియు సర్వశాస్త్రము లెఱిగినదియు ఒకచిలుక విదగ్ధ చూడామణి యశు పేరు గలది శాపముచే ఆ జన్మ మెత్తినట్టిది

యుండెను. దాని యుపదేశంబున రాజకుమారుడు తనకుఁ దగిననుందిరిని మగధరాజకుఁతును చంద్రప్రభ యనుదానిం బెండ్లి యాడెను. ఆమెకును అట్టిదే సర్వవిజ్ఞానశాలిని సోమిక యను వేర గొరవంక యొకటి యుండెను. ఆ శుక శారికలు రెండును ఒకపంజరముననే నివసించి తమవిజ్ఞానముచే ఆ దం పతులను కొలుచు చుండినవి. ఒకనాఁడు చిలుక గొరవంకపై వలపుగొని ఏకశయాసనాపార మయిన తన్నుఁ గూడు మని దానిని వేడెను. 'నేను పురుషసంపర్కము నొల్లను, పురుషులు దుష్టులు కృతఘ్నులు.' నని శారిక తిరస్కరించెను. 'పురుషులు దుష్టులు గారు, స్త్రీలే దుష్టులు క్రూరహృదయులు.' అని శుకము బదులు చెప్పఁగా, నా రెంటికిని వివాద మారంభ మాయెను. దానుఁ డగుట భార్య యగుట ఓటపందెములుగా నేర్పఱచుకొని యూ రెండుపిట్టలును రాజకుమారుని మధ్యవర్తినిగా కోరుకొన్నవి. వాని వివాదకారణము విని రాజకు మారుడు రెంటిని తనతండ్రి యాస్థానమునకుం గొనిపోయి అచ్చటగొరవంకను 'పురుషులు కృతఘ్నులంటివే, అది యెట్లొ నిరూపింపుము.' అని యాజ్ఞాపించెను. అంతట అది వినుం డని తన వాచము సాధించుకొనుటకై మగవారి దోషములను వెల్లడించున దైన యీ కథను చెప్పు దొడంగెను.

ఈభూమిలో కామందిక యని గొప్పపట్టణము కలదు. అందు మహాధనుఁడు అర్థదత్తుఁ డని వర్తకుఁ డుండెను ధనదత్తుఁ

డని అతనికి కుమారుడు ఉండెను. ఆకుమారుడు తండ్రి మృతి బొంబగా దుఃస్వతంత్రుడై యాననవంతుడై జూదగాండ్ర ప్రేరణచే జూదమునం బడి, త్వరలోనే జూదముచే ధన మెల్ల కోలు పోయి, వేరటికమునకు లజ్జ వడి, స్వదేశము వదిలి, దేశాంతరములు తిరిగి, కాలక్రమమున దూరపుర మను నగరము చేరి, అందు భోజనార్థము ఒక వైశ్యునియింటికి బోయెను. ఆ వైశ్యుడు సుకుమారాకారు నితనిని గని, కులగోత్రము లడిగి, కులీనుఁ డని యెఱింగి, దగ్గఱ జేర్చి, ధనము తోఁ గూడ తన కూతును రత్నావళి నిచ్చి పెండ్లిచేసెను. ధనవత్తుడు మామయింటనే కొంతకాల ముండి సుఖముచే దారిద్ర్యము మఱచి ధనము మఱల దొరకినందున స్వదేశము పోవుటకును ఆచట జూదమాడుటకును సుకల్పించెను. అంతట ఆకన్య తక్క వేలు సుతతి లేని యా మామను ఎట్లో ఒప్పించి, ఆభరణములతోడి భార్యను, భార్యకు చేదోడుగా పంపబడిన యొకముసలి దానిని, వెంటగొని, తనతో మువ్వరుగా తనదేశమునకు బయన మై, అడవిలో దూరము పోయి, అట దొంగభయము చెప్పి ఆభరణము లన్నియు భార్యవలననుండి కైకొనెను. చూడుడు, జూదములలోను వెలయాండ్ర కూటమిలోను బడిన కృతఘ్నుల హృదయము కత్తివలె ఎంత కఠినమో! పాపాత్ముడు గుణవంతురాలిని భార్యను ధనముకై చూపగోరి ఆమెను ఆముసలితోఁ గూడ నొకగోతిలోఁ బడఁద్రోచి పోయెను.

ఆముదుసలి మగణ మొందెను. భార్య ఆయుశ్శేషము డిండుటచే ఆగోతినుండి యేడ్చును గడ్డి గంటలను కట్టుకొని గాయములతోడ క్రమక్రమముగా గట్టెక్కి మాటిమాటికి దారి అడిగి తెలిసికొనుచు ఎట్టకేలకు తండ్రియిల్లు చేరెను. ఆ తీరున నామె యాకస్మికముగా మఱల వచ్చినందులకు దిగులు పడి తల్లిదండ్రు లడుగఁగా, నాపతివ్రత—తమ్ము దారిలో దొంగలు గొట్టి నట్లును, తనపతిని వారు కట్టి కొనిపోయి నట్లును, ముసలిదియు తానును గోతిలో పడినట్లును, అందు ముసలిది గతించినట్లును, తాను మాత్రము ప్రాణముతోనే ఖావిలో నుండఁగా దైవవశమున ఆదారిని వచ్చినబాటసారి యొకఁడు తన్నుఁ గని కనికరించి యెత్తినట్లును, దారి యడుగు కొనుచు అటకు తాను వచ్చి చేరినట్లును, —చెప్పినది. తల్లిదండ్రు లోదార్పఁగా భర్తమీఁదనే మనస్సు నిలిపి పతివ్రత రత్నావళి పుట్టినంట నుడివది.

కొంతకాలము గడవఁగా, నామె మగఁడు ధనదత్తుఁడు జ్ఞానముచే మరల ధన మెల్లను గోలుపోయి యిట్లు తల పోసెను 'మామకడకు పోయి యడిగి మరల ధనము తెచ్చెదను. అతనికూతురు సురక్షితముగా నున్న దని బొంకె దను.' ఇట్లు ఆలోచించుకొని ధనదత్తుఁడు మామయింటికిఁ బోయెను. అతఁ డింటికి వచ్చుచుండ రత్నావళి దూరమునం గని, వడివడిగా నెదురుగా పోయి యాపాపాత్మనిపాదములకు

మొక్కెను. మగడు దుష్టుడైనను పత్నితల మానసము క్రోంచుడనంబు నొందదు గదా. తన్నుంగని యాతఁడు భయపడు చుండ, నామె యాతని భయపడవల దనియు, తమ్ము దొంగలు గొట్టినట్టు కల్పించి తలివండ్రులతో చెప్పితి ననియు, పలికి, లోనికిం దోడ్కొనిపోయెను. అత్తయు మామయు నతనిరాకకు పరమానందభరితు లయిరి 'ఆహా! పుణ్యావశమున అల్లుని దొంగలు ప్రాణముతో వదలిరి!' అని మామ బంధువర్గము నెల్ల రావించి మహోత్సవము చేసెను. మామగారి యైశ్వర్యము కనుభవించుచు ధనదత్తుఁడు రత్నావళితోఁ గూడ కొంతకాలము సుఖ ముండి, ఒకనాఁడు రాత్రి—ఆఘాతకుఁడు చేసినపనిని చెప్ప నోరు రాదు గాని!—కథాసందర్భముకై చెప్పెదను;—ఒకనాఁడు రాత్రి తనయొడిలో నిద్రించుచున్న రత్నావళిని చంపి ఆమెనగలన్నియుం దైకొని ఎవరికిం దెలియకుండ నిజదేశమున కరిగెను. మగవారు ఇట్టిపాపాత్ములు— అని శారీక పలుకఁగా రాజకుమారుఁడు ఇప్పుడు నీవారముం జెప్పమని చిలుక నాజ్ఞాపించెను.

చిలుక పలుకుచున్నది:— దేవా, స్త్రీలే అతిదుస్సాహసురాంధ్రు పాపాత్మురాంధ్రు, ఈకథను వినుము.—హర్షవతి యని యొక పట్టణము అందు కోట్లకు పడగ లెత్తినవాఁడు ధనదత్తుఁ డని వర్తకుఁ డొకఁడు. అతనికి ప్రాణాధికప్రియ సాటి లేని యందగత్తయి వసుదత్త యని కూఁతురు. దానిని తొమ్మి

సమానునికి రూపయావనవంతునికి సముద్రదత్తుడను వణిక్కు-
 మానునికి తామ్రలిప్తిగరవానికి సాధువునకు ఇచ్చి పెండ్లి
 చేసెను. ఒకప్పుడు భర్త తామ్రలిప్తియందును తాను తండ్రి
 యింటను ఉండగా వసుదత్త ప్రాయపుమగవాని నొకని అంద
 గాని గని చాటుగా చెలికత్తైమూలముగా రప్పించి వానితో
 కామకేళిం దేలెను. అది మొదలు సదా ఏకాంతమున రాత్రి
 రాత్రి వానితో క్రీడించుచుండెను. ఇట్లుండ తామ్రలిప్తినుండి
 దాని మగడు అరుగుదెంచెను. అత్తమామలు అల్లనిరాకకు
 పగలు పండుగు చేసిరి రాత్రి తల్లి యలంకరించి వసుదత్తను
 అల్లనికడకు శయనమునకుం బంపగా నది పోయి ఏకశయ్యం
 బరుండియు విటకానిని ధ్యానించుచు మగని నొల్ల కుండెను.
 అతడు వేడగా దొంగనిద్ర నటించెను. అతడును సురాపా
 నంపుఁ గైపుచేతను పయనంపు బడలికచేతను మైమఱచి నిద్ర
 పోయెను. ఎల్లరును భుజించి త్రాగి నిద్రించుచున్న సమయాన
 కన్నము త్రవ్వి దొంగ యొకఁడు ఆపడుకగదిలో ప్రవేశించెను.
 వాని గనక యామె లేచి విటునికడకు సంకేతస్థలమునకు
 రహస్యముగా వెడలెను. అది యట్లు పోవుచుండం గని ఆశా
 భంగ మై చోరుఁడు 'అయ్యో, నేను ఏనగలకై యింతపాటు
 పడితిను' ఆనగలనే ధరించి యామె ఈ యద్దమరేయి వెలువడు
 చున్నది కానిమ్ము, ఎటకు పోవునో కనియెదంగాక.' అని యా

లోచించి దానికి అగపడకుండ కొంచెము దూరమున వెనుకం బోవుచుండెను.

ఇంతలో దారిలో పువ్వులు లోనగు ద్రవ్యములు తెచ్చి సకీ యొకతె వసుదత్తం గలసికొనెను. దానితోఁగూడ ఆ కాముకి ఒకతోఁడుకుం జనుడు, అచట దానికాముకుఁడు ఒక చెట్టు కొమ్మను ఉరిలోఁ ప్రేలాడుచుండెను. వాఁడు రాత్రి సంకేతస్థానమునకు రాఁగా తలారులు గని దొంగ యని యురిఁ దివించి పోయిరి. అంత వసుదత్త బెగ్గడిల్లి దిక్కు గానక మొత్తు కొనుచు నీనముగా నేడ్చుచు నేల కొఱగెను. లేచి, తనకాము కుని శవమును చెట్టునుండి దింపి, కూర్చుండఁబెట్టి, గండము పూసి, పూవులు చుట్టి, వానిం గవుంగిలించి, వానిమొగ మెత్తి ముద్దిడునంతలో ఆ నిర్భవపురుషుఁడు బేతాళావిష్టుఁడై దంత ములతో దానిముక్కుం గొఱికివేసెను. అంత బెగ్గడువడి నొప్పికి అవలికి సురిఁగియు నది బ్రదికియున్నాఁ డేమో యని యూసగొని మఱల పరికించెను. ఇంతలో ఆశవము బేతాళావే శము తీఱఁగా నిశ్చేష్టముగాఁ బడియుండెను. శవమ యని యని నిశ్చయ మెఱింగి భయపడి యూసచెడి యేడ్పుచు నట నుండి తరలెను. అంతవఱకు దాఁగి పరికించుచున్నదొంగ అది యెల్లం గని 'అహో! ఈపాపాత్తురాలు ఎంతపని చేసినది! ఔరా, స్త్రీలహృదయము చీకటినూతివలె భయంకరము, లోఁతు అంగనికె, పడుటకే గాని మఱియొదునకుం గాదు.

ఇంక నిది యేమి నేయ నున్నదో? కనియెదం గాక.' అని యొచి దూరాననే మరల దానివెంటం జనియెను.

అని మగడు నిద్రించుచున్న గదికిం జని 'అయ్యో! నన్నుఁ గావుడు, మగనిహుపున ఈ శత్రుడు వతప్పు నెఱుంగని నా ముక్కుం గొఱికినాడు' అని బిగ్గరగా పల్తాలు మొఱపెట్టెను. ఆయల్లరికి మగడును పరిజనులును తల్లిదండ్రులును మేల్కొనిరి. అంతట తండ్రి వచ్చి నెత్తుటి యొడికలతోడి యా మొండెపు ముక్కుం గని పట్టరాని క్రోధము పాలయి, భార్యద్రోహి యని యల్లుని కట్టించివేసెను. అట్లు మామ మొదలగువా రెల్ల తనకు పగవాం ద్రగుటయు, నతడు దెబ్బలు తినియు ఏమియుం బలుకక మూఁగవలె నుండెను. ఇంతవఱకుం గని దొంగ తన దారిం బోయెను. అనంతరము ఆ గందిరగోళముతో రాత్రి వేగఁగా, మామగారు అల్లుని మొండిముక్కుఁగూఁతుతోడం గూడ తేనికడకుం గొనిపోయి భార్యద్రోహిని అల్లుని శిక్షింపు మని విన్నవించుకొనెను. రాజు అల్లుని సమాధానవచనములు వినక వానికి మరణవండన విధించెను. డప్పు గొట్టి చాటించుచు సముద్రదత్తుని తలవరులు వధ్యభూమికి వీధివెంటం గొనిపోవు చుండఁగా, చోరుఁడు బయటికి వచ్చి రాజపురుషులతో 'అయ్యో, నిష్కారణముగా నితని నేల చంపెదరు, ఇతనియందు తప్పు లేదు. వృత్తాంత మెల్ల నే నెఱుఁగుదును నన్ను తేని కడకుం గొనిపోయిన, నేను సిజ మెల్ల చెప్పెదను.' అని విన్నవించెను.

వెంటనే వారు వానిని గొనిపోయి నృపునికడ నిలిపిరి. వాడు ముందుగా రాజు నభయ మడిగి, పొంది, ఆమూలముగా రాత్రివృత్తాంత మంతయుం జెప్పి 'దేవరా, నామాట నమ్మకము లే దేని, ఇప్పటికిని ఆ శవము నోట ఆ ముక్కు ఇలుకుకొనియే ఉండును, చూడవచ్చును' అనెను అంతట టేడు తన మాజ్ఞ చే పోయి చూచి వచ్చిన భటులవలన దొంగమాట సత్యమే యని తెలిసికొని, వణిక్కుమారుని సముద్రదత్తుని దండనమాని వదలి పట్టి, అతనిభార్యను ఆదుష్టశీలను చెవులు సయితము కోయించి దేశము వెడలఁగొట్టించి, దానితండ్రియొక్క సర్వధనమును దండము గొని, చోరుని తెలివిక సంతోషించి వానిని గొత్వాలుంగా నియోగించెను. ఈరీతిని స్త్రీలు స్వభావముచే పాపాత్మురాండ్రు, ద్రోహాదుర్భిక్షలవారు ఇట్లు పనికి శుకము ఇంద్ర శాపము తీసి, చిత్రరథగంధర్వుడై, దివ్యరూప మొంది, దివి కేఁగను. అప్పుడే శారకయు నింద్రశాపము తీసి తిలోత్తమయను నచ్చర యై తత్క్షణమే స్వర్గమునకుం బోయెను ఆరంటి తగవును సభలో నిర్ణయముం బొందకయే నిలిచిపోయెను.

రాజు, నీవు చెప్పుము, స్త్రీలు పాపిష్ఠులూ, పురుషులు పాపులూ? ఎఱింగియు చెప్పవేని నీతల ప్రక్క లగును — 'ఇట్లు బేతాళుడు అనుగఁగా రా జనియె:— 'యోగీశ్వరుఁడా, ఇందు తెలియని దే మున్నది. స్త్రీలే పాపాత్మురాండ్రు. పురుషుడు ఎక్కడనేని ఎవఁడేని అరుదుగా నట్టి దురాచారుఁ డుండును.

స్త్రీలుమాత్రము ప్రాయశముగా అందలు సట్టివారే.' రాజిట్లు పలుకఁగా, బేతాళుఁడు మరల సతనిబుజమునుండి మాయ మై పోయెను. రాజు మరల సతని తేర దొరంకొనెను.

కథ—ర.

మరల విక్రమాంకుఁడు శ్మశానములో నిశీఘాంభకారములో శింశుపాచ్యక్షముకడకుం బోయి నరశవమందున్న బేతాళుని బుజ మెక్కించుకొని నదరు బెదరు లేక భిక్షునికడకు కొని పోవుచుండఁగా, బుజముమీది బేతాళుఁ డిట్లనియె:—రాజా, ఈపాడు శ్రమణుని కోసము ఏల యిట్లు పాటుపడెదవు? నీయాచూసము నిష్ఫలము. ఆయ్యో! పాపము! నీకు తెలివి లేదు. పోనీ, దారిబడిలిక తీరి కథ వినుము. భూమిలో శోభావతి యని పురి కలదు. అందు మహాపరాక్రమశాలి శూద్రకుఁ డను రాజు ఏలుచుండెను. అతని యేలుబడిలో ధర్మము నాల్గుపాదముల నపవచగా భూదేవత శ్రీరామాదులను సయితము మఱచి యుండెను. ఆరాజుకడకు ఒకప్పుడు మాళవమునుండి వీరవరుఁ డనువేరి బ్రహ్మాణుఁ డొకఁడు కొలువుకై వచ్చెను. ఆవీరవరునికి ఇంటి జనము ధర్మవతి యను భార్యయు సత్యవరుఁ డను కొమారుఁడును, వీరవతి యను కొమారితయు, మువ్వరు. కొలువునకు సాధనములును మూఁడు; ఒక చేత తరవారి, రెండ

వచేత డాలు, మొలలో కటారి. ఇంతమాత్రపుఁ బరికరముతో నతఁడు దినమునకు అయిదువందల వరహాలు జీత మడిగెను అతఁడు మహాపౌరుషశాలి యని రాజు ఆకాగముచేతనే గ్రహించి నుతనికి అడిగినజీత మిచ్చి కొలు విచ్చెను.

‘ పరికరము కొంచెము, ఇతఁడు ఇంత ఏమిసేయును ! దుర్వ్యసన మేమేని కలదా?’ అని తలపోసి రాజు అతని వ్యయమును తెలిసికొం డని గూఢముగా నతనివెంట చాఱులం బంపెను. ప్రతిపినము, వీరవగుఁడు ప్రాతఃకాలమున రాజును దర్శించి, మధ్యాహ్నమువఱకు హజారమున కత్తి కేలగొని నిలిచియుండి, జీతము పుచ్చుకొని యింటికి బోయి నూలు వరహాలు భార్యచేతికి భోజనార్థము ఇచ్చును, నూలు వరహాలకు వస్త్రములు మైఘాతలు తాంబూలమును కొనును, స్నానమాడి హరిహరపూజకై నూలు వరహాలు వ్యయించును, బ్రాహ్మణులకును దరిద్రులకు రెండువందలు దానముసేయును ఇట్లు అతఁడు ఆ యైదువందల వరహాలను పంచి వ్యయించును అనంతరము అగ్నిహోత్రాదికము గావించి భోజనము చేసి, ఓంటరిగా రాత్రి పోయి, చేత తరవారిం బూని, మరల సింహద్వారమున నిలిచి యుండును చాఱులవలన వీరవగుని యా నిత్యచర్యను విని రాజు ఆనందమంది, అతఁ డెవఁడో గొప్పవాఁడు, ఎక్కువ సత్కారమునకు అర్హుఁడు, అని తలంచి యుండెను. ఇట్లుండఁగా వేసవి వచ్చెను. తొలకరివానలును

ఆరంభించెను. అప్పుడు భయంకరముగా మబ్బులు రేయంబవలు జడి గురియుచున్నను వీరవరుడు సింహద్వారమున తప్పక నిలిచి యుండెను. శూద్రక రాజు పగ లతనిని మేడతుడి నుండి గాచి, రాత్రి అతని యునికి గన మరల మేడ యెక్కి, అటనుండి 'ఎవరు సింహద్వారములో?' అని హెచ్చరించెను. 'నే నున్నాను' అని వీరవరుడు పలికెను. 'అహా! ఈవీరవరుడు మహాసత్త్వుడు, నాయందు భక్తుడు, ఇతనిని అవశ్యము గొప్ప స్థితికి తేవలసినది.' అని తలపోసి రాజు మేడ దిగి అంతిపురము చేరి పవ్వళించెను. మఱునాడు అంతకంటెను ఎడ తెఱపి లేకుండ జడివాస కురియుచుండగా, రాత్రి లోకము నెల్ల చీకటి దిగమ్రుంగి యుండగా, మరల రాజు మేడ యెక్కి 'ఎవరున్నారు సింహద్వారములో?' అని హెచ్చరించెను. ఒక్కడే వీరవరుడు స్పష్టముగా 'నేను ఉన్నాను వీరవరుడను.' అని బదులు పలికెను.

రాజు అతనిధీరతకు వింతపడుచుండగా నప్పుడు దూరమున నెవ్వతెదో యేళ్ళు వినబడెను. దానిని విని 'ఏమి యిది! నారాజ్యములో బాధితులుగాని, దుఃఖితులుగాని, దరిద్రులుగాని లేరు. మఱి యీమె యెవరు? ఏకాకిని యై రాత్రి యిట వల నేడ్చుచున్నది?' అని జాలిగొని రాజు క్రింద ఒంటిగా నున్న వీరవరుని పిలిచి 'ఓయి వీరవరా, వినుము, దూరమున నెవరో స్త్రీ వేడ్చుచున్నది, ఆమె ఎవరో వల యేడ్చుచున్నదో

కనుంగొని రమ్ము. 'అని యాజ్ఞాపించెను. సరియే యని వీర వరుడు నడుమున కటారి నుంచుకొని చేత్రు గత్తి గొని తరలెను. మెఱపుగన్నులు మెఱయ, చివవెద్ద నీటిరాలు గురిముచు, రక్కసివోలె నడ్డపచుచున్న మేఘాంధకారమును వీరవరుడు సగకు నేయఁడాయెను. అట్టి యా ధూరనిశీఘమందు బంటరిగా వీరవరుడు పోవుటం గాంచి, రాజు కరుణచేతను కౌతుకముచేతను మేడదిగి కత్తి గొని యొంటిగా నతనివెంట అగపడకుండ పోవుచుండెను. ఏడ్పునవ్వడిని బోయి వీరవరుడు ఊరివెలుపల నొక సరోవరముం జేరెను. అందు 'అయ్యో! శూనుఁడా, అయ్యో! అయ్యో! కరుణామయుఁడా, దాతా, నీవు పోయిన నే నెట్లు జీవితును!' అని నీటి నడుమ ఏడ్పు చున్న యొకవనితం గాంచి, వీరవరుడు ఆశ్చర్యపడి 'అమ్మా, నీ వెవతెవు? ఏల యేడ్చెదవు?' అని యామె నడిగెను. రాజు వెనుకనే వచ్చి సర్వము పరికించుచుండెను. 'ఓయి వీరవరుఁడా, ఎఱుంగుము, నేను భూమిని; నా కిప్పుడు ధర్మాత్ముడు శూద్ర కుడు పతి. నేటికి మూడవనాడు ఆయనకు మృత్యువు సంభవించును. అట్టిపతి నింకొకని నే నెట్లు పడయఁగలను? కాన అతనికై వగచుచున్నాను; నాగతికిని వగచుచున్నాను.' అని యాదేవి యుత్తరము చెప్పెను. అంతట వీరవరుడు భయపడినవాడువోలె 'ఓదేవీ, జగద్రక్షామణికి ఈరాజునకు ఈ మృత్యువు తప్పట కుపాయ మేమేని కలదా చెప్పుము.'

అని అడిగెను. 'ఒకటియే యుపాయము కలదు, దాని నొనర్ప నీవే శక్తుడవు.' అని భూదేవి పలికెను. 'అట్లేని దేవీ, దయ చేసి త్వరగా చెప్పుము, నేను సాధించెదను, ఒండుచో నాస్రాణమువలనం బ్రయోజన మేమి?' అని వీరవరుడ డచిగెను. 'నీసాటి స్వామిభక్తుడు వీరుడెవఁడున్నాఁడు? రాజునకు నేమము గలుగు నుపాయము వినుము. నగరిచెంగట రాజు ప్రతిష్ఠించిన చండికాదేవి సత్యవంతురాలు ఉన్నది. ఆమెకు నీకొడుకును సత్త్వవరుని బలివేయుదువేని రాజు ఇంక నూత్రేండ్లు జీవించును. నేడే నీవు ఆపని చేసిన మేలు, ఒండుచో మూడవదినము అతనిజీవితము నిలువదు.' అని భూదేవత చెప్పెను. 'దేవీ, ఇప్పుడే పోయి ఆపని చేసెదను.' అని వీరవరుడం పలికెను. అంతట భూదేవత 'నీకు మేలు కలుగుఁగాక' అని పలికి యంతర్ధానమాయెను. రాజు సర్వమును ప్రచ్ఛన్నముగా నుండి వినుచుండెను.

అట్లే రాజు వెంటవచ్చుచుండ వీరవరుడు ఇంటికి త్వరగాఁ బోయి, రాజక్షేమముకై పుత్రుని బలివేయవలసిన దని భూదేవి చెప్పినవృత్తాంతమును, భాగ్యకు ధర్మవతికి తెలిపెను. 'నాథా, ప్రభువునకు మనము మేలు నేయవలసినది. కావున, పుత్రుని లేపి వృత్తాంతముం జెప్పుము.' అనియెను. అంతట వీరవరుడు పుత్రుని సత్త్వవరుని లేపి ఆవృత్తాంతము తెలిపి యిట్లనియె:— 'పుత్రా, చండికాదేవికి నిన్ను ఇప్పుడు బలివేసిన యెడల, రాజు

జీవించును; వేయనిచో మూడవ నాడు మృతిబొందును.' పుత్రుడు పలుకుట — 'నాయనా, శాస్త్రాణములచేత రాజు జీవించునేని నేను కృతార్థుడను గదా, ఆయనయన్నము భుజించిన ఋణమును నేను తీర్చుకొన్నవాడ నగుదును. మఱి జాల మేలచేసెనపు? నన్ను గొనిపోయి చండికాదేవికి బలివేయుడు, నావలన రాజు సేమపడునుగాక.' సత్త్వవరు డిట్లు పలుకఁగా వీరవరుడు 'బళి, పుత్రకా! వాస్తవముగా నాకుమారుడవే నీవు.' అని మెచ్చుకొనెను. వెంట వచ్చినరాజు ఈభాషణము లెల్ల వినుచుండెను.

అనంతరము సత్త్వవరుని బాలుని బుజ మెక్కించుకొని వీరవరుడును, కొమార్తెను వీరవతిని బుజమెక్కించుకొని భార్య ధర్మవతియు, ఇరువురును ఆరాత్రి చండికాలయమున కేగిరి. శూద్రకమహారాజు వెనుకనే పోవుచుండెను. దేవిసన్నిధిలో వీర వరుడు బుజమునుండి దింపఁగా దిగి, యూధీరుడు సత్త్వవరుడు దేవికి నమస్కరించి 'దేవీ, శూద్రకరాజునకు జీవిత మిష్టు. ఆయన ఇంకొక నూలువత్సరములు నిష్కుంటకముగా పుడమి యెల్ల నేలును గాక.' అని వేఁడెను. కుమారుఁ డిట్లు పలుకఁగా సంతోషించి తండ్రి బలిబళి యని పలికి, ఒఱనుండి తరవారి దూసి సత్త్వవరుని తలం ద్రెంచి 'దేవీ, నాపుత్రుని బలి గొని శూద్రకమహారాజునకు జీవితమిష్టు' అని కలుకుచు, ఆతలను చండికకు బలి యిడెను. 'బళిబళి! వీరవరా, నీసాటి స్వామి

భక్తుడు ఇంకొకడు లేడు, గుణవంతుడైన నీయేక పుత్రుని ప్రాణములను వ్యయించి నీవు సోద్రకరాజునకు ప్రాణమును రాజ్యము నొసంగితివి! అని యంతరీక్షమునుండి వాణి వినబడినది. దీని నెల్ల రాజు కనుచు వినుచు నుండెను.

అంతట వీరవరుకూతురు చిన్నపిల్ల పిరవతి యన్న తలను రొమ్మన బెట్టుకొని కౌగిలించుకొని ఏడ్చి దుఃఖముచే గుండెయ పగిలి కాలధర్మ మొందెను. అంతట వీరవరునితో భార్య ధర్మవతి యిట్లనియె:—రాజునకు మేలు చేసితిమి గదా, ఇక నివుడు నే నొకవిన్నపము సేసెదను. జ్ఞానము లేని పిల్ల సైతము అన్నమృతికి వగచి ప్రాణము విడిచినది, నాకుం గల యిరువురు శిశువులు బోయిన పిమ్మట నీక నాబ్రదు కేల? నేను తెలివి మాలినదానను, ముందే రాజుమేలుకై నాతలను దేవికి బలి యీనైతిని. కావున నాకిప్పుడు అనుజ్ఞ యిమ్ము, శిశువుల దేహములం గొని యగ్నిం జొచ్చెద.' ఇట్లని ధర్మవతి పతిని మిగుల నిర్బంధము చేసెను. వీరవరుఁ డనియె:— 'మంచిది, అట్లే చేయుము, శిశువులు నష్ట మయి దుఃఖమే ముంచుచున్న యీసంసారములో నీ కింక నేమి ప్రీతి? ఓమానవతీ, ముందే నీ శిరమే అంపికకు ఈయ నైతి నని నీవు చింతింపఁ దగదు, ఆకార్యము అన్యసాధ్యమేని నాతలను నే నిచ్చియుండనా? కావున ఇంచుక తాళుము, ఇట దేవళింపుఁబనికై తెచ్చి పెట్టియున్న యీకొయ్యలతో సొద పేర్చెదను.' ఇట్లు చెప్పి

వీరవరుడు సొద వేర్చి శిశువులను అందు ఇడి, దీపముతో వెలిగించెను. అంతట పతివ్రతాశిరోమణి ధర్మవతి పతిపాదములకు మ్రొక్కి చంఱికాదేవికిం బ్రణమిల్లి ఇట్లు వేడుకొన్నది:—
‘తల్లీ, జన్మాంతరముదును నాకు ఈ యార్యపుత్రుడే పతిగా వలయును, నా యూయొడలిచే ఈ ప్రభువునకు మేలు కలుగును గాక.’ ఇట్లు వేడుకొని యాసాధ్యి మంటలు మింటి కెగయుచున్న యాసొదనిప్పులో తామరకొలనం బోలె ప్రవేశించెను.

అంతట వీరుడు వీరవరుడు తలపోసెను:—‘తేని కార్యము నెఱవేఱినది, అట్లు మింటిభారతి పలికినది గదా, ఏలికయన్నము భుజించిన ఋణమును నేను దీర్చుకొంటిని గదా, మఱి యింక నేను మాత్రము డీవింప నాస గొన నేల? తాను భరింపవలసిన ప్రియకుటుంబము నెల్ల వ్యయపఱిచి తన్నుమాత్రము బ్రదికించుకొన్న నాబోటివాడు శోభించునా? కావున నేనును నన్ను బలి యిచ్చి యీ దేవతను తృప్తి పొందించెదను. ఇట్లాలోచించి వీరవరుడు దేవిని ముందుగా స్తుతులతోఁ బూజింపసాగెను —

జయ జయ మహిషాసురమారిణి జయ జయ రురు దారిణి శూలకరా
జయ జయ విబుధోత్సవకారిణి జయ జయ మహిధారిణి మాతృవరా
జయ జయ జగదర్చిత చరణా జయ జయ భక్తశ్రేయశ్వరణా
జయ జయ ధృతభాస్కరకీరణా జయ జయ భక్తాంహానంహరణా.

క కాళీ మ్రొక్కెద నీకుఁ గ

పాలిని నావైఁ బ్రసన్న భావము గొని కం

కాళిని నాతల బలిగొని

పాలింపుము శూద్రకుని నృపాలవతంసున్.

ఇట్లు నుతించి వీరవరుడు తరవారితో చరాలున దేవికై తనతలం ద్రుంచి వేసికొనెను.

దాని నెల్ల నట చాటునుండి కని శూద్రకమహారాజు దుఃఖాశ్చర్యములపాలై 'ఆహా! ఈసాధువు సకుటుంబముగా నాకై యెచటనుం గనని వినని యద్భుతసాహస మాచరించి నాడు! ఈసంసారము అతివిచిత్రమే, అయినను ఇట్టి మహా ధీరుడు ఎచటను ఉండడు! ఎవడు ఇట్లు నోటితో చెప్ప నైనను చెప్పక వలికకై పరోక్షంబున ప్రాణము లిచ్చును! ఇతనియుపకారమునకు తగినబదులు చేయనేని, నా దొరతన మేల? నేను పశువువలె బ్రదుకవలసినదా?' అని తలపోసి రాజు ఒరనుండి కత్తి దూసి దేవిసన్నిధిని నిలిచి యిట్లు వేడుకొనెను. 'ఓదేవీ, ఎప్పుడును నిన్ను భక్తితోఁ గొలుచుచుండు నాయం దిపుడు విశేషానుగ్రహ ముంచి నాశిరమును బలిగా గ్రహించి నాకు వర మివ్వు. ఈవీరవరుడు వేరికి సరి యైనపని చేసినాడు, నాకై సకుటుంబముగా ప్రాణము లిచ్చినాడు. దేవీ, ఇతనిని సకుటుం బముగా బ్రదికింపుము.' ఇట్లు వేడి శూద్రకరాజు తలం దలుగు కొనుటకు కత్తి యెత్తఁగానే ఆకాశవాణి 'పుత్రా, సాహ సము సేయకు, నీ సత్యమునకు నేను తనిసితిని, వీరవరుడు

పుత్ర భార్యాసమేతముగా మరల బ్రదుకును.' అని పలికి విరమించెను.

అంతట నిదురనుండి మేలుకొన్నవారుం బోలె వీరవరుడును శిశువులును భార్యయు బ్రదికి లేచిరి. ఆయద్భుతమును గని రాజు మరల చాటున కేగి. ఆసందభాష్య పూర్ణలోచనుఁ డై వారిని తనివి తీరిక చూచుచుండెను. వీరవరుడు భార్యపుత్రులను తన్నుం గాంచి కళవళపడి వారి నొండొండ వేరుగ్రుచ్చి 'మీరు బుద్ధి యైతిరి గదా మరల నెట్లు బ్రదికితిరి? నేనును నాతలం ద్రెంచుకొంటిని, నేనును మరల బ్రదికినాడను, ఇదేమి? ఇ దేమి నాభ్రమయా? ఒండె, దేవి యనుగ్రహమా? అని యిట్లు పలుకఁగా ఆలుబిడ్డలు 'మనము మరల బ్రదుకుట యిది నిక్కముగా దేవ్యనుగ్రహమే.' అనిరి. అంతట వీరవరుడు అది యట్లకాఁ దలంచి ఆవువారికి మ్రొక్కి కుటుంబము నింటఁ జేర్చి వెంటనే రాత్రి మరల తేని సింహద్వారమునఁ బోయి ఎప్పటియట్ల నిలిచియుండెను. శూద్రకరాజును ప్రచ్ఛన్నుఁ డై యిది యెల్లం గని పోయి తనమేడ యెక్కి 'ఎవరోయి సింహద్వారములో.' అని హెచ్చరించెను. 'మహాప్రభూ, నేనున్నాను వీరవరుడను, వలినవారియాజ్ఞపై నేను ఆస్త్రీనిగూర్చి పోయితిని, ఆమె యెవరో రాక్షసివలె అగపడియు నగపడక మాయమై పోయెను.' అని వీరవరుడు బదులు పలికెను. సర్వవృత్తాంతమునుచూచి వచ్చినవాఁ డయినయా రాజు ఈమాట కత్యంతము

వింతపడెను. 'అహో! మానవంతుల చిత్తము సముద్రము వలె లోఁ తయినది. ఇతరుల కలవికానిపనులు నేసియు వారు నోటం బ్రస్తావింపరుగదా!' ఇట్లు పరిపరివిధముల ఆశ్చర్యపడి రాజు మఱేమియుం బలుకక మేడ దిగి అంతిపురమునకుం బోయి కడమరాత్రిని వేగించి, మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలమున ఓలగంబులో వీరవరుని యారాత్రి వృత్తాంతమును సర్వంబును మంత్రులకు వర్ణించెను. వారును అందఱు ఆశ్చర్యములో మునిగిరి. అంతట రాజు ప్రీతిచే వీరవగునికి సపుత్రునికి లాట రాజ్యమును కర్ణాటక రాజ్యసహితముగ నిచ్చెను. అది మొదలు శూద్రకమహారాజును వీరవరమహారాజును సమాన విభవము గలవారై ఒండొరులకు సహాయులై నేమముగానుండిరి.

ఇట్టి యత్యద్భుతకథం జెప్పి బేతాళుఁడు విక్రమార్కుని 'రాజా, ఈయిందఱలో ఎవఁ డెక్కువవాఁడు? ఎఱిఁగి చెప్పవేని నీకు మునుపటిశాపమే సుమా' అని యడిగెను. ఆ యందఱ లో శూద్రకరాజు గొప్పవాఁ డని రాజు చెప్పెను. 'వీరవరుఁ డేల గాఁడు? అతఁడే యధికుఁడు ; అతనికి ఈడు ఈజగత్తులో పుట్టనే పుట్టఁడు, అతనిభార్య గొప్పది కాదా? స్త్రీ యయ్యు కన్నులారఁ గాంచుచు తనయుని పశువుంబోలె బలివేయ నంగీకరించినది; బాలుఁ డయ్యును అట్టి సత్వోత్కర్ష కలవాఁడు సత్త్వవరుఁడు అధికుఁడు కాఁడా? నీ వేల యిందఱకంటెను శూద్రకరాజును పెద్ద చేసెదవు?' అని మరల బేతాళుఁ డడు

గంగా రాజు ఇట్లనియె:—'అట్లు గాదు, వీరవరుడు కులీనుడు, అతనికి ప్రాణముల చేతను, భార్య చేతను, పుత్రుల చేతను, దొరం గొలుచుట ప్రతము. అతనిభార్యయు కులాధికురాలు పతివ్రత, ఆమెకు పతిపోవుమార్గమునం బోవుటకన్న వేలుధర్మము లేదు. వారిక పుపునం బుట్టినవారు సత్త్వవరుడు వారివలె నగుంగాని యొడగునా? నూలు ఎట్టిదో వస్త్రము అట్టిదిగదా యగును. ఎవరి ప్రాణములచే రాజులు తమ్ముఁ గాచికొందురో అట్టి యా భృత్యులకై దేహమును త్యజించువాడు శూద్రకుండే గొప్ప వాఁడు.' ఇట్లు విక్రమార్కుడు చెప్పఁగా బేతాళుడు బుజము నుండి దిచ్చుమొగం బై తనతావునకుం బోయెను. రాజు అట్లే వల్ల కాటిలో ఆ రాత్రి బేతాళునిం దేర సమకట్టి వెండియు ఆ శిశుపాతరువుం గూర్చి పోయెను.

కథ—౫.

విక్రమార్కుడు మరల రాత్రి చీకటిలో శిశుపా తరువునకుం బోయి అందు వ్రేలాడుచున్న సరశరీరమును బేతాళాధిష్ఠితమును గని చెట్టునుండి దింపి బుజమునఁ బెట్టుకొని వడివడిగా నడవసాఁగెను.—రాజా, నీకు శ్రమ అంత అతిప్రియ మేని అగుఁగాక, వినోదార్థము నేను కథ చెప్పెదను వినుము. ఉజ్జయినిలో పుణ్యసేన మహారాజుదగ్గఱ హరిస్వామి యను

బ్రాహ్మణుడు సద్గుణుడు ప్రియమంత్రి ఉండెను. ఆమంత్రికి తగినభార్యయందు గుణవంతుడు తండ్రికిసమానుఁడు దేవస్వామి యని పుత్రుఁడు పుట్టెను; అట్లే సాటి లేని లావణ్యము గలది సోమప్రభ యని కూతు రొకతె పుట్టెను. ఆకన్య యావనవతి యైనంతట సౌందర్యాతిశయాభిమానము వహించినదై, తన్ను శూరునికీ గాని, జ్ఞానికీ గాని, విజ్ఞానికీ గాని, యూవలసినది గాని అన్యుని కీఁగూడ దని తల్లితో చెప్పి, తండ్రికిని అన్నకును ఆమెచే జెప్పించెను. అది మొదలు తండ్రి ఆ చెప్పిన మూఁడు తెగలలో నొకని నామెకై వెదకుచుండెను. ఇంతలోపల పుణ్య సేనమహారాజు తనరాష్ట్రముపై దండెత్తి రానున్న దక్షిణ దేశపు రాజుకడకు సుధి సేయుటకు రాయబారినిగా ఆ హరి స్వామిని పంపెను.

అచట ఆకార్య మయినతర్వాత ఆయనకడకు సోమ ప్రభా సౌందర్యమును విన్న బ్రాహ్మణకుమారుఁ డొకఁడు వచ్చి సోమప్రభను తన కిచ్చుని యడిగెను. 'నా కూతురు శూర జ్ఞాని విజ్ఞానులలో నొక్కనిఁగాని యన్యుని వరింపదు, నీవు అం దెవ్వఁడవు?' అని యాతనిని హరిస్వామి యడిగెను. తాను విజ్ఞాని యని సూచిన్నవాఁడు పలికెను. అత హరిస్వామి యాతనిని విజ్ఞానముం బ్రదర్శింపు మనెను. అంత నాకుమారుఁడు తన శక్తిచేత ఆకాశగామి యగు మాయ తే రొకటి నిర్మించి, అందు హరిస్వామి నెక్కించుకొని, కొని పోయి స్వర్గాదిలోక

ములను కానిపించి. తునకు ఆవక్షణదేశపుత్రుని విడిదిలో విడిచి పట్టెను. హరిస్వామి సుతోషించి యతనికి సోమప్రభను వాద్దానము చేసి ఏడవదినము వివాహమునకు నిశ్చయించెను. ఆకాలమందే ఉజ్జయినిలో మఱి యొక విప్రకుమారుడు దేవస్వామికడకు వచ్చి చెల్లెలి నిమ్మని యడిగెను. 'నాచెల్లెలు జ్ఞాని విజ్ఞాని శూరులలో నొకనిం దక్క తక్కిరుని వరియింపదు. అందు నీ వెవడవు?' అని దేవస్వామి యడుగఁగా నితఁడు తాను శూరుఁ డని చెప్పకొని, తనశస్త్రాస్త్రవిద్యా ప్రభావముం గనఁ బఱచెను. అంతట దేవస్వామి యతనికి చెల్లెలిని వాద్దానము చేసి బోస్థుల నడిగి ఏడవదినము వివాహమునకు నిశ్చయించి ఆవృత్తాంతమును తల్లికిం దెలియఁజేసెను. ఆసమయమందే తల్లిని ఒక విప్రకుమారుఁడు వచ్చి కొమారిత నడుగ, ఆమె 'నాకూఁ తునకు జ్ఞాని విజ్ఞాని శూరులలో నొకఁడు గాని యన్యుఁడు పనికి రాఁడు, నీ వెవ్వడ వ'ని యడుగఁగా, తాను జ్ఞాని యని చెప్పి యతఁడు వర్తమానధూతభవిష్యత్తులు చెప్పఁగా, ఆమె వానిక కుమారితను వాద్దానము చేసి ఆయేడవదినమునే వివాహమునకు నేర్పఱిచి యుండెను

మఱునాఁడు హరిస్వామి దక్షిణరాష్ట్రమునుం దిచ్చి తాను చేసినవాద్దానమును భార్యతోను కుమారునితోను తెలియఁజేసెను. వారును తాము ఒకరియెఱుక లేక యొకరు చేసిన యాయా కన్యాదాన నిశ్చయములను ఆయనతోఁ జెప్పిరి. ఇట్లు

మువ్వురు వరులు దాపరింపఁగా హరిస్వామి చేయునది లేక చిక్కునంబడి చింతిల్లసాగెను. వివాహదినము రాఁగానే వరులు మువ్వురును జ్ఞాని విజ్ఞాని శూరులు హరిస్వామియింటికి వచ్చిరి. ఆసమయమునందు నొకవిత జరిగెను. ఏ మన, హరిస్వామి కూతురు ఆసోమప్రభ ఎటకు పోయెనో ఏ మామెనో ఎంత వెదకినను అగపడ దాయెను. హరిస్వామి దిగు లొంది జ్ఞానిని 'ఓజ్ఞానీ, నా కొమారిత యిపు డెట నున్నదో నీవు చెప్పము.' అని యడిగెను. 'ధూమశిఖుఁ డను రక్కసుఁడు కొనిపోయి వింధ్యారణ్యములో తనయింట నుంచుకొనియున్నాఁడు' అని జ్ఞాని చెప్పెను 'అయ్యో! నాసుత నాకెట్లు దొరకును? వివాహ మెట్లు జరుగును?' అని హరిస్వామి మొఱవెట్టసాగెను అంతట విజ్ఞాని 'అయ్యా, భయపడవలదు, మీకొమారిత యెట నున్నదని ఈజ్ఞాని పలికినాఁడో అటకు మీ మైల్ల నే నిపుడ కొని పోయి చేర్చెద.' అని యోదార్చి, తత్క్షణమే నానాశస్త్రాస్త్ర సాయుత మైన రథము నొకదానిని నిర్మించి, అందు వారి నెల్ల నెక్కించుకొని, కొని పోయి వింధ్యారణ్యములో ధూమశిఖుని నివాసముకడ నిలిపెను. వారిరాక యెఱింగి కోపముతో వెలు వడిన ధూమశిఖునితో శూరుఁడు పోరెను. చిత్రాస్త్ర శస్త్రములతో స్త్రీకై వారు పోరిన యా పోరు రామరావణుల పోరివలె లోకభయంకరముగా నుండెను. ఇట్లు పోరుచు క్షణములో నాశూరుఁడు ఆ రక్కసునితలను అర్ధచంద్రబాణమునం

ద్రుంచెను. రక్కసుఁడు మడిసినంతట రక్కసునియింటనుండి సోమప్రభం గొని తెచ్చి వార లందఱును ఆ విజ్ఞాని రథమున హరిస్వామి యిల్లు సేరిరి.

అంతట లగ్న వేళ సమీపమునకు రాఁగా జ్ఞాని విజ్ఞాని శూరులకు మువ్వురకును ఇట్లని జగడము కలిగినది. జ్ఞాని చెప్పెను:—‘నే నెఱుగకుంటినా ఎటనో దాఁపటికంబున నున్న యీ కన్య మీ కెట్లు దొరకును? కాన నీ కన్యను నాకు ఈయ వలసినది.’ విజ్ఞాని చెప్పెను:—‘నేను నింగిం జరించు మాయా రథమును నిర్తింపనేని మీకు క్షణములో దేవతలకుం బోలె రాకపోక లెట్లవడును? రథము కలవాఁడైన రక్కసునితో రథము లేక యుద్ధ మెట్లు జరుగును? కావున ఈకన్నెను నేను గడించితని, నా కీయ వలసినది.’ శూరుఁడు వలికెను:—‘నేను రక్కసునిఁ బోరఁ బరిమార్చనేని మీరిరువురు ఏమియత్నములు చేసినను ఏమి ప్రయోజనము? కన్యను ఇట కెవఁడు తెచ్చును? కావున ఈకన్యను నా కీవలసినది.’ ఇట్లు వారు జగడము లాఁప చుండఁగా హరిస్వామి యేమియుఁ దోపక యూరకుండెను.

ఓ రాజా నీవు చెప్పుము, ఆ కన్య నెవని కీయవలసినది? ఎఱింగియుఁ జెప్ప వేని నీతల వ్రయ్య లగును—ఇట్లని బేతా శుఁడు అడుగఁగా విక్రమార్కుఁడు మానముం ద్యచించి యిట్లనియె:—‘ఆ కన్యను శూరుని కీవలసినది. ఏల యన, నతఁడు ప్రాణమునకుఁ దెగింపి బహుపరాక్రమముచే రక్కసుం గూల్చి

ఆకన్య నార్జించినాడు. జ్ఞాని విజ్ఞానులను ఇతనికి పనివాండ్రును గా బ్రష్టా చేసినాడు. లోకములో గణకుడును వడ్డంగియు ఎప్పుడును ఇతరుల కుపకరణములే గదా.' ఇట్లు రాజు చెప్పఁ గా బేతాళుఁడు మాయ మై యెప్పటిచోటికి పోయెను. రాజు అతనిం దెచ్చుటకు మీఱల శిశుపాతరువు కడకుం బోయెను.

కథ—౬.

మరల ఆ యర్ధరాత్రమందు విక్రమాగ్ని మహారాజు నరశవగతుని బేతాళుని శిశుపాతరువునుండి బుజమున నెక్కించు కొని భిక్షువుకడకుం దరలఁగా, దారిలో బేతాళుఁ డిట్లు వక్కాఁ జింపం దొడంగెను:—రాజా, బుద్ధిమంతుఁడవు సత్త్వసంపన్నుఁడవుం గావున నీయందు నాకు ప్రీతి గలిగినది కావున వినోదార్థము కథను ప్రశ్నను వినుము:—శోభావతీనగరము రాజధానిగా యశఃకేతు వనురాజు మహిమండల మేలు చుండెను. అతని యా నగరమునందు దివ్య మయిన గౌరిదేవళము కలదు. దానికి దక్షిణమున గౌరితీర్థ మను పేరం బుష్కరణియుం గలదు. ప్రతివత్సరంబును ఆషాఢశుక్ల చతుర్దశినాడు అమ్మవారికి జాతర జరుగును. అప్పుడు నానాదిగంతములనుండి మహాజనులు వచ్చి యాపుష్కరణిలోఁ గ్రుంకిడుదురు. ఒక యేడు ఆ దినమందు అచట స్నానము సేయుటకై బ్రహ్మఫల మను గ్రామమునుండి

లేతప్రాయమువాఁడు ధవళుఁ డని చాకలి యొకఁడు వచ్చెను. వానికి ఆచట ఆ సమయమున స్నానార్థము వచ్చినట్టిది శుద్ధపటుఁ డను చాకలి కూతుఁగు మదనసుందరి యనునది కనుఁగవ విందై, జలకమాఁచి పోవుచు వానిమనస్సును దొంగిలించుకొని పోయెను. అంత నామఁచివేలు వలరాయని మోఁదులకుఁ దాళలేక దాని కుల నామములు తెలిసికొని తన యూరికిఁ బోయి, ఇంట నిలుకడ యెడలి తాటుమాత్ర తిండి మాని యుండెను. తల్లి దిగులుపడి వానిని ఆ నెగులునకు కారణము చెప్పమని బలిమాలగా, వాడు మనస్సులోని చింతను వెడలఁబుచ్చెను. అని యా వృత్తాంతమును తనమగనికి విమలునికిం దెలిపెను.

తండ్రి ఆయనస్థలో నున్న కుమారునితో నిట్లనియె;—
 'నాయనా ఏల యిట్లు వగచెడవు ? నీకోరిక తీటుట యొక గడ్డుగాదు; నేనడిగిన యెడల శుద్ధపటుఁడు నీకు పిల్ల నిచ్చును. మనము ఆయనకంటె కులవృత్తులలో తక్కువవారము గాము గదా. నన్నతఁ డెఱుఁగును, నేనతని నెఱుఁగుదును, కావున ఈ కోరిక దుర్ఘటముగాదు.' విమలుఁడు ఇట్లు పుత్రుని ఓదార్చి, భోజనాదికమందుఁ బ్రవర్తిల్లఁజేసి, మఱునాఁడు వానిని వెంటఁ గొని శుద్ధపటునియింటికిఁ బోయి, వానికొమార్తెను ధవళునికి అఱిగెను. శుద్ధపటుఁడును ఆనరముతో వాద్దానము చేసెను. మఱునాఁడే మంచులగ్నము నిర్ణయించి శుద్ధపటుఁడు ధవళునికి సరి యైనదానిని తనకొమారితను మదనసుందరిని ఇచ్చి వివా

నాముచేసెను వివాహమైనతర్వాత ధవళుడు భార్యందోడ్కొని కృతార్థుడై తన తండ్రియింటికి బోయెను. అచట వారిరువురు సుఖముండఁగా నొకప్పుడు బావమఱది మననమంజరి తమ్ముడు వారియింటికి వచ్చి తమయింట జరుగఁబోవు దేవీ పూజకై ఆక్కను బావను తోడితెమ్మని తన్ను తనతండ్రి పంపనని చెప్పెను. వానిమాటను ఒప్పుకొని వానిని వియ్యంకుడు లోనగువారు ప్రీతితో ఆ దినము మేలయిన యన్నపానములతో గౌరవించిరి.

మఱునాడు వేకువ ధవళుడు భార్యం దోడ్కొని బావమఱదితో మామగారియింటికి దరలెను ; మువ్వరును శోభావతీపురము చేరిరి. అట ధవళుడు గొప్పగౌర్యాలయముం గని, ఆమ్మవారిదర్శనము చేసికొని పోవుదము రండుని, పండ్లమును బావమఱదిని పిలిచెను. 'మన మింతమందిమి ఉత్తచేతులతో ఎట్లు ఆమ్మవారిని దర్శింతుము?' అని బావమఱది పలికెను. 'అటయిన నే నొక్కడనే పోయి చూచెద, మీకు ఇచటనే యుండుండు' అని పలికి వారి నచట నిలిపి ధవళుడు దేవిని దర్శించుటకు తానుమాత్రము గుడికి పోయెను. అట రక్కసియొక్కండ్రను పదునెనిమిది చేతులతోఁ జక్కునేసి అడుగుదామరతో మహిషాసురు నడంచిన యాదేవికి మ్రొక్కి, ధవళుడు దైవయోగంబున 'ఈ యమ్మవారిని లోకులు ప్రాణిబలులచేఁ గొలుచుచున్నారు, నేను నన్నే బలియిడి

యనుగ్రహంబు వొందెన' అని తలపాసినవాడై, అమ్మవారి కెవ్వరో యాత్రికులు సమర్పించుకొని పెట్టిపోయిన కత్తిని గైకొని, తనజుట్టును గంటగొలుసునకు ముడివేసి, ఆ కత్తితో మెడ తఱిగికొని, క్రందవ్రాలెను. వీడెంతనేపటికిని రానదున బానమఱచి వెదకుకొని వచ్చి, అమ్మవారి సన్నిధిని తల దఱుగుకొని పడియుండుట గాంచి, దుఃఖావేశ-బునఁ దాను నట్లే ఆకత్తితో తనతలను బలి యిచ్చెను

వీఁడును రామిచే వీనియక్క మదనసుందరి దిగులుపడి గుడిలోనికి వచ్చి, అచట అట్లు తలలు ద్రెంచుకొని పడియుండు మగనిని అన్ననుం గని, దుఃఖసముద్రములో మునింగి వచ్చుచు మూర్ఛిల్లి నేలఁ గూలెను. క్షణములో లేచి, అట్లాకస్తికముగా మరణము నొందిన యా యిరువురకును శోకించుచు, తాను మాత్రము బ్రదికియుండి ప్రయోజనము లేదని తలంచి, దేవిని గూర్చి 'ఓయమ్మ తల్లీ, సౌభాగ్యము నిచ్చు దేవీ, మస్కథ శత్రువయినను భర్తను సగముదేహమునం జొచ్చిన తల్లీ, సకల స్త్రీలకును రక్షకురాలా, శోకమును దీర్పు దేవతా, నా మగనిని తమ్మునిని ఆకస్తికముగా ఏకకాలమున నేల చంపితివి? నీకు నిత్యభక్త నగు నా కిట్లు నేయుట తగునా? కావున నేను నిన్నే శరణుఁబొచ్చెదను, ఈ దీనురాలి మొఱి ఒకటి మాత్రము నెఱవేర్పుము. దౌర్భాగ్యదూషిత మయిన యీదేహమును నేను వదలెదను, నేను మఱల ఏయేజన్మ మెత్తుదునో ఆచుం

జన్మమందెల్ల నాకు ఇతనినే పతినిగాను అతనినే తమ్మునిగాను చేయుము' అని వేడుకొని మరల మ్రొక్కి అచ్చట నశోక వృక్షమున తీగతో ఉరిబోసికొను నిముసంబున ఆకసమునుండి యీ యశరీరవాక్కు స్పష్టముగా వినబడెను 'కూతురా, బాలవయ్యును ఇట్టిసత్వోత్కర్ష కలదాన వైనందులకు సంతసించితిని, కావున ఈ యురిని విడువుము, నీ మగని మొండి యమునకును నీతమ్ముని మొండెమునకును వాని వాని తలం దగిలింపుము. నా వరమున నిశువురును జీవము నొంది లేతురు.' ఈ యుకాశవాణిని విని మదనసుందరి పట్టరాని హర్షమున తడబడి పొరబాటున ఒకని తల నింకొకని మొండియమునకుం దగిలించినది. అంత నాయిశువు గాయము లేని యొడళ్లతోను తలమొండెముల సంకరముతోను బ్రదికి లేచి, ఒక గొకరికి తమ తమ వృత్తాంతము చెప్పకొని సంతోషించి మువ్వురును అమ్మవారికి మఱల మ్రొక్కి యింటికిం బోయిరి.

దారిలో మదనసుందరి తాను తత్తరమునఁ దలకాయలు మార్చిన సంకరమును గని, దిగులొంది, యేమి సేయనుం దెలియక భ్రమగొని యుండెను. రాజా, నీవు చెప్పము, ఆ సంకీర్ణ లిగువురలో ఆమె భర్త యెవడడు? 'ఎఱిగియు చెప్ప వేని నీకు ఆమునుపటిశాపమే. రా జిట్లనియె:— 'యోగీశ్వరా, ఇందు చి క్కే మున్నది? పతితల గలవాడే పతి. దేహమున కెల్ల తల ప్రధానావయవము గదా, దానివలననే గదా అన

వాలు పట్టుట.'— ఇట్లు రాజు మానము త్యజించి పలుకఁగా సంతోషించి బేతాళుఁడు అదృశ్యుఁడై మరల శింశుపావృక్షము కడకుం బోయెను. రాజు అతనిని దెచ్చుటకు మరల నా చెట్టుకడఁ కేఁగెను.

కథ—౨.

మరల యథాప్రకారము విక్రమార్కుఁడు శింశుపా తరువునుండి బేతాళుని భుజమునం గొని తెచ్చుచుండెను. బేతాళుఁడు దారిలో రాజుతో నిట్లనియె:—రాజా, శ్రమాపనోదార్థము కథ యొకటి చెప్పిన వినుము. తూర్పుసముద్రము నొడ్డున తామ్రలిప్తి యని ఒక నగరము కలదు. అందు చండ సింహుఁడు రాజు. ఒకనాఁడు దక్షిణదేశమువాఁడు సత్త్వశీలుఁడను రాజపుత్రుఁడు జనప్రియుఁడు సింహద్వారమునకు వచ్చి, పేదఱికముచే రాజుంగూర్చి తన్నుం దెలుపుకొనెను. తాను చింపివస్త్రముల వాఁడయినందున కార్పటికుఁడని పేరొంది వెక్కువత్సరములు రాజును కొలుచుచుండియు ఫల మేమియుం బొందఁ డాయెను. 'రాచవంశమునఁ బుట్టిన నాకు ఈదారిద్ర్య మేల కలుగవలయు! దారిద్ర్యములో నిట్టి యాదార్య మేల సంభవింపవలయు? ఇట్లు నేను అన్న వస్త్రములు లేక కొలుచు చున్నను రాజు సన్నిష్ఠుఁడై గాన కున్నాఁడు.' అనియిటు

కార్పటికుడు తలపోయు చుండ రాజు వేటకై వెలువడెను. కార్పటికుడు దుడ్డుగుదియను చేతం గొని ముందు పరువిడుచుండగా, గుట్టపుబొంజును కాల్బలమును వెంటవచ్చుచుండగా, రాజు మృగములకానకుంబోయి, వేటయాడి, యాచెంత నొక గొప్ప యొంటిగానిని వెంటదలుముచు ఊణములో మఱియొక యడవిలోఁబొచ్చి కడుదూరము పోయెను. అచట పచ్చిక చేతను ఆకులచేతను దారి కాన రా ధాయెను. పంది తప్పించుకొని పోయెను. అంతట రాజు అలసి ఆమహావనములో చిక్కులు తెలియక చిక్కునం బడెను. కార్పటికుడుమాత్రము ఆక్రలి దప్పలకు డస్సియు ప్రాణములపై ఆస యుంపక తేనిగుట్టము వెంటవచ్చుచునే యుండెను. అట్టి యవస్థలో సయితము వెంట వచ్చిన యాతనిం గని రాజు స్నేహముతో 'ఓయి, మనము వచ్చినదారిని నీవు ఎఱుగుదువా? యని యడిగెను. అంత కార్పటికుడు చేదోయి మోడ్చి దేవా, ఎఱుగుదును, కాని యేలినవారు ఊణ మిచట విశ్రమించుట యుచితము, ఏలన నిపుడు సూర్యుండు మింటినడుమ మంటలు గ్రక్కుచున్నాడు.' అని విన్నవించెను. ఆమాట కంగీకరించి రాజు 'అ టయిన నీ మిచట నెందేని త్రాగుటకు మంచినీళ్లు కలవేమో కనిపట్టుము' అని యడిగెను. సరియే యని కార్పటికుడు పొడవుపాటి డెట్టొకటి యొక్కి ఒకయేటిం గాంచి దిగి రాజు నక్కడికి కొని పోయెను.

అచట తేని గుఱ్ఱమును జీను విప్పి తోమి నీళ్లు పెట్టి గడ్డికవళములు మేపి నేన దేర్చెను. రాజు స్నానము చేసినంతట ఆయనకు కార్పటికుడు తనకర్పటముతుకను ముడిచి యుంచిన మనోహరంపు టుసిరికపండ్లు కడిగి తెచ్చి యిచ్చెను. 'నీకు ఈపండ్లు ఎక్కడివి?' అని రాజుగ కార్పటికుడు దోసిట నుసిరిక లుంచుకొని మోకారించి 'మహాప్రభూ, ఈపదియేండ్లును నేను పీనించిన బ్రదుకుచు ఏలినవారిం గొలుచుచు ముని ప్రత మాచరించు చుంటిని.' అని చెప్పుకొనెను. 'వాస్తవముగా నీవు సత్త్వశీలుడవే, ఏమి చెప్ప వచ్చును!' అని పలికి రాజు కరుణించి ఒడ్డించి 'అయ్యో! నెవకులలో కష్టపడువారిని కష్ట పడనివారిని ఎటుంగ లేని రాజు లే? అట్టిభేదము నెటుంగ నేరని పరివారమును ఏల!' అని తలపోసి, కార్పటికుని ప్రార్థనపై రెండు ఉసిరిక కాయలను బుచ్చుకొని భక్షించి మంచినీళ్లు త్రాగి, అట్లే ఉసిరిక కాయలు తిని నీళ్లు ద్రావిన కార్పటికునితోఁ గూడ ఇంచుకంత నేపు విశ్రమించెను. రాజు ఆనంతరము కార్పటికునిచే సిద్ధమునయెబడిన యాగుఱ్ఱము నెక్కి, తనకు వెనుక గుఱ్ఱము మీఁద గూర్చుండు మని తా నెంతచెప్పినను వినక కార్పటికుడు ముందు దారి సూపుచు నడువ, తరలి, దారిలో తనపరివారమును గలసికొని నిజపురిం జేరెను. అచట సత్త్వ శీలునిభక్తిని ప్రకటించియు అతనికి ధనములును వేశములును ఇచ్చియు ఆతనియుపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకారము కా లేదని వదల.

తలంచి యుండెను. అట్లు కృతార్థుఁడై సత్త్వశీలుఁడు కార్పటి కాచారము మాని చండసింహమహారాజునకు పార్శ్వచరుఁడై కాలము పుచ్చుచుండెను. ఒకానొకసమయమున రాజు సింహశ ద్వీవేశ్వరుని తనకు వివాహార్థము కొమారిత నడిగి రమ్మని సత్త్వ శీలుం బంపెను.

సత్త్వశీలుఁడు తన యిష్టచేతతలం గొలిచి సముద్ర మార్గమున ఓడ యెక్కి రాజు పంపిన బ్రాహ్మణులతోఁ గూడ నేగుచుండెను. ఓడ సుఖముగా సముద్రమునడిమికిం బోయి నంతట నచట వింతగా గొప్ప బంగారు తెుక్కె మొకటి పలు వన్నెల వస్త్రముతోఁ గూడ సముద్రమునుండి లేచి ఆకాశము నొరయ సాగెను. అంతట ఆకస్తికముగా మొగిల్ల మొత్తములు పొడసూపి జడివాన గొట్టసాగెను. పెనుగాలియు దొరకొనెను. గాలివిసరునకు ఆయోడ కొట్టుకొనిపోయి ఆతెుక్కెపు గంబ మున కంటుకొనెను. అంతట ఓడతోఁగూడ నాధ్వజస్తంభము కొండలంతయలలతోడి మహాసముద్రములో మునుంగం దొడం గెను. అంతట నందలి బ్రాహ్మణులు భయపడి చండసింహునిం గూర్చి కావుకావు మని మొఱపట్ట సాగిరి. సత్త్వశీలుఁడు ఆ మొఱ విననొల్లక ఆయాపదకు సముద్రుడే కారణ మని తలంచి ప్రతీకారము నేయువాఁడై స్వామిహితము గోర, ఉత్తరీయము మొలకు దట్టిగా కట్టి, కేల గత్తిం బూని, ప్రాణమునకు తెగించి

నీట దుమికెను. గాలికి రేగిన పెద్దయలచే నోడ ఆకాశమున
కెగసి పగిలెను. అంతలిజనులు నీటిజాతువుల వాతం బడిరి.

సముద్రాన మునిగినమాత్రాన సత్త్వశీలునికి సము
ద్రుండు కానబడఁ డాయెను; దివ్యనగర మొకటి కనబడెను.
అందు మణికంబములతో వెలుఁ గొందు బంగానుమంజిరంబున
రతనాల మెట్లతోడి నిగుడుబావులు గల యాటతోట చెంగట
మాణిక్యాల గోడలును రత్నాలధ్వజస్తూభంబును గలిగిన దై
మేరుపర్వతమునంత పొడవైనకాత్యాయనీ దేవీ గుడి యొకటి
వెలుంగుచుండెను. లోనంజని ఆమ్మవారికి మ్రొక్క, అది యింద్ర
జాలమో యని ఆశ్చర్యపడుచు సత్త్వశీలుఁడు కూర్చుండెను.
అంతలోపల ఆమ్మవారిమ్రోల నున్న ప్రభామండలకమునుండి
ఆకస్తికముగా తలుపు తెరిచుకొని దివ్యకన్య యొర్తుక వెలు
వడియెను. ఆమెతో వేగురు చేటికలు పరివారముగా వచ్చిరి.
అంత నామె ఆమ్మవారి గదిలోఁ జొచ్చి దేవిని పూజించి యట
నుండి తరలి పరిజనసమేతముగా మరల ప్రభామండలకముం
జొచ్చెను. సత్త్వశీలుఁడును ఆమెవెంటనే పోయి, యచట
మఱి యొక యుత్తమపురముం గనియెను. అచట రతనాల
మంచముపైఁ గూర్చున్నట్టి యా కన్యామణి ప్రక్కనే సత్త్వ
శీలుఁడు కూర్చుండి, యామె మోమునం గనులు నాటి, చిత్తగు
బొమ్మవోలె నుండెను. ఆతనియంగములు గగుర్పాటు చేతను
వడఁకు చేతను కౌగిలించుకోరికను దెలుపుచుండినవి.

అట్లు మదనపరవశుడైన యాతనిం గని యాతరుణీమణి చేటికల దెస చూస్కినిగిడించెను. వారు ఇంగిత మెఱింగి సత్త్వ శీలునితో నిట్లనిరి: 'అయ్యా, నీవు మాస్వామినియింటి యతిధి వైతివి, కావున నా మెయిసుగునాతిభ్యమును గ్రహింపదగును. లేచి స్నానముచేసి భోజనము కానిమ్ము' ఆమాటవిని యతఁడు ఎట్లొ అటనుండి లేచి చేటికలతో నొక యుద్యాన వాపిక కేఁగి అందుఁ గ్రుంకిడినమాత్రాన తామ్రలీప్తినగరములో చండసింహ మహారాజుతోటబావిలో తేలెను. ఆకస్తికముగా నటఁ జేరిన తన్ను చూచికొని సత్త్వశీలుఁడు 'అహా! ఈతోట ఎక్కడ! ఆ దివ్య నగర మెక్కడ! అంబలి యా కన్యాముఖ దర్శన మెక్కడ! వెంటనే ఆయలరుబోడితోడి వియోగవిష మి దె క్కడ! ఇది కల గాదు, నేను మేలుకొనియే యనుభవించితిని. నిక్కముగా మూఢుని నన్ను ఆపాతాళకన్యలు మోసపుచ్చిరి.' అని తలపోయుచు ఆకన్నియం గోలుపోయి, వెట్టి పట్టిన వాని చందాన తోటలో ద్రిష్టగుచు మదనుబారింబడి ఏచ్ఛుచుండెను. గాలికి రేఁగిన యెఱ్ఱుని పుప్పొడి మొత్తములు ఒడలెల్లం గ్రమ్ము కొనఁగా ఆతీరునం దిరుగుచున్న యాతనిం గని తోటమాలీలు వెంటనే ఆ వృత్తాంతమును చండసింహ మహారాజునకు నివేదించిరి. అతఁడును ఆశ్చర్యపడి సచ్చి సత్త్వశీలుం గాంచి ఓదార్చి యడిగెను. 'మిత్రమా, ఇదేమి ? నీ వెచట బయలు వెడలితివి, ఎటఁజేరితివి! ఎటవేసినబాణము ఎటఁ బడి

నది?' సత్త్వశ్రీలుడు ఉన్నది యున్నట్లు నిజ పుత్రాంత మంతయు తెలియఁ జెప్పెను. అంతట రాజు 'ఆహా! ఈ వీరుఁడును నా పుణ్యముచేత మునునిచలలోఁ బడినాఁడని, కాన నితని ఋణముం దీర్చుకొనుటకు నాకు సమయము దొరకినది.' అని మనంబునకు వలపోసి, సత్త్వశ్రీలుని 'ఓయి మిత్రమా, అట్లేని దుఃఖము మానుము. నేను నిన్ను ఆ దారిలోనే కొనిపోయి ఆ సుందరీ లలామతోఁ గూర్చెనను.' అని యోదార్పి ఆతనికి స్నానా ద్యవచారములు గావించెను.

మఱునాఁడు చండసింహ రాజు రాజ్యభారము మంత్రుల కప్పగించి, సత్త్వశ్రీలునితోఁగూడ ఓడ యెక్కి, అతఁడు సూపిత్రోవను వడలియందు పయనంబు సాగించెను. కడలి వడుమమునువడివలెనే లుక్కెంబుతోడి యాకంబము లేచెను. దానిం జూపి సత్త్వశ్రీలుఁడు రాజుతో 'మహారాజా, ఇదే యా ధ్వజము, ఇట ముందు నేను మునిఁగెద, నావెంటనే సీవును మున్గవలయును.' అని చెప్పి, ఓడ ధ్వజస్తంభముం దఱియఁగానే తాను ముందుగా మున్నీటి వెల్లునం బడి మునిఁగెను. రాజు సయితము వెంటనే అట్లే పడెను అంత నయ్యిరువురును ఆవివ్య నగరముం జేరిరి. రాజు దానిం గని యాశ్చర్యపడి సత్త్వశ్రీలుని తోఁ గూడ నాపార్వతీదేవికిం బ్రణమిల్లి యటఁ గూర్చుండెను. అంతలో నచ్చటికి ప్రభా మండలకమునుండి తలుపు తెఱచుకొని యాకన్య సఖిసమేతయై వెడలి వచ్చెను. సత్త్వశ్రీలుఁడు ఆమెయే

తాఁ జెప్పినదివ్యాంగన యని రాజునకుఁ దెలిపెను. ఆకన్యయు శుభలక్షణలక్షీతుని చండసింహులం గని అతఁ డెవరో అపూర్వ మహాపురుషుఁ డని తలంచి, ఆమ్మవారి పూజ్యకై లోపలి సన్నిధికింబోయెను. రాజు అలక్ష్మముగా సత్త్వశీలుని తోడ్కొని యచ్చట నున్న యుద్యానవనమునకుం బోయెను. క్షణములో ఆదైత్యకన్య పూజ ముగించి, మంచిమగని నిమ్మని ఆమ్మవారిని వేడుకొని గర్భగృహము వెలువడి ఒక చేటిం బిలిచి 'చెలీ, ఇందాఁక నే నిటఁ గాంచిన మహాపురుషుఁ డెచ్చట నున్నాడో వెఱకుము ; ఆయన ఎవరో పురుషోత్తముఁడు, పూజ్యుఁడు; కరుణించి వచ్చి యాతిభ్యముం గొను మని వేడుము.' అని బోధించి పంపెను. అదియును వెదకి మహారాజుం గని వినయ ముతో తనస్వామినియానతిప్రకారము విన్నవించెను. రాజు బీరము విడక సరకుగొనక దానితో 'మా కీదియె యాతి భ్యము, వే టుపచారము లేల ! అని పల్కెను. అని పోయి స్వామినికి ఆమాట విన్నవింప నా యసురాంగన మనుష్యుల కందనియాతిభ్యమును సైతము సరకు సేయని యాతని యా దార్యమునకు మెచ్చి, తనకు వివాహార్థమై లభించిన పూజాఫల ముగా నతనిని భావించి, స్వయముగా నా యుద్యానమునకుం బోయి వినయ సుశ్రమములు మీఱి చండసింహునిం దటిసి యాతిభ్యము గొను మని వేడెను. అతఁడు సత్త్వశీలుం జూపి యిట్లనియె:— 'నే నిచటి దేవిని ఇతనివలన విని కన

వచ్చితిని. భగవంతుని సాక్షాత్కారమున ఈ సరమాద్భుతస్థానమందలి యీ దేవతను దర్శించితిని. నిన్నును గంటిని. ఇటు నాకు ఆతిథ్యానసర మెక్కడిది? అట్లతడు పల్కుచు, నయ్యసురకన్య 'అట్లని, యోమహానుభావా, ముల్లోకములలోను వింతలకు వింతయైన నా రెండవనగరముగాంతువు రమ్ము.' అని పిలిచెను. రాజు నవ్వి ఎఱుగుదు నెఱుగుదును, దానిఁ గూడ నితఁడు చెప్పినాడు, ఆ స్నానపు బావిగల ప్రదేశము గదా.' అనెను.

కన్య యుట్టనియె:— 'దేవా, అట్లు పలుకఁగదు, నేను మోసగత్తైను గాను. పూజ్యుల విషయమందు మోసమా? మోసత్వైతిశయముచేత నేను మీకు దాసి నైతిని. కావున నావేడికోలును భంగపఱుపఁ దగదు.' అని ప్రార్థించెను. అంతట రాజు అంగీకరించి, సత్వశీలునితోఁ గూడ ఆమెతో ఆప్రభామండలకముచేత కేఁగెను. దానితలుపు తెఱచి ఆమె తన్నుం దోడ్కొని లోనికి పోఁగా నచట రాజు ఆమెదైన యారెండవ దివ్యనగరముం గాంచెను. ఎల్లప్పుడును సకల ఋతువులకు నాట పట్టయి, ఎల్లప్పుడును పూవులు గాయలు గల తగులతలచే నభిరామం బయి, రత్నకాంచనమయంబై, యానగరము మేరువునై త్తమువోలె విరాజిల్లుచుండెను. ఆమె రాజును రతనంపు గద్దియపైఁ గూర్చుండఁ జేసి, తగిన యర్ఘ్య మొసంగి, యిట్లు వక్కాణించెను. 'నేను మహాత్ముఁ డయినను రేంద్రునికి కాలనేమికి తనయను, నాతంఁడని చక్రాముఢుఁడు స్వర్గముం

జేర్చెను. ఈ రెండు నగరములును నాతండ్రికై విశ్వకర్త నిర్మించినవి. ఇచట నెల్లకోరికలుం దీలును. ఇందు ముదిమియు చావును లేవు. నాకు ఇప్పుడు నీవ తండ్రివి. ఈపురములతో నేను నీవశమందు ఉన్నాను.' ఇట్లా మ సర్వస్వసమేతముగా తన్నర్పించుకొనగా రాజు 'అట్లేని, ఓనాపుత్రి కామణి, నేనిదె నిన్ను ఈవీరునికి మిత్తునికీ బంధునికి సత్త్వశ్రీలునికి ఇచ్చితిని.' అనియెను. మూర్తి దాల్చినదేవీప్రసాద మో యననొప్పుచున్న రాజు ఇట్లు పలుకగా, గుణగ్రహణప్రవీణయాకన్య సరియే యని యంగీకరించెను. అంతట రాజు వారికి వివాహముం గావించి సత్త్వశ్రీలునికి కృతార్థునికి అసురపురై శ్వర్య మొసంగి యిట్లనియె:—'మిత్రమా, అప్పుడు నేను భుజించిన యూరం.' ఉసిరికాయలలోను ఒకదానిబుణము ఇప్పటికి తీర్చుకొంటిని. రండవదానికై యింకను బుణపడయున్నాడను' రాజు ఇట్లు నమ్రుని సత్త్వశ్రీలుని మండలించి దైత్యకన్యను తాను నిజనగరము సేర దారి సూపు మని యడిగెను. ఆమె రాజునకు అపరాజిత మనువేరి కత్తియు, జరామృత్యుహర మైన పండును ఇచ్చెను. వానింకైకొని చండసింహుడు ఆమె చూపిన యా బావిలో గ్రుంక తనదేశములో తేలి క్రమముగా ఎల్లకోరికలు తరినవాడై సుఖముండెను. ఇట సత్త్వశ్రీలుడును దైత్యకన్యా నగరిద్వయము నేలుచు సుఖముండెను:—

అని బేతాళుడు కథ ముగించి యడిగెను.—‘మఱి చెప్పుము, మున్నీటం గ్రుంకుటయందు ఆ రాజ సత్త్వశీలు రువురలో సత్త్వాధికుఁ డెవఁడు?’ విక్రమార్కుఁ డిట్లనియె:— ఆయువురలోను సత్త్వశీలుఁడే సత్త్వాధికుఁడు, అతఁడు గదా తత్త్వ మెఱుగక సిస్పృహఁడై దుమికనవాఁడు. రాజు తత్త్వ మెఱిగి ఆస్థ గలిగి దిగినవాఁడు రాజు దైత్యకన్యను కోరికలకు దొరక దని కోరఁ డాయెను.’ ఇట్లు మానము మాని విక్రమా ర్కుఁడు పలుకఁగా బేతాళుఁడు సంతసించి మునుపటివలెనే తన యిక్కకు శింశుపావృక్షమునకుం బోయెను. విక్రమార్కుఁడును మరల నతనిం దెచ్చుటకు వెంటనే పోయెను. మహాత్ములు తోడంగిన పని ముగింపక జతనము నుజ్జగింపరు గదా

కథ—౨

వెండియు విక్రమార్కు మహారాజు ఆ శింశుపావృక్షంబు కడ కేగి నర శివ గతుని బేతాళుని బుజుబునం బెట్టుకొని భిక్షువుకడకు వచ్చుచుండెను. దారిలో బేతాళుఁ డిట్టు లనియె: రాజా, శ్రమపరిహారార్థము ఈకథ వినుము.—అంగ దేశమున వృక్షపుట మని గొప్ప యగ్రహారము కలదు. అందు మహా ధన వంతుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు యజ్ఞ విష్ణుస్వామి యని యుండెను. ఆయనకు అనురూప యైన భార్యయందు ముప్పవరు పుత్రులు

జనించి కాలక్రమమున యావనవంతులయి తద్దయు నేర్పరు
 లయిరి. ఒకానొకప్పుడు తండ్రి యాగము దొడంగి తనర్థ మై
 తాఁజేటి నొకదానిం దెమ్మని పంపఁగా, వారు మువ్వరును
 సముద్రమున కేఁగి తాఁజేటి నొకదానిని సంపాదించిరి అంతట
 పెద్దవాఁడు అనుజాలతో 'నాయన నేయు క్రతువుకై మీ
 యిరువురలో నొకఁడు ఈతాఁజేటిని మోచికొని పోవలసినది.
 నీచుఁగంపు కొట్టుచు పట్టు ఇయ్యక చేయిజాలుచున్న దీనిని
 నేను కొనిరాను' అని చెప్పెను. 'దీనిం గొన నీకు రోతయేని
 మా కేల అది యుండదు?' అని తమ్ము లడిగిరి. 'మీరు తప్పక
 దీనిం గొనిపోవలసినది కొనిపోరేని నాయనకు క్రతుభంగము
 సేసిన పాపము మీకుఁగలుగును, దాన మీరు తప్పక నరకముసం
 గూలుదురు.' అని యన్న మరల వారిని మందలించెను. అంతట
 తమ్ములు నవ్వుచు 'మాకు నీ విభుడు చెప్పిన ధర్తము నీకును
 సమానమేగదా.' అనిరి. 'ఏ మట్లుపల్కెదరు, నానేర్పును మీ
 రెఱుఁగరా? నేను తిండినేర్పరిని గానా? కాన రోతవస్తువును
 దాఁకుట నాకు సరిపడదు.' అని యన్న మాట పల్కెను.
 అంతట నడిమివాఁడు, 'ఓహో! అట్లైన నే నంతకన్న నేర్పరిని,
 నేను పడఁతి నేర్పరిని గదా' అనెను:—'అటు లయిన, కడగొట్టు
 వాఁడు వీఁడు దీనిం గొనిపోవుఁ గాక, అని యన్న పలికెను.
 అంతట కడవాఁడు కనుబొమలు ముడిచి 'ఓరీ మూర్ఖులారా,

నేను గదా మనయందఱలోను ఎక్కువ నేర్పరిని; నేను పడక నేర్పరిని గా నట రా?' అని జగడ మాడెను

ఇట్లు వారు కలహించి, నిర్ణయార్థమై తాఁబేటిసి బాటవైచి, ఆచెంగట విటంకపురము నేలుచున్న ప్రసేనజిత్తుకడకుం బోయి, ప్రతీహారముఖముగా తమ రాక రాజున కెఱింగించుకొని, కర్పించి, వచ్చిన కార్యముం దెలుపుకొనిరి. రాజు వేడుకపడి వారిని నిలిపి పరీక్షింప సమకట్టి, తన భోజన సమయమున అగ్రభోక్తలనుగా కూర్చుండఁబెట్టి వారికి రాజార్హము లైన పక్షులను భోజనంబులు వట్టిం చెను. అందఱును భుజించుచుండఁగా, భోజనచంగుండు మాత్రము ఏమియు భుజింపనొల్లక మొగము ముడిచికొని రోతవడుచు ఉండెను. రాజు 'ఓ బ్రాహ్మణా, నెత్తావులు వెళ్ళి సల్లుచున్న తియ్యని యీ యోగిరంబులను ఆరగింప వేమి?' అని యడుగఁగా, 'రాజా, ఈ బియ్యపుటన్నము పీనుఁగు పొగ కంపు కొట్టుచున్నది, ఎట్లు భుజింతును?' అని యుత్తరము చెప్పెను. అంతట రాజు అందఱును పరీక్షింపు మనెను. అందఱును వాసన చూచి, ఆవరిబియ్యపుటన్నము కరిమఱింపుచున్న దనియు నిర్దోష మనియు వచించిరి. భోజనచంగుండు మాత్రము దానిని దినక ముక్కు బిగఁ బట్టుకొని కూర్చుండెను. రాజు అధికృతులను రావించి క్రమముగా విచారింపఁగా, ఆ యన్నంపు వరి డారి వల్లకాటి చెంగటి పొలమునం బైరైనదిగా తెలియ వచ్చినది. రాజు ఆశ్చర్యపడి యాతనితో 'సత్యముగా నీవు భోజన

చంగుండవే. కడమ మంచి పదార్థములను భుజివుము.' అని పల్కెను.

భోజనానంతరము రాజు ఆ బ్రాహ్మణులను పడుక టిండ్లకుం బంపి, తన వార సుందరి లలామను అలంకరించి ఆ రెండవవాని కడకుం బంపెను. రాజభృత్యులు తోడి తేరంగా గణిక గదిలోపల నడు గిడియు నిడక ముందే నారీచంగుండు మూర్ఖులైనె ఎడమచేతి వ్రేళ్ళులతో తన ముక్కు బిగబట్టి, ఆవెలయాలిని అవలికి కొని పొం డనియు, ఊణము మసలిన తనప్రాణము పోవు ననియు, దానియొడలినుండి మేడకంపు గొట్టుచున్న దనియు, రాజభృత్యులను బలిమాలుకొనెను. ఆ చర్యకు వేశ్య డిల్లవోయెను. రాజభృత్యులు దాని నవలికి కొనిపోయి రాజున కా వృత్తాంతముం దెలిపిరి. అంత రాజు నారీచంగుని రప్పించి, 'ఓ బ్రాహ్మణుండా, కపురము, గందము, అగరువు, కస్తూరి, వీనితో నలంకృత యై దిక్కుల నెత్తావులు గుబాళించుచున్న యీ వారవిలాసిని దెస మేడకం వెక్కడి దయ్యా?' అని యడుగంగా, నారీచంగుండు తనమాటయే మరలం బలికెను రాజు విచారణ సేసెను. అంత నా వారవనితవలననే అది బాల్యమునందు తెల్లని, దానిని, గోలుపోయి మేడకపాలం బెరిగిన దని తెలియ నాయెను. అంత నత్యంతాశ్చర్యము పాలయి రాజు నారీచంగునిచంగతను మెచ్చుకొని, ఆయుత్సాహముతో మూడవవానికి తూలికాచంగునికి మంచముపై

వడుపలుపులు ఒకదానిమీదాని నొకటి పటిపించి మీద తెల్లని చలువ దువ్వలువ కప్పించి పటక సిద్ధము చేయించెను.

అందుపై రాత్రి అరజాము నిద్రించి తూలికాచంగుడు వచ్చుచు, నొప్పి చెప్పుచు, చేత దేహపార్శ్వమును పట్టుకొని, లేచెను. అచట నున్న భటులు అతనింబరికించి, అతని ప్రక్కలో వంకరగా ఎట్ట నైన యొక ముద్రను తలవెండ్రుకపంటిదానిని గని, పోయి రాజుతోఁ జెప్పిరి. నెజ్జలో నే మయిన వెండ్రుక ఉన్న దేమో పరికింపుఁ డని రాజు ఆజ్ఞ యిడఁగా, వారుపోయి వెవకి వడుపలుపులకును క్రింద మంచము మీఁద వెండ్రుకం గనిపట్టి రాజునకుం జూపిరి. రాజు పరికించి, తూలికాచంగుని యొడలిప్రక్క నున్న ముద్రకు ఆ వెండ్రుక సరిపోవుటం గని, 'వడుపలుపుల క్రింది వెండ్రుక ఇతని యొడల నెట్లు త్తుకొన్నది? అని యాశ్చర్య మగుఁడయి ఆరాత్రి గడపి మఱునాఁడు వారి యబ్బరపు నేర్పులకై మువ్వగుఁచంగులకును మూఁడు లక్షల వరహా లిచ్చెను. అంతట నా మువ్వరును తండ్రి తాఁబేటిని మఱచి తండ్రి యజ్ఞమును చేరిపిన పాతకమును కట్టుకొని ఆ నగరముననే సుఖ ముండిరి.—

ఇట్లు కథ చెప్పి బేతాళుడు విక్రమాంకుని ఎప్పటి శాపమును జ్ఞాపక పఱచి ఆ మువ్వరలో చుగతముఁ డెవఁడో చెప్ప మని యడిగెను. బుద్ధిమంతుఁ డా మహారా జి ట్లనియె. 'ఈ మువ్వరలో కపటమున కవకాశము లేని తూలికాచంగుని

అధికునిగా నెంచెదను, అసానియొడల బ్రత్యక్షముగా వెంప్రొక యొత్తడి కనబడెను, ఇతరులు ఆ యా విషయములను ముందు గా నుపాయాంతరముల నెఱిగిన నెఱుంగ వచ్చును.'—ఇట్ల తండు పల్కినంతట బేతాళుడు మానభంగమునకు సుతసించి బుజమునుండి మాయ మాయెను. రాజు విసువక వెండియు నతని దేబోయెను.

క థ—F.

విక్రమార్కుడు వెండియుం బోయి శింశుపాత్రువునుండి బేతాళుని శవగతుని బుజుబునం గొని శ్రమణునికడకుంబోవు చుండ, బేతాళుఁ డిట్లనియె:— రాజా, దొరతన మెక్కడ? వల్లకాటిలో రాత్రి ఈరీతిం ద్రిమ్మరుట యెక్కడ? బూతంబులు నిండి, సొదల పొగలో యన అంతటను చీకట్లు జిమ్మనుచున్న, యీ రాత్రివేళ భయంకరమైన యీశ్వశాసము నీకుం గనఁ బడదా యేమి? ఆ పాడు శ్రమణునికై నీ కింత పట్టుకలయేని, మార్గ వినోదార్థ మీప్రశ్న వినుము. ఈ యవంతిదేశమున ఈ చతుర్యగమునకు ఆరంభములో దేవతలు ఈ యుజ్జయినీ నగరిని నిర్మించినారు. దీనికిఁ గడచిన మూడు యుగముల యందును, పద్మావతి, భోగవతి, హిరణ్యవతి యని పేరులు. ఇందు రాజేంద్రుడు వీర దేవుఁ డేలుచుండెను. ఆతనిపట్టపుదేవి

వేరు పద్ధతలి. ఆమెను తోడ్కొని ఆరాజు మందాకినీ తీరమున కేగి చిరకాలము పుత్రార్థమై తపస్సు సలిపి త్రీపురవారుని మెప్పించెను. అనంతరము స్నానార్చనవిధాన మయిన తర్వాత హరునియానతి ఈతీరున మింటినుండి వినబడెను. 'ఓరాజా, నీకు వంశకరుణుడు శూరుడు సగు కొమారుడు మున్నుగా జనించును, అనంతరము ఆచ్చరల మెచ్చని జగ్గు నిగ్గుల కూతురు రాకతే పుట్టును.' ఇట్లు వరము పొంది యా మహారాజు పట్టపు దేవిని దోడ్కొని నిజరాజధానికిం బోయెను.

అట్లే ఆ దంపతులకు తొలుత శూరదేవుడని కుమారుడును పిమ్మట కన్యయు కలిగిరి కన్యకు తండ్రి యనంగరతి యని వేరుపెట్టెను. ఆకన్యకు వయసు వచ్చినంతట తండ్రి నానా నృపకుమారుల ప్రతిమా పటములను తెప్పించి చూచి, ఒక్కని నేనియు ఆమెకు సరి యైనవానిం గానక, ఆమెతో నిట్లు పలికెను — 'పట్టి, ఎంత వెదకియు నీకు సరి యైన వరుని నేను గాననైతిని, రాజుల నెల్ల రావించెద, స్వయంవరమున నొక్కని వరియింపుము.' కొమారిత యిట్లు బదులు పల్కెను:—నాయనా స్వయంవరము చాటుటయు, చివరకు అవమానము దెచ్చుటయు, నే నొల్లను. మంచి యాకృతికలవాడై ఒక్కవిద్యను నేనినేని చక్కగ నేరిచిన యెలజవ్వనపు వరునికి నన్నిమ్ము, అంతకన్న నధికుడు నా కక్కఱలేదు.' ఆమాటవిని రాజు అది మొదలుగా నట్టివారిని వెదకించుచుండెను.

అంతే నావృత్తాంతమును లోకులపలనవిని దక్షిణదేశము నుండి, నలువురు వీరులు విజ్ఞానులు సుందరాకారులు వచ్చిరి. అందు ఒకడు శూరుడు, అతడు తనపేరు పంచపట్టికుండనియు, తాను దినమునకు ఆయిదు దోవతులచాపులు నేయుననియు, అం దొకచాపు దేవునికి, ఒకటి బ్రాహ్మణునికి, ఇచ్చుననియు, తనకు వస్త్రార్థ మొకటి, వివాహ మైసపిమ్మట భార్యకు వస్త్రార్థము ఒకటియు, ఒకటి యన్న పానాదికములకును వినియోగించువాఁడనియుం దెలిపి తా నట్టివిద్వే గలవాఁడగుటచేత అనంగరతిని తన కీయవలయు నని యడిగెను. రెండవవాఁడు వైశ్యుడు, పేరు భాషాజ్ఞుడు, సకల జంతు భాషల నెఱింగిన వాడు. అతడు ఆవిద్యనుబట్టి తనకు రాజకన్య నడిగెను. మూడవవాఁడు ఖడ్గధరుఁ డను క్షత్రియకుమారుడు, బాహు శాలి కత్తిసాములో నతనికి సములు లేరు. ఆకారణంబున నతడు అనంగరతిని తన కిచ్చునెను. నాలవవాఁడు బ్రాహ్మణుడు, పేరు జీవనత్తుడు, వింద్రజాలికుఁడు, చచ్చిన జంతువుల నెల్లక్షణములో బ్రదికింపగలవాడు, అతడు ఆవిద్యం జెప్పి అనంగరతిని తన కిచ్చుని యడిగెను. ఇట్లు లక్షణవంతులు నలువురం బలుక రాజును రాజతనయయు నేమి నేయనుం దెలియక డోలాయమాన మానసు లై యుండిరి.

ఇట్లు కథ చెప్పి బేతాళుఁడు మునుపటి శాపమును జ్ఞప్తి పఱచి విక్రమార్కుని 'ఓ రాజా, ఆనలువురలో ననంగరతిని

ఎవని కీయవలసివది?' అని యడిగెను. రాజిట్లనియె:—'యూ గీశ్వరా, నామానమును చెఱుచుటకు ప్రశ్నల నిట్లు కల్పించు చున్నావు గాని, ఇందులో తెలియ రాని విషయ మే మున్నది? శూద్రునికి సాలీనిక క్షత్రియకన్య నెట్లీయ నగును? వైశ్యుని కేనియ క్షత్రియ నెట్లీయ నగును? అతని మృగాది భాషా విజ్ఞానమునకు ఉపయోగమేమి? నాలవవాడు విప్రుఁ డయినను ఐద్రజాలికుఁ డై స్వకర్త భ్రష్టుఁ డైయుండ నతనికి కన్య నెట్లీయ నగును? కావున క్షత్రియునికి స్వవిద్యావీర్యశాలికి సము నికి సమను క్షత్రియను అనంగరతిని ఈయ వలయును.'

ఈవిధమున మానభంగము గావించి బేతాళుఁడు మరల తన యిక్క కేఁగెను. రాజు మరల వానిం దేర నరిగెను. ఉత్సా హైకధను లగు వీరులహృదయమున విసుగు పొడసూపదు.

కథ—౧౧.

మరల విక్రమాంకుఁడు శింశుపాతరువునుండి బేతాళుని బుజుబునం గొని యథాప్రకారము పోవుచుండ, బేతాళుఁడు ఇట్లనియె:—రాజా, అలసియున్నాఁడవు, కాన శ్రమపఱిణి సీకధను వినుము:— వీరబాహు వని రాజాధిరాజు ఒకఁడు ఉండెను. ఆయనరాజధాని యనంగపుర మను నగరము. అందు మహాధనికుఁడు:—అర్థదిత్తుఁ డని సార్థవాహుఁ డొకఁ డుండెను.

అతనికి ధనదత్తుఁ డని గుమారుఁడును వాని చెల్లెలు మదనసేన యనుకూతురును ఉండెరి. ఆ కన్యారత్ను మొకనాఁడు చెలుల తోఁ గూడ నుద్యానవనమున నాడుకొను చుండఁగా అన్న చెలికాఁడు ధర్మదత్తు ఁడును వణిక్కుమారుఁడు కాంచెను. ఆకన్య కనులకుఁ దోచిన మాత్రాన ధర్మదత్తుఁడు మదనుని ములుకులకు గుఱియై డిల్లవోయి ఆమెను తెప్పవేయక కను చుండెను. ఇంతలో నతనికి చక్రవాకమునకుం బోలె ప్రొద్దు గ్రుంకెను. అంత మదనసేన తనయింటం బ్రవేశించును, ఆమెం గనిన దుఃఖము ధర్మదత్తునియెడలోను బ్రవేశించును ప్రొద్దు గ్రుంకెను. చందురుఁడు మెలమెల్లన మింటం బొడసూపెను. ధర్మదత్తు డింటికిం బోయి ఆమెను ధ్యానించుచు శియ్యపయిం బడి చంద్రపాదముల తాఘులకు చీకాకు పడుచు ఉండెను. మిత్త్రులును బందుగులును ఎంత యడిగినను మదనపిశాచము గొట్టినవాఁడై ఏమియు మాలు వలుక గుండెను రాత్రి ఎట్లొ కొంచము నిద్రం గూరి కలలో నా కన్యారత్నుముం గని బతి మాలుకొని ఏ మేమి చేసెనో ! పేకువనే మేలుకాంచి పోయి, ఆచెలువను ఉద్యానమున చెలికై ఒంటి వేచియున్న దానిని ఏకాంతమునం గని, కౌఁగిలి గోరి నేర్పు మెఱసిన ననుబల్కుల బెలిపించి యపగుల వ్రాలెను.

కన్య యి ట్లనియె:— 'నేను కన్యను, నీ కిప్పుడు పర భార్యను; ఏలన,నన్ను మానాయన సముద్రదత్తునికి వాద్దానము

చేసినాడు. కొలది దినములలోనే నాకు పండిలి. కాపున ఊరక పొమ్ము. ఎవరేని చూచిన చెటు పగును.' ధర్మదత్తుడు 'నా కే మయిన నగుఁగాక, నీవు లేక నేను బ్రదుకఁ జాలను' అనియెను. అంతట వణిక్కుమారి బలాత్కార శంక గల దై భయపడి యతనితో నిట్లనియె:— 'అటు లయిన, నాకు వివాహము కానిమ్ము, మా నాయనకు చిరకాంక్షిత మయిన కన్యాదాన ఫలంబు గలుగును గాక. ఆనంతరము నిశ్చయము గా నేను నిన్నుఁ గూడెదను. నీవు అనురాగముచేత నన్ను గడించితివి.' ఆమాట కతఁడు 'నాకు అన్యభూర్వ పనికి రాదు. ఒరులు పీల్చినతామర తేటిని దివుచునా?' అని బదు లాడెను అంతట మదనసేన 'అటు లయిన వివాహ మయిన మాత్రాన మగనిం గూడకయే నేను నిన్నుం గలసెదను, అనంతరము మగనిం గలసెదను.' అని పల్కెను. అట్లు పల్కినను ధర్మ దత్తుడు ఒట్టు లేక వదలనందున, ఒట్టు పెట్టుకొని సత్యము చేసి విడిపించుకొని భయముతోనే యిట్లు సేరెను

అగ్నదినము రాగా, వివాహమంగళము జరిగినపిదప మగనియింటం బ్రవేశ మయి పవ లెల్ల సుత్సవంబునం గడపి రాత్రి మగనితోఁగూడం బడుకటింట చేరియు, అతనితోఁగూడ శయ్యాగత యయును, అతని కౌగిటికిం బోక, యొల్లమిగా నూరకుండెను. అతఁడు మంచితనమున వేడఁగా మదనసేన కన్నీళ్లు నించుకొని యుండెను. అంత నతఁడు తనయం దామెకుం

శ్రీతి లేదని తలంచి ఓసుందరీ, నామీద నీ కిచ్చ లేదేని
 నీతో నాకును పనిలేదు, నీకు ప్రియుఁ డెవఁడో వానికడకు నీవు
 పొమ్ము' అని పలికెను. అంత నాచెలువ తల వాచి మెల్ల
 గా 'ఆర్యశ్రత్రా, నీవు నీకు ప్రాణములకన్నం బ్రియుఁడవు,
 బట్టు వెట్టుము. నావిన్నప మొండు గలదు, నాకు అభయ
 మిమ్ము చెప్పెదను.' అని విన్నవించెను. అతఁ డంగీకరింపఁగా
 ఆమె సిగ్గును వగయు భయంబును బెసంగొన నిట్లనియె:—
 'మున్నొకనాఁడు నేను మాయింటితోఁటలో నొంటిపాటున
 నుండఁగా, మాయన్న చెలికాఁడు ధర్మదత్తుఁ డనువణిక్కుతుఁడు
 తన్ను అడ్డగించి తనకొఁగిటికి రమ్మని వేఁడెను అతఁడు హతము
 నేయ నుంటం గని, మానాయనకుఁ గన్యాదానఫలము నెఁడు
 ననియుం దలంచి, నేను, 'మున్ను గా నా వివాహము కా
 నిమ్ము, వెంటనే నిన్నుం గూడెదను.' అని సత్యము చేసి వాని
 నాపితిని. కావున, ఆర్యశ్రత్రా, ఇప్పుడు ఆ సత్యమును పరి
 పాలించుకొన నాకు నెల విమ్ము. వానియొద్ద కేఁగి వెంటనే
 నిన్నుం జేరెదను. పిన్నటనాటి నుండియును అలవాటు పడిన
 సత్యమును భంగపఱుప నొల్లను.'

ఈ మాట పిడుగుదెబ్బయుం బోలె తన గుండియం
 దాఁకుచు, సముద్రదత్తుఁడు కలగుండుపడి తెప్పిరిలి సత్యము
 నకుం గట్టువడి 'ఆహా! ఎఱుఁగ నైతి; ఇది పరపురుషాసక్త !
 ఎ టయినను ఇది పోవునదియే కాన దీని సత్యమును నేనుఁ

జెటుననేల ? పోవుఁ గాక, సీనికై నాకింత పట్టువల యే! ' అని మూలోచించి ఆ కలికిని పో నిచ్చెను.

మదననేన యంతట లేచి మగనియింటినుండి తరలెను. అప్పుడే రేరాజు పొడతొకెను. చీకటియు విరిసినను విరియక యుండెను. ఆమయమున మదననేన ఒంటరిగా ధర్మదత్తుని సంకేతస్థానమునకుం బోవుచుండ, దారిలో దొంగ యొకఁడు తలుముకొని వచ్చి 'ఎవతెవు నీవు ? ఎచటి కేఁగెదవు?' అని యడిగెను. అంత నాతో య్యలి 'ఆబోలి నీ కేల, నన్ను వదలు, నా కిటుం బని యున్నది.' అనెను. 'నేను దొంగను, నన్ను ఎట్లు తప్పించుకొని పోవుదువు?' అని దొంగ పలికెను. 'అ టయిన ఈ యాభరణములం గై గొనుము' అని మదననేన చెప్పెను. అంతట వాడు 'ఓ గోలా, ఈరాలు నా కేల? నీవు వలయు గాని. నిను నే విడువఁ జాలను.' అని వాక్రుచ్చెను. చోరుఁడు ఇట్లు పలుక నావణిక్కుమారి చేయునని లేక తన వృత్తాంతము వానికిం జెప్పి 'ఓ సౌము్యుఁడా ఒకించుక తాళుము, ఇచటనే యుండుము, సత్యము పాలించి వచ్చి నిన్నుం గూడెదను' అని వేడుకొనెను. వాఁడును ఆమెను సత్యసంధనుగాఁ గలంచి వదలివెట్టి యటనే ఆమె నెదురుచూచుచుండెను. అంత నామె ధర్మదత్తునికడకుం బోయెను. అతఁడు తాను వలచిన యాప్రేయసి వచ్చి ఏకాంతమున నొంటిపాటున కై వసమై యున్నను, తమకపడక వృత్తాంత మడిగి క్షణ మూలోచించి 'ఓ తరుణిమణీ,

నీసత్యమునకు సంతసించితిని. పరదారపు నీవు నా కేల? నిన్ను ఎవ్వరు నొరులు చూడకముందే వచ్చిన దారిని బొమ్ము.' అని పల్కి వదలెను.

అంత నాకన్యామణి తన్ను దొంగ ఎదుగు సూచుచున్న తావునకు వచ్చెను. వాడును ఆమెను పోయినచోటివృత్తాంత మడిగి విని 'అటులేని నేనును నీసత్యమునకు మెచ్చితిని, నిన్ను వదలితిని, నీ యాభరణములతో నింటికిం బొమ్ము' అని పనికి తోడుగా వెంటఁ బోయెను. అట్లు మదనసేన శీలభ్రంశము లేక సంతోషముతో పోయి రహస్యముగా మగనియిల్లు చిస్పా, మగఁ డడుగఁ వృత్తాంతము చెప్పెను. నెమ్మోము తేట వాడక సంభోగలక్షణములు లేక యున్న భార్యం గని చారిత్రము చెడ లే దని యెఱింగి ఆ సత్యమునకును ఆ మంచిమనస్సునకును సంతోషించి తనకుం దగిన యిల్లా లని తలచి సముద్రదత్తుడు ఆమెతో సుఖముండెను.

ఇట్లు రుద్రభూమిలో కథ చెప్పి బేతాళుడు రాజును 'ఓ రాజా, సముద్రదత్త చోర ధర్మదత్తులలో ఎవఁడు త్యాగి? ఎఱింగియు చెప్పవేని నీతల వేయి వ్రయ్య లగుట ఎఱుంగుదువు గదా?' అని యడిగెను. రా జనియె:— 'వీరిలో దొంగ త్యాగి, వైశ్యు లిరువురునుం గారు. కులీనుడు పతి వివాహ మైనను, అన్యాసక్త యని యెఱింగి, ఎ ట్లుంచుకొనును? ధర్మదత్తుడును అప్పటికి కాలక్రమమున మరు లుడిగి తన యపరాధమును మఱు

నాడు భర్త రాజున కేటింగించు నని భయపడి వనలేశాడను. దొంగయో, ఎవ్వరికిం దెలియ రాకయే వ్యవహరించువాడు, నదా పాపమున కొడిగట్టినవాడు వాడు స్త్రీరత్నమును నగల తోడ విడిచెను గాన వాడే త్యాగి.' రాజు మానము విడిచి యిట్లు పలుకఁగా బేతాళుడు మరల బుజమునుండి లేచి పోయెను. రాజు విసువక మరల వానిం దేబోయెను.

కథ—౧౧.

మరల ఎప్పటియట్లు విక్రమార్కు రాజు శ్శకానములో బేతాళుని బుజమునం బెట్టుకొని శ్రమఃఖని కడ కేతెంచుచుండ, బేతాళుడు వినోదార్థ మని రాజున కీకథ చెప్పెను:—

(ఉజ్జయినీనగరమందు ధర్మధ్వజుఁ డని మహారా జుండెను. ఆయనకు ఇందులేఖ, తారావళి, మృగాంకవతియు. నని సాటి లేని లావణ్యము గలవారు ముప్పురు దేవేరులు ఆత్యంతప్రియ లుడిరి. ఆరాజు ఒకప్పుడు వసంతకాలములో ఆ సుందరీమఃఖ లను దోడ్కొని యుద్యానవనమునకుం బోయి వారి సంగడిని మస్యపాన మారంభించి, వారు త్రావి యొగిలిచేసి యిచ్చిన సారాయిం బానము చేయుచుం గ్రీడించుచుండెను. సయ్యాటలో రాజు పెద్దరాణిని ఇందులేఖాదేవిని సిగఁ బట్టుకొనఁగా నామె చెవికొనయందలి నల్లగలుచు చిటువొడ్డవై పడెను. అంత నా

కోమలి తోడయందు గాయపడి సొమ్మసిల్లి, మంచునీరు చలువ గాలి లోసుగా పరిజనులు రచించినశీతలోపచారములకు తెప్పిరి లెను. అంత రాజు ప్రేయసిని రాజధానికి గొనిపోయి వైద్యుని రావించి గాయమునకు కట్టు కట్టించి వాసి చేయించెను. ఆమె స్వస్థత నొంద గాంచి, రాజు రాత్రి రెండవదేవి తారావళితో చంద్రప్రాసాద మెక్కి విహరించు చుండెను. అచట సతని కవుం గిట నామె నిద్రించుచుండి, వస్త్రము తొలగిన చోట దేహ మందు చంద్రకరణము సోఁడనంతనే తటాలున నులికిపడి 'హా! హా! నాయుడలు కాలినది!' అని పలుకుచు సెజ్జనుండి లేచెను. అంతట రాజు నివ్వెఱపడి మేలుకాంచి ఆమెయొడలం బొడమిన బొబ్బలం గాంచి కారణ మడిగెను. వస్త్ర మెడలినతావున చంద్ర కరణము దాకి యట్లు గావించె నని తారావళి తెలియఁ జేసి మంటకు నేర్పుచుండ, రాజు ఆమెయూడిగపుటాండ్రను పిలిచి వారితే నామెకు నీటిబొట్లతోడి తామరాకులపాన్ను పఱిపించి బడలికి గందాపుఁబూత వూయించెను. అంతట నా వార్త యెఱిగి మూడవ దేవేరి మృగాంకవతి ఆయన కడకు తన లోఁగిలి వెలువడి యేతెంచుచు నొకచో సద్దులేని యానిశీఘ్ర వేళ దూరపు వడ్లదంపు చప్పుడు విని, అయ్యో! అని చేతులు జూడించుచు నొప్పి కోర్వక దారిలో చదికలంబడెను.

అంతట పరిజనులు ఆమెచేతులం బరికించి రోఁకటి బొబ్బలం గాంచి పోయి యావృత్తాంతమును రాజున కెఱుక

పూచిరి. రాజువిభ్రాతుఁడై వచ్చి ప్రియను కారణ మడుగఁగా,
 ఆమె నొప్పితోడి చేతు లతనికి చూపి 'ఆర్యశుత్రా, రోకటి
 చప్పుడు వినఁగా నా చేతుల నీబొబ్బలు లేచినవి.' అని చెప్పెను.
 అంత నారాజు ఆమె చేతులకు మంట తీర్పు చందనాదికపు మందు
 పూయించెను 'ఒకతెకు నల్లగలువ తాఁకున గాయ మైనది,
 రెండవదానికి చంద్ర కిరణములచే సయితము ఒడలు కాలినది.
 ఈ మూడవదానికి రోకటి పోటుశబ్దమును విన్నమాత్రాన
 చేతుల బొబ్బలు లేచినవి. హా! ఒక్కటనే నా ప్రాణనాయికలకు
 మువ్వరకును గుణ మైన సౌకుమార్యము దైవ యోగమున
 ఎగ్గునే కలిగించినది!' అని రాజు తలపోయుచు అంతిపురమునం
 గ్రుమ్మరుచు ఆ రాత్రుని గట్టముతోఁ గడపెను తెల్లవాఱఁగానే
 ఆమెన ప్రణవైద్యుల రావించి వైద్యము నేయించి రాణులను
 మువ్వరను త్వరలో స్వస్థపఱిచి సుఖ ముండెను.

ఇట్లు అబ్బురంపుఁగఠను చిప్పి బేతాళుఁడు 'ఆమువ్వర
 లోను సుకుమారతమ యెవతె?' అని విక్రమాంకుని అడిగి,
 తొంటిశాపమును జ్ఞప్తిపఱిచెను. 'తాఁకును లేకయే రోకటి
 పోటు విన్నమాత్రాన నెవతె చేతుల బొబ్బలు లేచినవి? ఆమె
 సుకుమార తమ, కడమ యిరువురకు నల్లగల్వయు చంద్ర
 కిరణములును తగిలి బొబ్బలు లేచినవి, కాన వా రొమెకు
 సాటి గారు.' అని రాజు పలికెను. అంతట బేతాళుఁడు యథా
 ప్రకారము అదృశ్యుఁడై శతనయిక్కకుం బోయెను.

మరల రాజు తెచ్చుచుండగా బేతాళుఁ డిట్లు కథ చెప్పి సాగెను:—రాజా, నీవు ఎప్పటికిని విసుగవు, నీయందు నా కనురాగము కలిగినది. నీ శ్రమను నివారించుటకు గథ చెప్పెదను వినుము. అంగదేశమున యశఃకేతు నని రాజు, అపర కాముఁడో యన రూపసంపన్నుఁడు ఉండెను. ఆతఁడు బాహుపరాక్రమముచే సకలశత్రువులను జయించెను. ఇంద్రునికి బృహస్పతివోలె నాతనికి దీర్ఘదర్శి యని ముత్రి యొకఁడు ఉండెను. నిష్కంఠక మయిన రాజ్యమును ఆమంత్రి కప్పించి యశఃకేతుఁడు రూపగర్వముచే సుఖైకాసక్తుఁడై యెప్పుడును ప్రమదాన్వితమయిన యంతఃపురముననే యుండెనుగాని కార్యాస్థానమునకు రాఁ డాయెను; సంగీతమును వినునే గాని హితుల మాటను వినఁడు. చల్లగాలికి కిటికీలం జేసినే కాని, రాజ్య కార్యముం బరిశీలించఁడు. దీర్ఘదర్శి యాతని రాజ్యభారమును తాను వహించినవాఁడై రేయుంబులు జాగరూకుఁడై ఉండెను. ఇట్లుండగా దేశ మంతట ‘ముత్రి దీర్ఘదర్శి యశఃకేతునిం బేరి మాత్రము రాజుగా నుంచి, దుర్వ్యసనములం జిక్కించి, అతని సిరి నెల్ల తా ననుభవించుచున్నాఁడు.’ అని ఆపవాద పుట్టెను. అంత నతఁడు తనభార్యను మేధావిని యనునామెను బిలిచి

‘ప్రియా, రాజుభోగాసక్తుడైయుండఁగా, తద్రాజ్యభార మెల్ల నేను వహించియున్నను, అతని రాజ్యమును నేను భక్షించుచున్నా నని యపవాద కలిగియున్నది అనృతమే యయినను లోకవాదము గొప్పవారికి చేటు దెచ్చును, జనవాగముచేత శ్రీరాముడు జానకి ద్యజింపలేదా? కావున ఈవిషయములో నే నేమి చేయఁగనునో చెప్పుము.’ అని యడిగెను. ఆధీశురాలిట్లు చెప్పెను:—‘ఓ మహామతీ, తీర్థయాత్ర కని మిషపెట్టి నెలవు గొని గొంతకాలము ఋదేశములం గడపి రమ్ము. ఆట్లు వైరాగ్యము వెల్లడియై సీమింది జనవాదము శమించును, నీవు లేని సమయములో రాజు తన రాజ్యమును స్వయముగానే విచారించుకొనును, అంతట నతనిం బట్టిన దుర్వ్యసనము కూడ తొలగిపోవును. నీవు ఋరల వచ్చినప్పుడు నింద తీసి నీ మంత్రి యధికారము నీకు సిద్ధముగా నుండనే యుండును.’

భార్య యిట్లు పలుకఁగా దిష్టదర్శి సంతోషించి యంగీకరించి రాజును దర్శించి, మాటలనడుమ తన తీర్థయాత్రాభిలాషం దెలిపి నెల వడిగెను. ‘తీర్థయాత్ర యేల? స్వర్గమునకు దాన ధర్మాదిక సాధనములు లేవా?’ అని రాజు నివారింపం గడంగెను. ‘మహారాజా, దానాదులచేత నర్థశుద్ధి యగును తీర్థము లన్ననో నిత్య శుద్ధములు, యావనము ఉన్నప్పుడే బుద్ధిమంతుఁడు తీర్థములకుం బోవలయును, ఈదేహము సమ్మరానిదై యుండఁగా పిమ్మట తీర్థసేవ యెట్లు గలిగెడును?’ అని

మహామంత్రి విన్నవించెను. ఇట్లు రాజు వల దనుచు, మంత్రి తప్పక పోవలయు ననుచు, మాటలాడుచుండ ప్రతీహారుడు వచ్చి రాజుతో 'మహారాజా, సూర్యుడు ఆకాశము నడుమ నున్నాడు, ఏలినవారికిని స్నానవేశ దాటుచున్నది.' అని విన్నవించెను. అంతట రాజు తటాలున స్నానమునకు లేచెను. యాత్రోస్తుండు మంత్రియు రాజునకు మ్రొక్కి యింటికిఁ బోయెను.

అనంతరము దీర్ఘదర్శి భార్యను కూడ వచ్చెద నన్నను నివారించి యింటనే నిలిపి, తన సేవకుల కేనియుం దెలియ నీయక, ఒంటిగా బదులువెడలి, దేశములు సంచరించి తీర్థములు సేవించి క్రమముగా పుండ్ర దేశమునకుం జనియెను. అందు సంద్రమునకు దూరముగాని యొక నగరమున నొక శివాలయంబుం బ్రవేశించి దాని ముంగిటం గూర్చుండెను దూరము నడచి దుమ్ము గ్రమ్మి యొడవేడికి డస్సి యున్న యా దీర్ఘదర్శిని శివపూజార్థము వచ్చిన యొక వర్తకుడు నిధివత్తుఁ డనునాతఁడు కాంచి జన్ని దము చేతను శుభలక్షణముల చేతను సద్బ్రాహ్మణుఁ డని యెఱింగి అతిథి పూజార్థమై తనయింటికిం దోడ్కొనిపోయి యుత్తమ మయిన స్నానభోజనములతో నుపచరించి సేదదేర్చి 'అయ్యా, నీ వెవరవు? ఎట కేగుచున్నావు?' అని యడిగెను. తాను బ్రాహ్మణుఁ డనియు తనవేరు దీర్ఘదర్శియనియు తీర్థయాత్రకై దేశములు తిరుగు చున్నాఁ డనియు గాంభీర్యము దోప నతఁ

సత్తరము చెప్పెను. అంత నా గోవువర్తకుడు నిధిదత్తుడు 'అయ్యా, నీవు తీర్థయాత్ర చే బడలియున్నావు, నేను సువర్ణ ద్విపమునకు బేరము పో నున్నాడ, నేను వచ్చువఱకు మాయింటనే ఉండి బడలిక తీసి మఱి యేగుదువు గాక.' అని యడిగెను. 'అటయిన, నాకుమాత్ర మిటు నేమి పని? నేనును నీతోనే సువర్ణద్విపమునకు సుఖముగా వచ్చెదను.' అని నీర్ణయర్థి చెప్పెను వర్తకుడు డంగీకరించెను

ఆమంత్రి యతనియింట ఊరు విడిచిన చిరకాలమునకు లబ్ధశయము డై యూరాత్రి గడపెను. మఱునాడు మహామంత్రి యావర్తకునితోఁగూడ వెలపాడవు సరకులతో నిండిన యతనియొడ నెక్కి అద్భుతభీషణ మైన సంద్రముం గాంచుచు ప్రమముగా స్వర్ణద్విపము చేరెను. మంత్రిముఖ్యత యొక్కడ, మార్గవశమున సముద్రమును దాటుట యొక్కడ? అయ్యా, అపకీర్తికి వెఱచిన సాధువులు ఏమి చేయను! నిధిదత్తుడు డచ్చట బేరసారములు జరిగించుచుండఁగా, తీర్ణయర్థి అతనితోఁగూడ కొంతకాలముండి, మరలి వచ్చుచు దారిలో సముద్రములో ఆకస్మికముగా అల వెనుక లేచిన కల్పవృక్షమును ఓడలోనుండి కాంచెను. బంగారపుఁబలవలు పగడంపుఁగొమ్మలు రతనంపుఁబండ్లు అట్టివే పుష్పములు గలిగి యావృక్షము శోభిల్లుచు ఉండెను. దాని నొలిపలవపై మేలైన రతనాల మంచముమీఁద అబ్బురంపు యాపసంపద కలిగిన కన్నియ నొకతెను మహామంత్రి

కాంచి, 'అహా! ఏమి యిది!' అని వెఱఱగుపడి ఆలోచించుచుండ, తటాలున ఆకన్య వీణమీఁద ఇట్లు పాడెను.

క. ము న్నైవఁ డే పనివిత్తన

ము న్నానై నొ తప్ప కతఁడు పొందున్ దానిన్ ;

ము న్నొనరించినదానికి

న న్నులువయుఁ గాఁడు చతుఁ డన్యత సేయన్.

ఇట్లు బిగ్గరగా దైవమును పాడి తటాలున ఆదివ్యకన్య కల్పవృక్షముతోను మంచముతోను శయ్యతోను సముద్రము లోఁ గ్రుంకి కాన రావాయెను. 'ఇదేమి యీవిత, సముద్ర మేడ? అందుఁగపడియు నగపడకపోయిన పాడుచుండిన దివ్యాం గనతోడి యాచె జ్వెక్కడ? అట్లు గాదు, మాటిమాటికి ఇట్టి వింతలకు గని యైన యీసముద్రమును కొనియాడవలయును. లక్ష్మీచంద్ర పారిజాతాదులు ఇందుండి జనించిన యద్భుతములు గావో?' అని యాశ్చర్యపడి తలసోయుచున్న దీర్ఘదర్శితో ఓడ మాలిమి లోనగువాగు 'అయ్యా, ఇట్లే యీకన్యామణి సదా అగపడుచుండును, తత్త ణమే మరల మునుఁగు చుండును నీకు ఈదర్శనము క్రొత్త.' అని తెల్పిరి. అనంతరము మంత్రీ క్రమ ముగా నిధిపత్తునితోఁగూడరేవు చేరెను. వర్తకుఁడు సరకు గునాతి చేసికొని యింటి కేగెను అతనితోఁగూడ దీర్ఘ దర్శియు బోయెను. వర్తకుఁడు వచ్చి నందులకు ఇంట బంపవులు సేసిరి. దీర్ఘదర్శి అతనియింట కొలది దినము లుండి

అనంతరము 'వర్తకుడా, నీ యింట నేను చిరకాలము బడలక తీరి సుఖ ముంటిని, ఇక స్వదేశమునకుం బోయెద, నీకు నేను మగుఁ గాక.' అని చెప్పి, యతని యర్ధాంగీకారముతోడి వీడు కోలు వడసి, అటనుండి తరలి దూరమార్గము సడచి, చివరకు తన యంగ దేశమునకు వచ్చెను.

అతని వెదకుటకై రాజు పంచిన వేగులు ఆతని రాకను దూరమునుండి కని రాజునకు నివేదించిరి. నగరమునుండి రాజు అతనికి ఎదురేగి కవుంగిలించి గౌరవించి యాత్మాక్లేశితుని హ్యార్ధధూళీ ధూసరుని కృశుని అతని తన నగరికిం గొనిపోయి యిట్లు సల్లాపించెను:— 'అయ్యా, నీ మనస్సువోలె దేహము సయితము మమ్ము వదలి పరుషతను వహించినది? దైవగతిని ఎవ్వ రెఱుగుదురు! నీకు ఆకస్తికముగా ఈ తీర్థమాత్రా బుద్ధి యేల కలుగవలయు! మఱి చెప్పము, ఏయేదేశములు తిరిగితివి, ఏమి వింతలు గంటివి?' ఇట్లు రాజుడుగఁగా దీర్ఘవర్షి సువర్ణ ద్వీప వృత్తాంతము తునిగా దారి నెల్ల వర్ణించుచు సముద్రము నడుమ త్రైలోక్య సారభూత యగు దివ్యకన్యక కల్పవృక్షము పలవమీఁద అగపడుటయు పాటపాడిముసుంగుటయును వక్కాణించెను. అంతమాత్రాన యశఃకేతుఁడు ఆచెలువ లేక తనకు రాజ్యజీవితములు వ్యర్థము లని తలంచి మంత్రిని ఏకాంతము నకుఁ గొనిపోయి యిట్లనియె:— 'మంత్రివరా, నీవు చెప్పిన కన్యను చూడక నేను బ్రదుకఁజాలను, నీవు చెప్పిన దారిని

దైవమునకు మ్రొక్కి నే నేగెద. నన్ను నీవు అడ్డగింపవలదు. నాతో రాసుం గూడదు. నేను, గుప్తముగా నొంటిగా నేగెను, నారాజ్యమును నీవు రక్షించుచుండుము: నామాట తప్పకుము, ఇందులకు వేలు తలంతువేని నన్నుం జంపినట్లు.' ఇట్లు ఒట్టు పెట్టి మాటు కలుక నీయక రాజు మంత్రిని ఇంటికిం బంపెను. మంత్రి మరల నచ్చినందులకు ఇల్లంతయు మహోత్సవముగా నుండెగా, నతడు మాత్రము మనమున కలతపడి కుండు చుండెను. ఏలినవాడు అసాధ్య వ్యసనముల మునింగిన పో మంచి మంత్రులకు సుఖ మెక్కడిది?

మఱునాడు రాజు రాజ్యభార మెల్ల దీర్ఘదర్శికి అప్ప గించి, రాత్రి తాపసవేషమున తరలెను పోవుచు దారలొ కుశనాభుం డనుబుషిని గాంచి అతనిపాదములకు మ్రొక్కి నిలచెను. అంతట ముని 'ఓరాజా, లక్ష్మీదత్తుం డను వర్త కునితో ఓడయెక్కి సముద్రమునందు సబురవోయి సీయిష్ట కన్యను పొందెదవు, చింత లేక పొమ్ము.' అని యానతిచ్చెను. అతనిమాటకు సుతోషించి రాజు అతనికి వందన మాచరించి, దేశములను నదులను కొండలను దాటి సముద్రతీరమునకుం బోయెను. అచట నా రాజునకు ముని చెప్పినట్లు స్వర్ణద్వీప మునకుం బోవుచున్న లక్ష్మీదత్తునితో సంగాత మాయెను. యశఃకేతుని యడుగుజాడయందలి చక్ర ధ్వజాదిరేఖలం గాంచి లక్ష్మీదత్తుండు వినయముతో నతనిని తనయోడలో నెక్కించు

కొని సముద్రమున సబురునేయుచుండెను సడిముద్రమునకుం బోయినంతట నాదివ్యకన్య కల్పవృక్షంపుఃబలవపై కూర్చుండి నీటిలోనుండి వెలువడి పొడసూపెను. వెన్నెలను చకోరము వోలె తన్ను రాజు కాంచుచుండ నాకన్య వీణ తోడుగా నిట్లు బిగ్గరగా పాడం దొడంగెను.

క. మున్నెవఁడే పని విత్తన

మున్నాటెనొ తప్ప కతఁడు పాండుఁ దానిఁ

మున్నొనరించినదానికి

నన్నలువయుఁ గాఁడు దక్షుఁ డస్యత సేయఁ.

క. కావున నెట్లట నెయ్యది

కావలయు నెవనికి దైవగతి యూతని న

ట్లావలన దానిఁ బొందుట

కై వివశుని దెచ్చి యుంచు గడు చోద్యముగాఁ.

దైవగతిని ఇట్లు పాపమున్న యాదివ్యకన్యను గాంచుచు ఆసౌందర్యమునకు నివ్వెఱపడి తుణ మట్లుండి యశోకేతుఁడు 'ఓరత్నాకరుడా, నీకు నమస్కారము, నీహృదయములోఁతు నెవ్వ రెఱుంగఁగలదు? నీవు ఈకన్యను దాచుకొని, సిరిని ఇచ్చి హరిని వంచించితివి గదా. దేవతలకు సయితము తెలియరాని లోతువానిని ఊక్కలతోడి కొండలకు ఇల్లయినవానిని నిన్ను శరణుఁ జొచ్చితిని, నాకోర్కెం దీర్పుము.' అని వేడుచు న్నంత లో నాదివ్యకన్య చెట్టుతోఁగూడ మునిఁగెను. అది కని రాజు

తానును సముద్రమున దుమికెను. అట్లతఁ డాకస్తికముగా పడి కానరాకపోగా మృతుఁడాయె నని తలంచి యుసాధువు లక్షీదత్తుఁడు దుఃఖముచే తానునుం దనువు వీడ దొరంకొనెను. అంతట ఆకాశవాణి యిట్లు పలికెను:— 'ఓయి, సాహసము నేయకు, సముద్రమున మునింగినయీతేనికి భయ మేమియు కలుగదు. ఈతఁడు యశఃకేతుమహారాజు, తాపస వేషమున నున్నాఁడు, ఈకిన్యకై యిట కేతెంచినాఁడు. ఈమె యితనికిం బూర్వభార్య, ఈమెను బడసి యీతఁడు వెండియుం దనయంగ రాజ్యమునకుం బోవును.' ఇట్లాకాశవాణి యోదార్పణగా సార్థ వాహుఁడు లక్షీదత్తుఁడు ఆశ్వాసితుఁడై తన పనిమీఁదం దాఁ బోయెను.

రాజు సుద్రములో మునింగి ఒకదివ్యనగరము గాంచెను. అందు మణికింబంబులు బంగారపుగోడలు ముత్యాల కిటికీలుం గలమేడలును, రతనాలమెట్లు గల దిగుపబావులు కోర్కూలం దీర్చు కల్పవృక్షములుం గలయుద్ధానములును, వెలుగొండు చుండెను. నగర మిట్లు సుపదలతో నిండి యున్నను జను లెచ్చటను లేరు. రాజు ఇట్లెట్లు దిరిగియు నెందును తనప్రియం గానఁ డాయెను. అంతట యశఃకేతుఁడు ఎత్తయిన రతనాల మేడం గాంచి, మెట్లెక్కి, తలుపు తెఱచుకొని, లోనం బొచ్చి, అందొక్కెడ వెలలేని రతనాల మంచముపై ఒడ లెల్ల వస్త్రముఁ గప్పకొని పవళించి యున్న యొకతెంగాంచి, తనప్రియయే యని

శంకించి, తమకంబున మొగముపై వస్త్రము నోసరిలు జేసెను. ఆమె యతనిప్రియ యాదివ్యకన్యయే ఆప్రియం గాంచినంత యశఃకేతుడు వేసవిలో తేట మీతిన నీటి యేటింగన్న యెడారి బాటసారివోలే మాటల కందని యానందముం బొందెను. ఆ మెయు ఆకస్తికముగా నటు వచ్చిన యా శుభలక్షణుని చూచి తత్తరంబునం పానుపు వదలి ఆతిభ్య మొనర్చి, తలవంచుకొని యిట్లనియె:—

‘ఓ మహానుభావా, నీ వెవరపు ? అగమ్యప్రదేశ మైన యీ సాతాలమునకు ఎట్లు వచ్చితివి ? మహారాజలక్షణములు గల నీ యొడలికి ఈతాపస వేష మెట్లు ? నాయందు దయయేని తెలియజెప్పుము.’ రాజి ట్లనియె:—‘సుందరీ, నే నంగరాజను, వేరు యశఃకేతువు, నీ విట సుద్రములో ప్రతిదిన మగపడుదు వని మిత్రునివలన విని, నీకై రాజ్యము విడిచి యీ వేసంబు గాల్చి, ఓడ యెక్కివచ్చి, నీవెంబడి నిట సంద్రమున దుమికి నీకడ కేతెంచితిని. మఱి నీ వెవతవో నాకు నెఱింగింపుము.’ అంత నా లీలావతి ల జ్ఞానురా గానందంబులును జెందంబునం బెనంగొన ని ట్లనియె:— ‘మృగాంకనేనుఁ డని శ్రీమంతుఁడు విద్యాధర రాజు ఉన్నాఁడు. నేను ఆయనకొమారితను, నావేరు మృగాంకవతి. మానాయన నన్ను తన యీనగరాన ఒంటిగా విడిచి, ఏలూఠో ఎటకో పౌరసమేతముగా పోయినాఁడు. నేను ఈ శూన్యగేహమున దుఃఖిత నై యంత్ర కల్పవృక్షము నెక్కి,

సముద్రముమీదికి వచ్చుచు, నియతిం బాడుచు, నుండును' ఆమె యిట్లుపలుక, యశఃకేతుఁడు మునివచనమును స్మరించుచు నామెను నునుబల్కులచేత సంతోష పెట్టి, ప్రేమ పుట్టించి కైవసము నేసికొని, తత్క్షణమే వివాహమున కంగీకరింపజేసెను. ఆ బోటి యిట్లొకకట్టుఁబాటు పలికెను, 'ఆర్యపుత్రా, శుక్ల కృష్ణ చతుర్ద శస్రష్టములయందు నెలకు నాలుగుదినములు నేను నీతో నుండను, అపుడు నేనెటకో పోదును, నన్ను నీ వడుగఁ గూడదు, అడ్డగింపఁగూడదు. అందులకుం గారణము కలదు.' రాజు అట్లే బిప్పుకొని యాదివ్యాంగనను గాంధర్వవిధానమున పెండ్లియై యామెతో సంభోగసుఖము లనుభవించెను.

ఇతైఱంగున భోగములలోఁ గాలము పుచ్చుచు యశః కేతుఁ డుండఁగా నొకనాఁడు మృగాంకవతి యతనితో 'ఆర్య పుత్రా, నీవు నన్నిటనే యెదుగు నూచుచుండుము, నేఁడు కృష్ణచతుర్దశి, ఇచ్చటి యీ పటికంపులోఁగిటికి నీ వేమాత్రముం బోకుము. ఇందలిబావిలో నడుగిడి భూలోకముం జేరకుమీ.' అని యతనివలన నెలవు గొని వెలుపలి కేఁగెను. జిజ్ఞాసువై రాజు కత్తింబూని ప్రచ్ఛన్నముగా వెనువెంటం బోయెను. అంత నచటికి చీకటివలె నల్లనివాఁడు పెద్ద నోటిగుహను లెఱచుకొని రాక్షసుఁ డొకఁడు రూపుదాల్చిన పాతాళమో యన వచ్చెను. వచ్చుచునే యారక్కసుఁడు భయంకరముగా అఱచి మృగాంక వతిని నోటం గవ్వకొని దిగ మ్రింగెను. దానిం గని యశః

కేతుడు కోపమున మండిపడుచు కత్తిని ఒకచుండి దూసి పరువెత్తి, తనమీదికి పరువెత్తుచున్న యూరక్కసుని తలచు తెగనటికెను. రాకాసిమొండెంబు గ్రక్కిన నెత్తురు వెల్లువగట్టెను గాని మృగాకవతి కానరాదాయెను రాజు ఇట్లు గతి గానక మోహసముద్రంబున మునిగి యుండఁగా తటాలున మట్టువంటి నల్లని రాకాసిదేహముచుండి చంద్రమూర్తివోలె దిశలను వెలిగించుచు మృగాకవతి గాయపడనిమేలితో ప్రాణముతో వెలువడెను. అట్లు ఇమమ వప్పి వచ్చిన యా ప్రేమసిని రాజు, రా ర మ్మని, పరుగున నెదుగు వోయి కవుంగిలించెను. 'ప్రేమసీ, ఇ దేమి ? కల యా మాయమా?' అని అడుగఁగా విద్యాధరి స్త్రుతి పొంది యిట్లు చెప్పెను.

“వినుము ఆర్యపుత్రా, ఇది కల గాదు, మాయయుఁ గాదు, మాతండ్రి నా కిడిన శాప మిది. పూర్వము ఈపురమున వసించుచు మాతండ్రి పలువురు కొమారు లున్నను, నామీది యతివాత్సల్యముచే, నేను సరసచు లేక, ఎప్పుడును భోజనము చేయఁడు. నే నెప్పుడును శివపూజాసక్త నై ఈనిర్జనప్రదేశమునకు రెండుపక్షములను అష్టమియందును చతుర్దశియందును వత్తును. ఒక చతుర్దశియందు ఇట నేను భక్తి పారవశ్యంబున గౌరీదేవిం బూజించుచుండ పగలు ముగిసిపోయెను. ఆపవలు ఆఙ్ఞలిగొనియు మానాయన న న్నెదురు సూచుచు నాస్థఁ గోపగించి ఏమియు భుజింపక త్రావక యుండెను నేను రాత్రి

యింటికి బోయి సాపరాధ నయినందువలన తల యెత్తక
 యుండఁగా, నా నియతిబలముచే మాతండ్రి నామీది కరుణ
 దూలి నన్ను శపించెను 'ఈ దిన మెట్లు నీ గర్వముచేత నేను
 ఆకటికి భోజనము నైతివో, అట్లే పక్షపక్షము, నీవు అష్టమి
 యందును చతుర్దశియందును హరాస్పనాసక్తవేత నటకే ఊరి
 బయటికి వఁగినంతట కృతాంతసంత్రాసుఁ డను రక్కసునికి
 భోజన మగుదువు. నీవు జీవముతోనే వాని హృదయమును
 చీల్చుకొని బయటికి వత్తువు. వాఁడు మ్రింగునట్టి నొప్పి
 యేని, శాపమేనియు నీకు జ్ఞప్తి యుండదు. ఇట నీవు ఒంటరిగా
 నుండువు.' అనంతరము కొంతనేపటికి నేను బతిమాలఁగా మా
 నాయన శాపాంతము నిట్లు నిర్ణయించినాఁడు. 'యశఃకేతు
 వనునఁగరాజు నీకు భర్తయై, నిన్ను రాక్షసుఁడు మ్రింగఁగా
 గాంచి, వానిం జంపును. అంతట వానియొసనుండి వెలువడఁ
 గానే నీశాపము తీలును అంతట ఈ శాపమును నీవిద్యలును
 అన్నియు నీకు జ్ఞప్తి యగును.' ఇట్లు నాయన శాపాంతము
 చెప్పి నన్నిట నొంటిగా విడిచి, తాను పరివారముతోఁ గూడ
 భూలోకములో నిషధ పర్వతమునకుం బోయెను. నేను అట్లు
 తిరుగుచుండఁచు శాపమోహంబున నిటనే నిలిచితిని ఆశాపము
 ఇప్పుడు తీరినది. నాకు అన్నిటను ఇప్పుడు స్మృతి యుద్భవించినది.
 కాన నిప్పుడు నేను మానాయనకడకు నిషధాద్రికిం బోయెనను.
 శాపము తీరిన పిమ్మట మొఱటి యట్లుండమని మానియమము.

నీవు నీ యిచ్చమెయి ఇటనేని యుండుము, నీ రాజ్యమున కేనియుం బొమ్ము.”

ఇట్లు మృగాంకవతి పలుకగా అంగరాజు కను నడలి “ఓ సుముఖి, నాకై యిట ఏడుకనములు మాత్ర ముండుము. ఇట నుద్యానవనములలో క్రిడించుచు బొత్తుకృతమును మఱతము. తర్వాత, నీవు నీతండ్రికడ కేగుము, నేను నాతావున కేగెన.” అని బతిమాలెను ఆముద్దరాలు సరి మని యొడంబడియెను. యశశకేతుడు ఆమెతోఁగూడ ఆఱు దినములు ఉద్యానముల లోని బావులలో విహరించి, ఏడవ దినము భూలోకమునం జేర్చు నాయంత్రద్వారపు బావి యున్న చూ యింటికి ప్రాణ ప్రియను యుక్తిగాఁ దోడ్కొనిపోయి ఆకస్మికముగా నామెను కంఠమునం గన్పంగిలించికొని, ఆబావిలో పడి, ఆమెతోఁగూడ తనపట్టణమున తనయుద్యానములో డిగ్గియనుండు పాలునడెను. కాంతాసహితుఁ డై యిక్కరణి నేతెంచిన యేలికంగని, ఉద్యాన పాలురు వెంటనే పోయి మంత్రవరునికి నీర్ఘదర్శి కఠింగించిరి. ఆతఁడు వచ్చి ప్రియకాంతను గొని వచ్చిన నిజప్రభునిం గని, యమగులకు మ్రొక్కి పౌరబృంద సమేతుఁ డై రాచనగరం బ్రవేశము నేయించెను. ‘ఆహా ! ఆకాశమున మెఱపు మెఱసినట్లు నాకంటికి సముద్రములో క్షణ మగపడి కాశరాజ పోయిన యీదివ్యకన్యను ఇతఁ డెట్లు సాధించినాఁడు ! ఎవని నొసట బ్రహ్మ యేమి వ్రాత వ్రాసియున్నాఁడో అని యెంత

యసంభావ్య మయినను వానికే అలవడక మానదు గదా!’ ఇట్లని మంత్రిముఖ్యుడు ఆశ్చర్యపడెను. రాజు దివ్యాంగనం దెచ్చికొన్నందులకు అన్యజనులును ఉత్సవములు సల్పుచుండిరి. రాజు తన దేశము చేరెనని ఎఱింగి, మృగాంకవతి, ఏపదినములు ముగియఁగానే, విద్యాధరిగతిని బొందుటకు సుకల్పించి జ్ఞప్తి చేసికొన్నను, ఉత్పతనవిద్య తోఁపదాయెను. అంత నామె కల్ల పోయినదివోలె కరము వందురసాగెను. రాజు ‘ప్రేయసీ, ఏల యాకస్తికముగా పెనువగళ్లు జెందిన ట్టగపడుచున్నావు?’ అని యడుగఁగా ‘ఆర్యపుత్రా, నేను, శాపము తొలంగినను, నీమీఁది బాళిచే ఇంత కాల మున్నందున, నావిద్య పోయినది, నాదివ్య గతి గతించినది.’ అని చెప్పెను. అంతట రాజు తనకు విద్యాధరి దక్కినది గదా యని గొప్ప యుత్సవము చేసెను. దానిం గని మంత్రి దీర్ఘదర్శి రాత్రి యింటికి పోయి పరుండి యాకస్తికము గా గుంఠియ న్నీలి కాలధర్మము నొందెను. ఆ దుఃఖమును అనుభవించి, రాజు రాజ్యభారమును స్వయముగా మోచుచు, మృగాంకవతితోఁ గూడ చిరకాలము సుఖ ముండెను.

ఈకథ చెప్పి బేతాళుడు విక్రమార్కుని నిట్లడిగెను:—
 ‘రాజా, చెప్పము, దొర యట్లు మహోత్సవము దుండఁగా, మహామంత్రి గుండె పగిలి చావ నేల? ఆ దివ్యాంగన తనకు అబ్బి దాయె ననుశోకముచేతనా? రాజ్యము హరింపఁగోరి తా నుండ రాజు మరల వచ్చె నను దుఃఖముచేతనా? నీవు ఎఱింగి

పలుక వేని నీ విప్పటికే చేసికొన్న పుణ్య మెల్ల నశించును, నీతల నలినలగా చగిలపోవును.' రాజుట్ల నియె:—'కల్యాణ చరిత్రము ఆ మంత్రి, అతనియందు ఈ రెండు హేతువులును గలుగవు. మఱి యే మన, స్త్రీమాత్రంపటత్వముచేత రాజ్యము నుపేక్షించిన యీ రాజునకు, ఇపుడు దివ్య స్త్రీ దొరకనది, ఇక చెప్పవలయునా? కావున నేను ఎంత కష్టపడినను చెఱువే అధిక మైనది.' అను చింతచేత మంచిమంత్రికి ఆతనికి హృదయము పగిలినది.'—ఇట్లు విక్రమార్కుడు చెప్పినంతట మాయావి బేతాళుడు అదృశ్యుడై తన తావున కేగెను. రాజు ధైర్యము విడక ఆతనిం దెచ్చుటకు మరల ఆ చెట్టుకడ కేగెను.

కథ—౧౪.

అనంతరము మరల శింశుపాతగుప్తనుండి బేతాళుని విక్రమార్కు మహారాజు బుజానం గొనివచ్చుచుండ, బేతాళుడు ఇట్లు వచించెను:— రాజా, వినోదార్థము సంగ్రహముగా నొక కథ చెప్పెదను వినుము. హరునికే గాపురము వారాణసీ నగరము కలదు గదా. అందు రాజపూజ్యుడు దేవస్వామి యని బ్రహ్మాణుడు మహాధనికుడు ఉండెను. అతనికి పారిస్వామి యని కుమారుడు ఉండెను. ఆచిన్న వానిభార్యవేరు లావణ్యవతి. ఆకాంతలో నొకనాడు పారిస్వామి మేడనుండు మై మఱచి

నిద్రించుచుండఁగా; అంతరిక్షంబున మహనవేగుఁ డను విద్యాధర కుమారుఁడు పోవుచుండి, యచట మగని ప్రక్కను నిదురించు చున్న యాలావణ్యవతిం గాంచి, కామాంధుండై, ఆనిద్రలోనే ఆమెను హరించి, ఆకాశమునం జనియెను. అంతట ఊణము నేపటికి హరిస్వామి మేల్కొని ప్రక్కలో, ప్రాణేశ్వరిం గానక తొట్టుపడుచు లేచి 'అహో! ఏమి యిది! ఎట కేగినది ప్రియ! నామీయ నేమేని యిగినదా? నవ్వులాలకు నామన స్సును బరిక్షింప నిచటనే యొందైన దాగినదా?' అని విరివరి విధముల వితర్కించి, ఆమెను ఇక్కడనక్కడ మేడపంచపాళీలలో వెదకుచు రాత్రియే తిరిగి, ఇంటను బయటను ఎల్ల చోటులను వెదకి కానక, దుఃఖాన్నికి వేగి, కన్నీళ్ల జడి గురియ, ఎలుంగు డిల్వడ, నేడ్వం దొడంగెను, 'హా! చంద్రవదనా, అయ్యో! చంద్రికాగౌరీ, అయ్యో! ప్రేయసీ, నన్ను విడనాడ ఎటకేగితివి?' అని యంగ లార్చుచు హరిస్వామి క్రమముగా రాత్రి తుద ముట్టించెను. తెల్లవాఱఁగానే యతనియేఁబ్బ నూఱింతలాయెను. బంధువు లెంత యోదార్చినను ప్రేయసీ లేక యా బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు ఎప్పటను ధైర్య మూనఁడాయెను. ఇచ్చట నిలిచినది, ఇట పసుపాడినది, ఇటం గై నేసికొన్నది, ఇట నాడినది, అని యేడ్చుచు నిట నట త్రిష్టుచుండెను. బంధువులును చెలి కాండ్రును, 'ఏల యిట్లడలెదవు! ఆమె బ్రదికియే యున్నది, ఊరక తన్ను ఏల చంపుకొనును! నీవును బ్రదిక యుందువేని

తప్పక ఆమెం గలయుదువు. కావున ధైర్యము తెచ్చుకొమ్ము, ప్రేయసిని వెదకుము. ధైర్యముతో యత్నము సేయువానికి దొరకని దే మున్నది?' అని బోధింప నెట్లో కొన్ని దినములకు హరిస్వామి ఆశచే ధైర్యము వహించి తలపోసెను:—' నా ధన మెల్ల బ్రాహ్మణుల కోసంగి తీర్థములు సేవించి పాపక్షయము సేసి కొనియెద, పాపక్షయముచేత ప్రియ నెప్పటికేని తిరుగుచు కాంచెదను గాక.' ఇట్లు నిశ్చయించుకొని స్నానాదికము లాచరించెను. మఱునాఁడు విచిత్రాన్నపానములతో నవారిగా బ్రాహ్మణులకు భోజన సంతర్పణ గావించి, ధనమెల్ల బంచి పెట్టి స్వదేశమునుండి వెడలి, ప్రియ దొరకు ననునాశతో తీర్థములు తిరుగఁబోయెను.

హరిస్వామి యట్లు యాత్రలు సేయుచుండఁగా వేసవి కాలము వచ్చెను గాలి యుడుకుగా వీచెను. జలాధారములు వేసవియెండకు నీ రిగిరి బురద యెండి చీటలు పాల్ యుండెను. అట్టి యాకాలము దొకప్పుడు హరిస్వామి ఎండ తాఁకుచే, వలవంత చే, ఆకలిదప్పులచే, నిత్యము దారి నడచుటచేతను, డీల్ల వోయి, తేజ మెడలి, కృశుడై, దుమ్ముగ్రమ్మి, భోజనార్థి యై, యొకయూరికిఁ బోయి, అందు పద్మనాభుడను బ్రాహ్మణుఁడు సత్రము వెట్టుచుండ, నతని యింటికిం బోయినవాడై, లోకల పలువురు బ్రాహ్మణులు భోజనము సేయు చుంటం గని, ద్వార శాఖం బట్టుకొని, పలుక లేక కనల లేక నిలిచి యుండెను. ఆ

తీరున నున్న యాతనిం గని యాసత్త్రి యిల్లాలు పరమ సాధ్యి జాలిగొని యిట్లు చింతించెను:—‘అయ్యో! ఆకలి యన్నిటిలో గొప్పది, ఎవనికి లాభవము నిడదు? ఇదే నిదగ్ధనము, ఇతఁ డెవరో అన్నాతురుఁడు గడఁగలో ఎట్లు మొగము వ్రేలవేసికొని నిలిచియున్నాఁడో! ఇతఁడు దవ్యనడచినయభ్యాగతుఁడు, స్నాన మై వచ్చినాఁడు, ఆకటికి ఇంద్రియములు వశము దప్పుచున్నవి. పాపము! ఇతఁడు అన్నము పెట్టుటకు కను మంచి పాత్రము!’ ఇట్లని యాయిల్లాలు తలపోసి ఒకపాత్రములో పరమాన్నము నించి పంచదార వేసి నేయిపోసి రెండుచేతులతోను ఎత్తి తెచ్చి వినయముతో నిచ్చి, ‘అయ్యో, ఎటకేని డిగ్గియకడ కేఁగి దీనిని భుజింపుము, ఈచోటు ఎంగిలిగా నున్నది, బ్రాహ్మణులంతటను భుజించుచున్నారు.’ అని చెప్పెను.

హరిస్వామి పరమాన్నపాత్రమును కొని, చేరువ నొక మఱికింద డిగ్గియగట్టున ఉంచి, దిగి, కాలుసేతులు గడిగికొని ఆచమనము చేసి, సంతోషముతో భుజింప వచ్చు నంతలో డేగ యొకటి నల్లద్రాఁచును ముక్కునను గాళ్లలోను ఇఱికించుకొని ఎటనుండియో వచ్చి యా చెట్టున వ్రాలెను పక్షి పట్టి తెచ్చి తినుచున్న యా గుఱుగుఱుజీవపుఁ బామునోటిలోనుండి వినపుఁ జొంగ కాలుచు కొంచెము ఆ యన్న పాత్రమునం బడియెను. దాని నెఱుంగక హరిస్వామి భుజించెను. ఆకటిచే వడివడిగా నిశ్శేషముగా భుజించినట్టి యా మధురాన్నముచేత నతనికి

తీవ్ర మయిన విషవేదన చూరంభించెను:—‘అసూయ, విధి ప్రతికూల మైనప్పుడు ఈలోకములో నేది ప్రతికూలము గాదు! ఇట్లు నాకు పాలు నేయి పంచదారల యన్నము సయితము విష మైనది!’ అని యాత్మకై విలపించుచు హరిస్వామి తొట్టుపడుచుం బోయి యా సత్త్రి యిల్లాలితోడ ‘అమ్మా, నీవు పెట్టిన యన్నమువలన నాకు విషము కలిగినది, కావున తత్క్షణమే విషవైద్యుని రప్పింపుము, రప్పింపవేని నీకు బ్రహ్మ హత్య సిద్ధించును.’ అని మొఱపట్టెను ఇ దేమని యామె దిగులుపడి కాంచుచుండ ఊణములో హరిస్వామి గ్రుడ్లుతీరుగుడు వడి ప్రాణముం గోలుపోయెను. అంతట ఆసత్త్రి భార్యను నిర్దోషనే ఆతిథిభక్తనే ఆతిథిని చంపిన వసుభ్రమచే ఇంటినుండి తఱిమివేసెను. ఆసాధ్వీ ఆశెనమున మంచినయే చేసియు అప నిందం బొంది అవమానపడి తపస్సుకై తీర్థ మాశ్రయించెను. ‘సర్ప శ్యే నాన్నదాతలలో ఆ బ్రహ్మహత్య యెనరివి?’ అని యమధర్మ రాజు నెదుట వాదము జరిగెను గాని నిర్ణయము కాలేదు కావున విక్రమమహారాజు, ఆ కొల యెవ్వరిదో, నీవు చెప్పుము నీకు మునుపటి నాశాపమును మఱవకు.

ఇట్లని బేతాళుడు వల్కలగా, రాజు మానము మాని వచించెను:— ‘సర్పమునకు పాప మెక్కడిది? శత్రువు తన్నుం దినుచుండగా వసము దప్పియున్న దానియందు దోష మెట్లు కలుగును? డేగ చేసిన త ప్పేమి? అది ఆకలిగొని ఆకస్తి కముగా

తనకు లభించిన తనయాహారమును తినుచుండెను. అన్నదాతలయిన చూడంపతులయందు గాని అం దొకరియందే గాని దోషము చెప్పఁ గూడదు. వారు ధర్మ ప్రవృత్తులు. కావున విచారింపక ఆబ్రహ్మహత్యను వారిలో నొకరి కెవఁడు చెప్పినో ఆ మూఁషునిని ఆబ్రహ్మహత్య యని నేఁడలంతును.' ఇట్లు రాజు వలుకఁగా బేతాళుఁడు మరల మాయ మాయెను. రాజు అతనిని మరల దేబోయెను.

కథ—౧౪.

మరల విక్రమాంకుఁడు శింశుపాతకువునుండి బేతాళుని బుజంబునం గొని శ్రమణునికడకుం బోవుచుండ, దారిలో బేతాళుఁడు రాజుతో నిట్లనియె:—రాజా, అలసితివి, వినోదార్థ మీచిత్రకథను వినుము: శ్రీరామరూపమున అవతరించిన విష్ణుదేవునికి రాజధాని యయోధ్యానగరము కలదు గదా. అందు వీరకేతు వనురాజు వలుచుండెను. ఆకాలంబునందు రత్నదత్తుఁడని వైశ్యుఁడు పెద్ద సెట్టి బకఁడుండెను. అతఁడు వేల్పులం గొలిచి నందయంతి యను తనయిల్లాలియందు రత్నవతి యను కొమారితం బడసెను. అక్కన్నియ తండ్రి యింట రూప లావణ్య వినయ గుణములతో పెరుగుచుండెను. ఆమెకు జన్మనము వచ్చినంతట ఆమె ని మ్మని రత్నదత్తుని గొప్ప

అని మరల దేవుడు పలికెను: అంత నామె 'ప్రభూ, నాయందు కరుణగలవేని ఈ నామగఁడు బ్రదికి సదా ధార్మికుఁ డగుఁగాక.' అని వర మడిగెను 'మంచి, అట్లే అగును, ఈ నీ మగఁడు వజ్రదేహుఁడై బ్రదికి లేచును, ధార్మికుఁడు నై వీరకేతునికీ సంతృప్తి యొసంగెడును.' అని శస్వుడు కంటి కగపడకయే మింటినుండి యీన తీయఁగా నప్పుడే చోరుఁడు ఏకవీరుఁడు అక్షతశరీరుఁడై బ్రదికి లేచెను. అంతట రత్నవత్తుఁడు అద్భుత పడి సంతసపడి కూతును దొంగయల్లుని దోడ్కొని, ఇంటికి బోయి పుత్రవర హర్షాంబుధిలో నోలలాడుచు, బంధు మిత్ర సమేతము మహోత్సవ మొనర్చెను. ఆవృత్తాంత మెఱిగి వీర కేతుఁడు అప్పుడే చోరుని ఏకవీరుని రావించి తనకు సేనాపతిం గావించికొనెను దొంగతనము మాని వణిక్కుమారి నుద్వాహ మై ఏకవీరుఁడును రాజుసంగడిని మంచిమార్గమున నుండెను.

ఇట్లు కథ చెప్పి బేతాళుఁడు తన యెప్పటి శాపమును జ్ఞప్తి పఱిచి విక్రమానుకుని 'రాజా, తల్లిదండ్రులతోఁ గూడ వచ్చిన యావణిక్కన్యం గాంచి యాచోరుఁడు గొలుతనుండి యట్లు వల వచ్చినాఁడు, వల నవ్వినాఁడు?' అని ప్రశ్న చేసెను.

రాజు నియె:—'అకారణబంధు వైన యీవర్తకుని ఋణమును తీర్చుకొనకపోయితిని గదా యని దుఃఖముచేత నే జ్ఞెను. 'ఏమి వింత ఇది ! ఈకన్య తన్నుఁ గోరి వచ్చిన రాజవర్షులను వరియింపక ఇట్టి నాయం దినురాగము పూనినది! ఆహా! స్త్రీ

మనస్సు విచిత్రము గదా.' అని ఆశ్చర్యము చేత నవ్వినాడు. ఇట్లు విక్రమార్కుడు ఉత్తరము చెప్పగానే బేతాళుడు మరల అవృశ్యుడై పోయెను. విక్రమార్కుడును బేతాళుని గొని వచ్చుటకు మరల నాశింశుపావృక్షము కడగు బోయెను.

కథ—౧౫.

ఆనంతరము విక్రమార్కుడు వెండియు బేతాళుని బుజమునం గొని కడలఁగానే బేతాళుడు మరల కథ చెప్ప నారంభించెను. నేపాళదేశములో శివపురంబునందు యథార్థ నాముడు యశఃకేతుఁడు ఏలుచుండెను. అతఁడు ప్రజ్ఞాసాగరుఁ డను ముత్రి చేతులో రాజ్యభార ముంచి చంద్రప్రభ యను వేరి తన పట్టపు దేవితో భోగము లనుభవించుచుండెను. కాల క్రమమున నాచంపతులకు శశిప్రభయను కన్యక జన్మించెను. క్రమముగా ఆమెకు జన్వనము రాఁగా, ఒకప్పుడు ఆమె వసంత మాసములో పరివారముతోఁగూడ జాతర చూచుటకై నగ రోద్యానమునకుం బోయెను. అం దొకతావున నామె పువ్వులు గోయు చుండఁగా జాతరకై వచ్చిన ధనికపుత్తుఁడు మనఃస్వామి యను బ్రాహ్మణకుమారుఁడు ఆమెను కన్నుదోయి తనియునట్లు గాఁ గని ఆమాత్రాననే తన మనస్సునకు స్వామి గాక, 'ఈ తోయ్యలి మదనునికి బాణములకై స్వయముగా పువ్వులు

కొఱును నున్న గుణదేవియూ? కాదేని వసూతుని పూజింప జతన
 పడుచున్న వనదేవతయూ? అని, చూచెలువంగూర్చి యతఁడు
 తలంచు చుండఁగా, నా రాజకన్యయు రూపసంతోష డయిన
 నవమస్తభునిబోని యా విప్రకుమారుఁడు కనులకుం దోఁచి
 నాతమాత్రాన పువ్వుల నెఱుంగక, ఒడ వఱుంగక, తన్నే
 మఱచి పోయెను ఇట్లయ్యిపురుషును బుడొచ్చులను కాంచుచు
 నుండఁగా, నచట జనుల హాహారన మొకం కుప్పతిల్లెను ఏమి
 యి? అని మడ మెత్తి చూ యిరువురం గన, మనపుత్రేనుం
 గొక్కటి మఱొకయేనుఁగుయొక్క మనగంధము నాఘ్రాణించి
 తోచి మాని కట్టుగంబము వెఱికి విడబడి దారిలోని చెట్లను
 విఱుచుచు మావఱినిం బడఁద్రోసి, చెవియందు అంకుశము
 వ్రేలుచునే నున్నను, జనులమీఁదికి వఱుముకొని వచ్చి
 పడుచుండెను. అంతట పరిజనము భయమున జెరి పోఁగా
 గద్దిరిల్లెపోయిన యా శశిప్రభును పురుషునం దఱిసి చేతులతో
 ఎత్తుకొని మనఃస్వామి ఏనుఁగు దారికి దూరముగాఁ గొని
 పోయెను పిమ్మట పరిజనులు వచ్చి ఆ బ్రౌహ్మణ కుమారుని
 స్తుతించి రాజకన్యను నగరికిం గొనిపోయిరి. అక్కన్య మాటి
 మాటికిని వెనుకకుఁ దిరిగి మనఃస్వామిని కాంచుచు నింటికిం
 బోయెను. ఇట్లు నేరి రేయంబవలు మన్తకుని పుటములలో
 క్రాఁగుచు ప్రాణదాతను అతనినే ధ్యానించు చుండెను

మనఃస్వామియు నుద్యాసమునుండి శశిప్రభ తనకంటికి గగనంబు సంతనఱకును వెంటం బోయినవాఁ డయి, యా లేమి యుతిపురముఁ బొచ్చినంతట, వెనుకకు మరలి, వలనంత పొల్లై 'ఈకన్య లేక నేను బ్రదుకు నొల్లను. కావున నివ్విషయమున నాకు ధూర్త సిద్ధుఁడు గురువు మూలదేవుఁడే శరణము' అని యాలోచించి యెట్లొక ఆసనము గడపి, అనంతరము మూలదేవుని కడకుం బోయెను. మూలదేవుండును ఆసమయమున మిత్తుఁ డగు శశితోఁగూడ నుండును మనఃస్వామి అతనికి తనకోరికను తెలియఁజేసెను. మూలదేవుండు నవ్వి నెఱవేర్చు నంగీకరించెను. అనంతర మామోసాలరాయుండు యోగగుళికను నోటవేసికొని తాను వృద్ధబ్రహ్మణాకారముం బొంది, ఇంకొకగుళికను మనః స్వామికి నోటవేసికొన నిచ్చును. దానిని నోటం బెట్టుకొన్నంతట మనఃస్వామి యంబులు సంగడించు కన్యకామణి రూపు నొందెను. ఆకన్యయిం దోడ్కొని యాధూర్తాధిపుండు యశః కేతుని ఆస్థానమందు పర్చించి 'మహారాజా, నాకు కుమారుఁ డొక్కఁడు కలఁడు, వానికోరికను ఈ కన్యను దూరమునుండి యూచించి తెచ్చితిని, కుమారుఁ డెచటికో పోయినాఁడు, నేను వానిని వెదికిం బోవుచున్నాను, పుత్తుని వెదకి నేను దెచ్చువఱకు ఈకన్యను నీవు రక్షింప వలయును, నీవు గదా లోకమునకు రక్షకుఁడవు' అని విన్నవించుకొనెను రాజు శాంభు యంబున నంగీకరించి తనకూతును శశిప్రభను అంతఃపురము

నుండి రావించి 'పట్టి, ఈకన్నెను నీయింటుం గాపాడుము, నీ ప్రక్కనే భోజనశయనాదిములు ఈమెకుం గావింపుము.' అని యప్పగించెను. తనకిమాటప్రకారము శశిప్రభ కన్యారూపమున నున్న మనఃస్వామిని తనలోఁగిటికి దోడ్కొనిపోయెను. వృద్ధబ్రాహ్మణరూపమున మూలదేవుఁడు తన యిచ్చ నేఁగెను. మనఃస్వామి కన్యారూపమున తన ప్రియసరస నుండెను.

క్రమముగా కొన్ని దినములకు తనయందు శశిప్రభకు చెలిమి బలిమి నొంది నమ్మకము కుదిరినతర్వాత ఒక రాత్రి పడుకొని నిలువరము లేక ఉరలుచున్నట్టి యా శశిప్రభను చెంగటి శయనమున నున్న కన్యారూపి మనఃస్వామి యడిగెను:—'సఖి, శశిప్రభా, ఏమి ఇట్లు దినదినము పాలి కృశించి చెలువుని ఎడఁ బాసిన దానివలె సదా వనరుచున్నావు? నీవే ప్రాణ మయిన నాయందు నమ్మకము లేదా? నీ దుఃఖము నాకుఁ జెప్పవేని ఈ దినము నేను భుజింపను.' ఆమాటకు రాసుత నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్లు త్రొక్కి చెప్పెను:—'సఖిరో, నీయందును అపనమ్మకమా, మఱి చెప్పవను వినుము:— ఒకప్పుడు నేను చుసంతో ద్యాస యాత్రం జూడఁబోయి అట నొకసోబగుని బ్రాహ్మణకుమారుని వసంతదేవునిబోలె కాంచితిని. అంతలో మహాగజ మొకటి ఆకస్తికముగా విడఁబడి మదధారల జడిం గురియుచు అకాల మేఘమువోలె గర్జించుచు వచ్చెను. ఆ హావడికి పరిజనులు నన్ను వదలి చెవరి పోగా, నేను భయంబునకు గళవళపము

చుండఁగా, ఆ విప్రకుమారుఁడు న న్నెత్తుకొని పోయి దూరాన
 నుంచెను. ఇంతలో పరివారము వచ్చి కలసికొని అతనికడనుండి
 నన్నుం దోచోకొని వచ్చి స్వర్గమునుండి భూలోకంబునం బోయె
 నిచట నిల్వనది అది మొలుగా మెలకువనుదును ప్రాణ
 ప్రదుని ఆ మనోనాయకుని నా ప్రక్కనే కాంచుచున్నాను,
 కన్నుగఱి మూసినా, కలగైదు, ఆవలపుకాడే క్లబ్బోల్ల వలు
 కులు పుట, హఠంబునం బ్దకొని, చుంబనంబులం గచ్చంగిలం ల
 నిం కే మేమో కేతలను నాసిగ్గును ఎడలించును. మందభాగ్యు
 రాలను అతనికుఁ గోత్రానిక మెఱుగఁగఱు, కావున నతనిం బొంట్ల
 జాలను, ఇట్లు ఈ దుఃఖాన్ని నన్నుం గ్రుచ్చుచున్నది. ' రాచ
 కన్నియవలుకులు విని మనఃస్వామి ఆనందిపూర్ణుడై తన్నుం
 దెలుపుకొనుటకు అదే సమయ మని తలంచి నోటినుండి గుళికను
 తివించి తనవార్తన రూపమును చూడెను. ' ఓ లోలలోచనా
 ఉద్యానమున నీదాసుండ నైనవాడను నేనే, నీనుంబొసినప్పటి
 నుండి నేను పడిన కాముబాములకు మేల కలదా ? కావున
 మనము పడిన వియోగ భారమును సఫలీకరంపుము ఇంకను
 విలంబించితిమేని మనల నిరుఘ్నరను మచ్చఁగుఁగు ఉండనీయఁడు'
 తటాలున నిట్లు అగపడి ప్రాణేశ్వరుఁడట్లు పలుకఁగా రాజసుత
 న్నే హాశ్వర్య లజ్జాపరాధీన యాయెను అంతట నయ్యురవురు
 గాంధర్వ విధానంబున వివాహ మైరి. అట్లచట మనఃస్వామి

పగలు గురికి నోట నుంచుకొని కన్యయై, రాత్రు గురికి తివిచి ద్విజనుమారులగు నై. యుండెను.

ఇట్లు పోతకాలము జరుగ, యశోకేతుని బావమఱులు మృగాంకపిత్తుడను వాడు తనకమరితను మృగాంకపతిని మహావైభవార్పణపూర్వకముగా బ్రాహ్మణ సుకుంభునికే మహా ముత్ర ప్రజ్ఞాసాగర పుత్రునికే ఇచ్చి వివాహము చేసెను. ఆ వివాహమునకు మేనమామయింక శశి ప్రభయం బోగును. శశి ప్రభతోడ కూడ కన్యాయాపి మహాస్వామియు పోయెను. ఇతని యొక సుగంధిరూపంబునకు నెంబది వంద గంధర్వోళపడి ముత్రమహారణుల క్రొత్తకొఱుకు క్రొత్తకూతుని దోడ్కొనియు నొంటిపోత నింటి కేగెను. ఇట్లు నేం యా మామూ కన్యక నెమ్మోము మెఱుగునే తలపోయును సోమ్యసిట్ల పడెను. ఇదే మని యట జనులు ఉత్సవము ముని దిగులుపడుచుండ సతని చంతకు తుండ్ల ప్రజ్ఞాసాగరుడని వచ్చి సేదార్చెను

కుమారుడు మూర్ఖుడేరి క్రొత్తపైలడముల తనకునో గతియు నెఱుకపట్టెను నెఱవేఱుటకు శక్యముకొని కోరికయని తండ్రిగులుపోత యుండగా, ఆ నృత్యంతమును ఆలకంచి యశోకేతుడు నచటికి వచ్చి యా ముత్ర తనయం గని, ఎల్ల ప్రకృతులం దిలిచి యిట్లనియె:—'ఆ బ్రాహ్మణుడు నాకడ సెల్లడ యుంచిన మూకన్నియను ఇతని కెట్లు ఈయ నగును? ఈయని పో నితని కడవటి మవస్థ బొందుట నిశ్చయము. ఇతడు గతిం

చిన, నితని తండ్రి నా మహామంత్రి తప్పక నశించును. అతడను పోయిన నారాజ్యము పోవును, ఇవ్విషయమున నేమి సేయవగునో చెప్పఁడు' అంతట ప్రకృతు లందఱు నేక గ్రీనముగా నిట్లు కలిగిరి. 'మహారాజా, ప్రజల ధర్మమును గాపాడుట రాజునకు నైజధర్మ మని న్దలు చెప్పదురు. ప్రజాధర్మమునకు మంత్రము మూలము, ఆ మంత్రము మంత్రులయొ దుండును. మంత్రి నశించిన మూలనాశ మై నిశ్చయముగా ధర్మ నాశము గలుగును కావున నిట్లు సమకూడిన యీ ధర్మవిప్లవమును తప్పక తొలగింపవలయు. కాన మంత్రపుత్రునికి బ్రాహ్మణుని యిల్లడ కన్యను ఈయవలసినదే ఎప్పుట ఆ బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చి కోపగించినప్పుడు అందులకు సమాధానము సేయవచ్చును' ప్రకృతు లిట్లు కలుకగా మహారాజు అంగీకరించి మంత్రపుత్రునికి ఇచ్చుటకై లగ్ననిశ్చయము సేసి యా మాయకన్నియను కూతు నింటినుండి మంత్రి యిటికి రప్పించెను. వచ్చి కన్యారూపి మనఃస్వామి రాజుతో నిట్లనియె:— 'ఒకఁడు ఒకనికై తెచ్చిన నన్ను వేఱొకనికీ నీ విత్తువేని మంచిని; అట్లే చేయుదు గావుత : రాజువు నీవు, అందలి ధర్మాధర్మములు నీవి నేను ఒక్క యొడంబడికమీఁది వివాహము నంగీకరించెదను. నా మగఁడు తాను ఆటుమాసములు నానాతీర్థములు సేవింపక నన్ను బలాత్కారంబున నేక శయ్యకుం దార్చు గూడదు. ఇట్లు ఒప్పనియెడల నేను దీగతములతో నాలుక కఱచుకొని ప్రాణ

ములు విడిచెదను.' ఇట్లు కన్యారూపి కలుకంఠా రాజు మంత్రి పుత్రుని అందుల కొడంబటిచి వెంటనే వివాహము నెఱవేర్చెను. అంత మంత్రిపుత్రుండు తొలిభార్యను మృగాంకవతిని ఈకపటభార్యను మనఃస్వామిని ఒక్కయింటనే పదిలముగాఁ గుంచి, మాఘుడు కాంతమక్కున తీర్చువాఁడై తీర్థములు కొలువం బోయెను. మనఃస్వామి మృగాంకవతితోఁ గూడ ఒకయింటనే నివసించుచు ఒకచోటనే భజించుచు ఒకపాపకనే శయనించుచు ఉండెను.

అట్లుండ నొకరాత్రి పరిజనము బయట నిస్రపోవు సుండఁగా పడుకటింట మృగాంకవతి ఏకాంతమున నామాయా కన్యకతో 'సఖి, నిదుర రాకున్నది, కథ యేమేని చెప్పము' అని యడిగెను. అంతట మనఃస్వామి పూర్వము ఇలుండను సూర్యవంశపు రాజు గౌరీశంబున విశ్లేష్ణకమోహనం బగు స్త్రీరూపముం బొంది, ఆనోన్య సర్వవ స్త్రీతీచే దైవతోద్యాన వసమందు బుధునిం గూడి పురూరవునిం గనిన యీ కథను చెప్పి 'సఖి, ఈతీరన దేవతాదేశంబునను మంత్రోపధ ప్రభావమునను ఒకానొకప్పుడు పురుషుండు స్త్రీయగును, స్త్రీయుఁ బురుషుండగును. ఇవివిధమున అట్టి గొప్పవారికిం గూడ సంయోగములు ఘటిల్లును.' అని కలికెను. అంతట పండ్లనాటినుండి కాంతు నెడఁబొసియున్న యాలేబ్రాయపు ముద్దరాలు మృగాంకవతి 'చెలీ, ఈకథను విన్నంతట నా యొడ లెల్ల నేమో సిమసిమ

యనుచున్నది డెండము మీ పగుచున్నది ఇదేమి చెప్పము నెచ్చోటి.' అని యడిగెను. 'ఇవి తీయవిల్లుని చిన్నెలు నీకుం గ్రొత్తలు, నీనిని నేను అనుభవించి గున్నాను. నీవలననుండి దాపను గదా.' అని మా పూకన్యకామణి పలికెను అంతట మృగాంకవతి పుణి, నీవు నాను ప్రాణపమవు, కాలజ్ఞువు, కాన నీతో చెప్పనా, ఏయుపాయంబున నేని ఇచటికి మగవారిని రానగునా?' అని యల్లన నడిగెను అంతట చక్కగి సందం బొంది ధూర్జేంద్ర శిష్యుడు 'సఖ, అట్లీని, ఒకటి చెప్పవను విను, విష్ణువ్రసానంబున నేను రాత్రి స్వేచ్ఛచే పురుషుడను గాంగలను, ఇదె నీకై పురుషుండ నైతిని' అని నోటిలోనుండి గుఱకం దివిచి జన్మనంపుటుక్కిందై సోబగులు విరియుచు కను విం దొస ర్చెను. అంతట నచ్చికలు మచ్చికలు నై ఎందును బండు లేక కాలమునకుం పగినయిట్లు బీరువునం గామక్రండలం చేలిరి. అట్లే ప్రతిదినము మనఃస్వామి ఆ మంత్రపుష్ట్రుని కాంతతో, పవలు కన్యకయు రాత్రి చలువుడు నై విహారించు చుండెను. మంత్రపుష్ట్రుడు సిద్ధయాత్రనుండి నచ్చుసమయము సంప్రాప్తించి నంతట ఒక రాత్రి మనఃస్వామి మృగాంకవతిని దోడు కొని మంత్రయింటినుండి నలాయితుఁ డాఁయెను.

ఈ యవసరమున మూలదేవుడు ఆవృత్తాంత మెల్ల నెఱింగి, వెండియు తాను ముదునలి పుడమివేల్పు రూపు గొని తనమిత్తుని శశిని బాపనకొమరుని రూపున తోడ్కొని యశః

కేతుని చూస్తూనికిం బోయి 'మహారాజా, వీరినిగో నానుతుంటుంది, దొరకినాడు, నా కోడలిని పువుము' అని యడిగెను అతడు రాజు ప్రకృతులతో కలమబలికికొని శాపభీతుడై 'భూదేవా, నీకోడలెటకు బోయెనో నే యుగము నా యపరాధమునను పరిహారముగా నీ కొమాగునికి నా కొమారితను ఇచ్చెను, గయికొమ్ము' అని వేడెను. వృద్ధబ్రాహ్మణ రూపి జగమోస గాడు మాయకోపము నభినయించి కఠినత్వము సూపి చూచుచున్న కొప్పక యుండగా, రాజు బతిమాలుకొని బిప్పించి అతనిపుత్తుడుగా నటించుచున్న శశికి తనకూతురు శశిప్రభ సిచ్చి యథావిధిగా వివాహము గావించెను. ఆతీరున నున్న చూ వధూవరులం దోసికొని మూలదేవుడు రా బొసగునట్టి విభవంబులమీఁద కోర్కె లేక తనతావున కేగెను. అట మనః స్వామియుం గలసికొనగా, మూలదేవునిమ్రోల శశి మనః స్వాములకు మహావివాహము కలిగెను 'నాట శశిప్రభ, నేను గురుకృపచే మున్నే వివాహ మాచితిని.' అని మనఃస్వామి వానించెను. 'మూర్ఖా, నీ వెవడెవ్వు శశిప్రభకు? ఇక్కన్యను నాకు తండ్రి అన్నిసాక్షికముగా దానము చేసినాడు.' అని శశి పలికెను. ఇట్లు మాయాప్రభావముచేత తమకు సాధించిన యా రాజకన్య కోసము వారిగురువును ఎంత వాడు లంఛినను నిర్ణయము కలుగలేదు మహారాజా, నీవు చెప్పము, ఎవని భార్య శశిప్రభ? నీకు నా శాపము ఎఱుకయే గదా:—

ఇట్లు బేతాళుడు కథ చెప్పి ప్రశ్న వేయగా విక్రమ మహారాజు ఇట్లనియె:—‘ఆ కన్య శశిభార్యయే, తండ్రి యథా ధర్మము ఆ మెను శశికి ఇచ్చినాడు. మనస్వామి ఆమెను దొంగతనముగా కైకొన్నాడు. దొంగకు పరస్వమందు ఎవ్వగ నేనియు స్వామ్యము కలుగదు గదా!’ ఇట్లు రాజు కలుకఁగానే బేతాళుడు అతనిబుజమునుండి కన్య రాజు పోయెను రాజు అతనిని వెదకుచు బోయెను.

విక్రమాంగుడు మఱ శిశుసాతగువునుండి బేతాళుని కొనినప్పుడు బేతాళుడు ఇట్లనియె:—రాజా, మంచి కథ యొకటి చెప్పినను వినుము. సర్వరత్నములకు నాస్పదము, శివభార్యయైన గౌరీగంగలకు ఇరువురకును తండ్రి, హిమవన్న గోద్రుడు కలఁడు గదా ఆ గోండలరాయని శిఖరమునందు కొంచన పురమని యొకనగరము సార్థకనామము, ఒప్పును. ఆ నగరంబున పూర్వకాలములో జీమూతకేతు వను విద్యా ధరరాజు మేఘపర్వతమున నిండుండు వోలె నేలుచుండెను. అతనియొంటి తోటలో వంశ క్రమాగతము కల్పవృక్షము ఉండెను. దాని బూజించి యుంరాజు తత్ప్రసాదంబున పూర్వ జన్మజ్ఞానము కల సుపుత్రునిం బడనెను. ఆ తనయుడు జీమూత

వాహనుఁ డను నామమునం బరచి దానవీరుఁడను మహా సత్త్వంబును ఎల్లభూతములందు కమాళువును పితృశుక్రమణ పరాయఁబుడను గా నుండెను. అతనికి యశానము రాఁ గాంచి తండ్రి మాత్రులతో నాలోచించి యూరరాజ్యాభి సేకము చేసెను. ఇట్లు ఆకుమానుడంబు యురరాజుగా కొంత కాల మున్నంత తండ్రిగారిమంత్రు లాతనికి నిట్లు హితము చెప్పిరి. 'దేవా, మీకు ఎల్లకోర్కలం బర్చునది ఏభూతముల చేతను కీడ్వడనిది యాకల్పవృక్షము : పనిని సర్వదా నీవు పూజ సేయు చుండవలయును. ఇది యుండగా దేవేంద్రుడేలయు మనల బాధింప నేరఁడు, బగులమాట చెప్పవలయునా?'

మంత్రు లట్లు చెప్పగా కమావీరుఁడు జీమూతవాహను డిట్లు తలపోసెను:— 'అయ్యో! ఇట్టి యీ దేవపాపము కఠినియు నా బంధులు తగినఫలమును పొందరైరి. లుట్టలకు అర్హము లైన కొన్నియర్థము లేవో వేడిరి నేను పనిచూచి నామనంబులోని గొప్పకోరికను సాధించెను.' ఇట్లు విశ్చయించు కొని మహాసత్త్వంబు జీమూతవాహనుడంబు తండ్రియొద్దకుం బోయి, చేయవలసిన శుక్రూష యెట్లం జేసి, తండ్రి శుక్రూషా తుష్టుఁడై ఏకాంతమందు సుఖంబుగాఁ గూర్చుంటి యుండఁగా, అతనితో ఇట్లు విన్నవించెను: 'నాయనా, ఈ సంసారసాగర ములో ఈ దేహము మొదలుగా సర్వమును నీటి యలల విలాసమువోలె అస్థిర మని నీ వెఱుగుదువు గదా. అందును

సంజయు మెఱపును లచ్చియు అచిరముగా ప్రకాశించి నశించునవి. ఈసంసారములో పరోపకార మొకటి నశింపనిది; అది కనునట్టి ధర్మకీర్తులు నూలుకల్పములు ఉండును. కావున, నాయనా, భోగము లిట్లు ఊణికంబు లై యుండఁగా, వ్యర్థముగా ఇట్టి యీకల్పవృక్షమును ఊనము రక్షించుకొనుచు నుండి యేమి ప్రయోజనము? మానీ మానీ యని అభిమానముతో దీనిని రక్షించుకొన్న మన షడ్బ లోకా డేరి? వారి కిని దీనికీని ఏమి సంబంధము? పరోపకారైక ఫల సిద్ధికై నియాజ్ఞ చేతి కామప్రదమును ఈకల్పవృక్షమును నేను విని యోగము నేసెదను.' ఇట్లు పుత్రుఁడు పలుకఁగా తండ్రి యంగీకరించెను. అంతట జీమూతవాహనుఁడు పోయి కల్పవృక్షమును ఇట్లు వేడుకొనెను:—'దేవా, నీవు మా షడ్బల కోరికల నెన్నిటితో తీర్చితిని. నాకు ఒకకోరికను మాత్రము తీర్చుము. ఈభూమిలో వరిద్రులు లేకుండునట్లు అనుగ్రహింపుము నీకు నేమ మగుఁగాక. ధనార్థలకు నిన్నిచ్చివెసితిని.' జీమూతవాహనుఁ డిట్లు పలికి పోతులు మోహ్యుకొని నిలిచియుండఁగా కల్పవృక్షమునుండి 'నన్ను విడిచి వట్టితివి ఇదే నే నేర్పితిని.' అని వాక్కుకటి వినబడియెను ఊణములో కల్పవృక్షము దివంబునకు ఎగసి, భూమిలో వరిద్రుఁ డెవ్వఁడును లేకుండునట్లుగా బంగారముం గురిసెను. అంత నా యఖిలభూత దయ చేత జీమూతవాహనునికీర్తి ఎల్లలోకంబులును వ్యాపించెను.

అంతట సతనిదామూదులు మచ్చరికించి కల్పవృక్ష విషానులను ఆతనిని ఆతనితండ్రిని జయింపవలెకయ్య మని తలచి, అందఱుం గలసి యతనిరాజ్యమును హావించుటకు యుద్ధ సన్నద్ధులైరి. ఆది యెఱింగి జీమూతవాహనుడు తండ్రితో నిట్లనియె:— 'నాయనా, నీవు కైదువుంటూనిన నెదుట నిలువఁ గలవాఁ డెవఁడు? ఐనను వినాశి యగు పాపపుశరిర మున్నకై బంధువులను జంపి రాజ్య మేలుటకు ఏ లోభి యభి లషించును! మన కేల యీరాజ్యము? మనము వేఱొక యెఱింగి ఇహపరసుఖకర మయిన ధర్మమునే ఆచరితము. రాజ్యలోభులు ఈ దామూదులు తుఱివోపింతురు గాక.' అంతట తండ్రి యిట్లనియె:—'పుత్రా, నీకొఱకే గదా నేను రాజ్యముం గోగుట, నీవే కగుణపంపున దానిం ద్యజింతువేని నాకేల యిది ముసలివానికి?' ఇట్లు తండ్రి యనుజ్ఞ యీ యఁగా, జీమూతవాహనుడు, రాజ్యము వదలి తల్లని తండ్రిని దోడ్కొని, మలయాద్రికిం బోయి, గంధపుష్పాఁకుల యడవు లును కొండవాఁకలు బరలుగుహలును గల యీ కొండపై నాశ్రమ మేర్పఱికించి అందు తండ్రిని శుశ్రూషించుచుండెను.

అచట జీమూతవాహనునికి ఆకొండయందే నివసించు చున్న విశ్వావసుఁ డనుసిద్ధరాజుకుమారుడు మిత్రావసువుతో చెలిమి కలిగెను. ఒకనాఁడు జీమూతవాహనుఁడు అచ్చటఁ దిరుగుచు నుకవనమందు గౌరీదేవిదేవళముఁ గని అమ్మవారిని

దర్శింపబోయెను. అచట నావమయంబున దివ్యకన్య యోర్తు చెలులతోఁ గూడ వచ్చి దేవిని బూజించి వీణాగానసేవ సేయుచుండెను. లేళ్లు కదలక మెదలక ఆవీణాగానమును వినుచుండినవి తన్నుఁ గన్నమాత్రాన ఆకన్నియ చూపుదారినే చొచ్చి జీమూతవాహనుని హృదయమును మ్రుచ్చింఁచెను. జీమూతవాహనుం గని ఆకన్నెయు మదనుని బాణములకు గుఱి యైనది. అంతట జీమూతవాహనుఁడు తత్సఖని 'నీ చెలివే రేమి? వంశ మేది?' అని యడిగెను. ఆమెవేరు మలయవతి యనియు, ఆమె మిత్రావనువుచెల్లెలు, సిద్ధరాజు విశ్వావసువుకూతురు, అనియు, చెప్పి, ఆ సఖ జీమూతవాహనుని కులనామములను అతనితో వచ్చియున్న యొక మునికుమారునివలన తెలిసికొని మలయవతితో నగుమొగంబుతో నిట్లనియె:—'సఖ, విద్యాధరేంద్రుని కీయనకు ఆతిథ్యము సేయ వేమి? జగత్పూజ్యుఁడు గదా యీయతిథి మనకు దొరకినాఁడు.' ఇట్లు సఖ పల్కినను మలయవతి సిగ్గుచేత నెమ్మోము వాంచి యూరక యుండెను. అంతట నొకచెలి 'ఈ చెలువ లజ్జావతి, నావలన నర్చనం గైకొనుఁడు.' అని పలికి జీమూతవాహనునికి అర్ఘ్యముతోడ నొక వూదండ నర్పించెను. జీమూతవాహనుండు దానిం గఱుకొని ప్రేమచేత మలయవతిమెడలో వైచెను. మలయవతియు తన క్రేగంటిచూపునల్లగలువదండతో అతని నలాకరించెను. ఇట్లు అయ్యిరువురును మాటలు లేకయే స్వయంవరము గావిం

పఁగా, చేటి ఒకతె వచ్చి, యాసిద్ధకన్యను 'ఆమ్మ నిన్ను తలంచు కొనుచున్నది, యింటికి రమ్ము' అని పిలిచెను.

అంశట మలయవతి ఎట్టకేలకు జీమూతవాహనునిఁబాసి, తల్లి కడకుం బోయి, ప్రాణేశునిమీఁది వలవంతచేత నెజ్జవైఁ బడి, కన్నుల కన్నీళ్లు సరములుగాఁ దొరఁగ, వలరాచకాఁక చే నుడుకు చుండెను గందంపుఁబూతలకు తామరాకులవీవనలకు నూఱటఁ బొందదాయెను. మదనుఁ డెంతప్రేరించినను లజ్జచే మలయవతి దూతిని పంపుటకు సాహసీంపక ప్రాణముల పైని ఆస వదలెను. అట్లే జీమూతవాహనుఁడును ఆమెం బాసిన వగవున నెజ్జపయిని వ్రాలియు మదనుని కయిని వ్రాలి, పాలి, ఆరాత్రి గడపి, తెల్లవాఱఁగానే ఆశరాని తాపంబున, తాఁ దొలుత మలయవతిం గన్న యాగౌరిదేవళముకడకు పోయెను. అతనిని మునుపటి యా మునికుమారుఁడు వెంట వచ్చి యూఱఁచుచుండెను. ఆప్పుడే అనిర్జనప్రదేశమునకు మలయ వతియు రహస్యముగా ఒంటరిగా వచ్చి, చెట్లఱాటుకతమున తనకాంతునిఁ గానక, కన్నుల నీళ్లు నించుచు, ఆమ్మవారికి ఇట్లు విన్నపముచేసెను. 'దేవీ, నిన్నుఁ గొలిచినను నాకు ఈపుట్టువున జీమూతవాహనుఁడు భర్త కాకున్నను పైపుట్టువున నేనియు అగునట్లు వర మిమ్ము' ఇట్లు పలికి మలయవతి తత్క్షణమే ఆమ్మ వారియొదుటి యశోకవృక్షంపుఁగొమ్మకు తన పయ్యెదనే ఉరి గాఁ కట్టి 'హానాథ, జీమూతవాహనా, లోకములెల్ల నెఱింగిన

కరుణాశ్రవణ వయ్యును నన్ను రక్షింపవేమి? అని పలికి కంఠమున పాశము దవలించికొన్నంతట మింటినుండి యప్పువారివాక్కు ఈతీరున వినబడియెను: 'పుత్రీ, సాహసము నేయకు. విద్యాధరచక్రవర్తి జీమూతవాహనుఁడు నీకు భర్త యగును.' దేవి యిట్లు పలుకఁగా చెలికానితోఁగూడ విని, జీమూతవాహనుఁడు సంతోషజడయైన ప్రియకడకు వచ్చెను. మునికుమారుఁడు 'ఓ వరవర్ణినీ, సత్యముగా ఇదియె ఆప్తువా రొనర్చిన వరదానము.' అని యాముద్ధరాలిని నునుఁబల్కుల సంతస వెట్టుచుండఁగా, జీమూతవాహనుఁడు వలపులు గులుకు పలుకుఁ దేనియ లొలుకుచు, తన చేతితోనే మంగళసూత్రమును కట్టవలసిన యామె మెడనుండి పాశముం దొలగించెను.

అంతట నాకస్తికముగా నయ్యిరువుర వీనులకును ఆమృత వర్షముగా, చేటి యొకతె వచ్చి సంతసంబున నిట్లనియె: "చెలీ, కల్యాణినీ, బలీ! నీకు మేలు గలిగినది, నీకోర్కి నెఱవేఱినది. ఇప్పుడే మీనాయనగారితో, మిత్రావసువు విన్నపము చేసినాఁడు:—'నాయనా, జగన్తాస్యఁడు జీమూతవాహనుఁడు ఇట వచ్చియున్నాఁడు. అతిథి నతని మనము సత్కరింపవలసినది. అట్టి వరుఁడు మఱి యెటను దొరకఁడు, అతనిని కన్యారత్న మయిన మనమలయవతి నిచ్చి పూజింతుము.' అని. అందులకు మీతండ్రి గారు ఒప్పుకొన్నారు. అంతట మిత్రావసువు ఆపనిమీఁదనే ఈ మహాభాగుని యాశ్రమమునకుం బోయి యున్నాఁడు. ఇప్పుడే

మీకు వివాహము జరుగును. కావున రమ్మ ఇంటికిం బోవుదము. మహాభాగుడును ఆశ్రమమునకుం బోఁ దగును.' ఇట్లు చేటి పలుకఁగా రాజపుత్రి అటనుండి మెల్లగా సంతసమున కాంతుని మాటిమాటికి మెడ త్రిప్పి కాంచుచు దానివెంట నింటికిం బోయెను. జీమూతవాహనుండును వెంటనే తన యాశ్రమ పదమునకుం బోయి మిత్రావసువుం గని యాతఁడు వచ్చిన పనికి అంగీకారము తెలిపి జన్మాంతరవృత్తాంత మెఱిగినవాఁడు గావున మలయవతి తనకు పూర్వజన్మమున భార్య యనియు మిత్రావసువు మిత్రుం డనియు అతనితో చెప్పెను. మిత్రా వసువు ఆవృత్తాంతమును జీమూతవాహనుని తలిదండ్రులకు చెప్పి, వారిని అలరించి పోయి, తన తల్లిదండ్రులకుం జెప్పి వారిని సంతోషింపఁ జేసి, అప్పుడే జీమూతవాహనుని తమ యింటికిం గొనిపోయి, తమ సిద్ధులకు తగినట్లు మహోత్సవము గా ఆ దినమే మంచి లగ్నమున చెల్లెలిని మలయవతిని ఇచ్చి వివాహము గావించెను. అట్లు సిద్ధమనోరథుఁడై జీమూత వాహనుఁడు పెండ్లికుమారితోఁ గూడ మామగారి యింటనే కొలదికాల ముండెను.

ఒకనాఁడు జీమూతవాహనుఁడు మిత్రావసువుతోఁ గూడ గండపుగొండచఱులయందు వేడుకగా సంచరించుచు, సమద్రతీరమున అడవిలో ఎంపప్రోవులను పెక్కింటిని గాంచి, 'వీని ఈ యస్థిరాసులు?' అని మిత్రావసువు నడిగెను. బావ

మఱది ఆ కరుణాపరాయణునితో నిట్లు వచించెను: “ఈ వృత్తాంతము విను, సంగ్రహముగా వర్ణించెద. తొల్లి నాగమాత కద్రవ గరుడమాతను వినతను మాయచేత పందె మోడించి దాసిం జేసికొని యుండెను గదా. తల్లిదాస్యమును ఈగియు గరుడుడు ఆపగచేత కద్రాపుత్రులను నాగులను భక్షింప దొరంకొనెను. అది మొదలు అతడు బలాఘ్యుడు ఎప్పుడును పాతాళము చొచ్చి నాగులను కొందఱను మెక్కి కొందఱను మర్దించును; ఆతనిభయంబునం గొందఱు చత్తురు. ఇట్లు ఒక్కొక్కొక్కటిని సర్వక్షయము కానుండ నాగరాజు వాసుకి గరుడుని బతిమాలుకొని యిట్లు: ఒడంబట్ చెను:—‘పక్షీంద్రుడా, నీకు ఆరగింపునకు నేను ప్రతిదినము ఒక్కొక్కపామును ఈదక్షిణ సముద్రంపు టిసుకతిన్నియకు పంపు చుండెదను. నీ వెప్పుడును ఈపాతాళము చొరగూడదు. ఒక్కమాత్రే పాము లెల్లమడిసిన నీకు మాత్ర మేమి స్వకార్యసిద్ధి?’ ఇట్లు నాగరాజు పలుకగా గరుడుడు మహాపరాక్రమశాలి యయును తన మేలు తాను ఆలోచించి యొప్పుకొనెను. అది మొదలు, గరుడుడు దక్షిణ సముద్రముచెంతను ఈ యిసుకతిన్నెమీఁద దినదినము వాసుకి పంపెడుపామును తినుచుండును. అట్లతడు దినదినము తిన్న యట్టి పాముల యెముకలరాసు లివి, కాలక్రమముగా నింత లేసి దిబ్బ లయినవి’

ఇట్లు మిత్రావసువు పలుకఁగా విని దయా ధైర్య నిధి జీమూతవాహనుండు కనికరముచేత మనస్సు గరఁగి యిట్లు వచించె:—“అయ్యో! వాసుకీకై వగవలసియున్నది! అతఁడు ఎట్లు చేతులార దినదినము పందవోలె తన ప్రజలను శత్రువునకుం బట్టి యిచ్చుచున్నాఁడు! అయ్యో! రెండువేల నాల్కలు గల వట! ఒకదాన నేనియు ‘ఓగరుడా, మున్ను గా నన్నారగింపుము.’ అని పల్కనేరఁ డాయనే? నాగాంగనల యేఱులను సదా వినుచుం గనికరము లేక సత్త్వము లేక నాగరాజు తన కులమును రూపు మాపు మని గరుడుని వేడుకొన్నాఁడు! తార్జ్యుఁడును కశ్యప తనయుఁ డయ్యును విష్ణువును మోచుటచేతఁ బావనుఁ డయ్యు వీరుఁ డయ్యును ఇట్టిపాపమున కొడి గట్టినాఁడు! హా! అజ్ఞానప్రభావము!” ఇట్లు వచియించి యామహాసత్త్వుఁడు మనస్సులో నిట్లు తలపోసెను.— ‘ఈయసారపు దేహముచే నేను సారము సాధింతునా? ఈదినము నన్ను గరుత్కంతుని కర్పించు కొని నిర్బాంధవుని భీతుని ఒక నాగు నేనియు రక్షింపఁ గలుగు దునా?’ ఇవ్విధమున జీమూతవాహనుండు తలంచుచుండఁగా ప్రతీహారి వచ్చి విశ్వావసుమహారాజుగారు రమ్మనుచున్నారని మిత్రావసువును పిలిచెను.

అంత జీమూతవాహనుండు తాను పిమ్మట వచ్చునట్లు చెప్పి మిత్రావసువుం బంపి వేసి, ఒక్కఁడే తనకోరిక నెఱవేలు నుపాయ మేమేని గాన నగునా యని యచటఁ దిరుగుచుండఁగా,

ఆకరుణానిధికి దవ్వున ఏడ్వొకటి వినబడియెను. అంత నతఁడు అచ్చటికిం బోయి, ఎత్తయిన యొక గుంటికడ, జవ్వనంపువాని దుఃఖతుని సుందరాకారుని ఒకకుమారుని రాజభటుం డొకఁడు తెచ్చి యప్పుడచట విడుచుటయు, ఆ కుమారుఁడు ఏఱ్ఱు చున్న యొకముసలిదానిని వెనుకకు మరలింప మంచిమాటలు పలుకుచుండుటయుం, గాంచి, అతఁ డెవఁడో యని తాను చాటుననుండి జాలిగొని చూచుచు వినుచుండఁగా, ముసలిది ఓర్వరానిశోకమున నిట్లు ఏడ్వసాఁగెను. 'అయ్యో! పుత్రకా, శంఖమాడా, పడరాని కడగండ్లును కొలదిలేని దుఃఖములును బడి నిన్నుఁ గంటిమి గదరా! అయ్యో! ఓ నాగుణనిధీ, ఈ కులమునకు నీ వొకఁడవే దారమవు గదరా! నాపట్టి, నిన్ను మరల నే నెట్లు కాంతును! వత్సా, యీ సీమోము నెల క్రుంకి పోయి నంతట నీ తండ్రి వృద్ధుఁడే శోకాంధకారముచే నే మగునో! ప్రొద్దుకరములు సోకిన మాత్రానం గండు నీ నెమ్మేను తార్మ్యఁడు భక్షించునొప్పిని ఎట్లు సైఁచును! బాబూ, ఇంత గొప్పనాగలోకములో ఆ బ్రహ్మకును నాగరాజునకును వెదకఁగా వెదకఁగా ఈయభాగ్యురాలి యేకపుత్రుఁడవు నీవే దొరకితివా?' వృద్ధ యిక్కరణి పరిదేవించుచుండ లేఁబ్రాయము వాఁడు కుమారుఁడు 'అమ్మా, మొదలే శోకములో మునింగిన నన్ను మఱియు శోకింపఁ జేసెద వేమి? అమ్మా, ఇంక యింటికిం బొమ్ము. ఇదె నీకు నా కడపటి నమస్కారము, వేళ యైనది.

మన మిట్లుండఁగానే గరుత్మంతుఁడు వచ్చినను వచ్చును. ' అని యనునయిం చెను. ఆమాట విని యాతల్ల 'అయ్యో, చెడితిని, అయ్యో, నాపుత్త్రుని రక్షించువా రెవ్వరు ?' అని యేడ్చుచు, దీనదృష్టులతో దిక్కులు సూడ సాగెను. అంతట జీమాత వాహనుఁడు కని విని కనికరంబు మీఱి 'పాపము, వీఁడు నాగుఁడు, వీనిపేరు శంఖచూడుఁడు. అయ్యో! వాసుకి వీనిని తార్తు న్నికి ఆహారముగా నిపుడు పంపినాఁడు ఈమె యితనితల్లి, ప్రేమచే వెంట వచ్చినది. ఈమెకు ఈతఁ డొకడే సుతుఁడు, శోకముచే జాలిగా పలవించుచున్నది. కావున తప్పక నశించు నదైన నాదేహము నిచ్చి ఈదీనుని నేను గావనియెడల, ఇనీ! నాకు ఈ నిష్ప్రయోజనంపుబుట్టు వేల!' అని ఇల్లాలోచించి జీమాత వాహనుఁడు ముసలమ్మకడ కేగి సంతోషము తోఁప 'అమ్మా, భయపడకు, నీ పుత్త్రుని నేను రక్షించెదను.' అనెను. ఆమాట కులికి పడి ఆవృద్ధ గరుడుఁ డని భయపడి ' ఓయి తార్తుఁడా, నన్ను భక్షింపుము, నన్నుభక్షింపుము.' అనెను. అంతట శంఖచూడుఁడు తల్లితో 'అమ్మా, ఈయన గరుడుఁడు గాఁడు భయపడకు, చంద్రునివలె ఆహ్లాదకరుఁడు. ఈ సామ్య దర్శనుఁ డెక్కడ? ఘోరరూపుఁడు గరుడుఁ డెక్కడ?' అని యో దారైను. శంఖచూడుఁ డిట్లు చెప్పఁగా జీమాతవాహనుఁడు ముదుసలితో 'అమ్మా, నేను విద్యాధరుఁడను, నీపుత్త్రునిఁ గాచుటకు వచ్చితిని, వస్త్రము గప్పకొని నాదేహమును నీ

కుమానునికి మాటుగా గరుడునికి ఆహారముగా నిచ్చెదను. నీవు పుత్రునిగొని యింటికిం బొమ్ము.' అని వచించెను. ఆమాట విని ముసలిది 'వలదు నాయనా, వలదు, ఇట్టికాలమున మాయందు ఇట్టికరుణగల నీవు శంఖచూడునికన్న నా కెక్కువపుత్రుడవు.' అనెను. ఆమాటకు జీమూతవాహనుడు 'నామనోరథమునకు భంగము నేయుట మీకుం దగవు గాదు.' అని పట్టుదలతో పలుకగా, శంఖచూడుడు ఇట్లనియె:—'ఓమహాసత్త్వండా, నీ కృపాకులత స్పష్టముగా ఆగపడుచున్నది. నేను మాత్రము నీశరీరముచే నాశరీరమును కాపాడుకొనను. రత్న మిచ్చి యెవడు తాతిం గాపాడును! తనపై మాత్రము కనికరము పూనుకొనెను వారు నాబోంట్లు లోక మెల్ల నిండియున్నారు. నీవలె లోకము నెల్లం గనికరించువారు అరుదు గదా. సూర్య బింబమున కొకకళంకము పెట్టినట్లు నేను శుచి యైన శంఖ పాలకులమునకు అపకీర్తి కలిగింపను.' ఇట్లు జీమూతవాహనుని తొలగం బలికి శంఖచూడుడు తల్లితో వెండియు నిట్లనియె:— 'అమ్మా, దారియు తెన్నును లేని యీతావునుండి త్వరగా పొమ్ము. ఇదె యిటుం గానవా యేమి నాగుల నెత్తుటిబురదతో పేరుకొని మృత్యు దేవతయొక్క క్రీడాశయ్యవోలె భయంకర మైన యీవధ్యశిలాతలమును? నే నిదె యిటు. సముద్రపుదరిని ఉన్న గోకర్ణేశ్వరునికి మ్రొక్కి త్వరగావచ్చెద. గరుడుడువచ్చు నప్పటి కిటు నుండెద.' ఇట్లు శంఖచూడుడు ఏడ్చుచున్న దీను

రాలిని తల్లిని ప్రణమిల్లి వీడ్కొని గోకర్ణునికి మొక్కుటకు పరువునం బోయెను

అంతట జీమూతవాహనుడు ' ఈ సందునం గనుక తార్క్ష్యుడు వచ్చెనా, నా పరోపకారము నెఱవేఱును.' అని మనంబున నెంచి యుండెను అంతలో సమీపించుచున్న పక్షీం ద్రుని తెక్కలగాలిచే చెట్లు అల్లల్లాడుచు జీమూతవాహనుని వల దని నిషేధించునవివోలే నొప్పుచుండగా, గరుడునివేళ వచ్చిన దని యెఱింగి జీమూతవాహనుడు పరునిం గాచుటకు తన ప్రాణ మిచ్చువాడై వధ్యశిల యెక్కి యుండెను. గరుడుడు తెక్కలతో ఆకాశముం గప్పుచు వచ్చి శిలాతలమునుండి మహా సత్త్వుని ముక్కునం గఱచికొని యెగసి అతనిశిరోరత్నమును వెఱికి క్రిందబడవైచి దారిపొడవునను నెత్తుధార జాడకట్టగా, వడిగాఁ గొనిపోయి ఆమలయాద్రియందే ఒక శృంగంబునం బెట్టికొని ఆరగింపదొరంకొనెను. తన్ను తార్క్ష్యుడు ఇట్లు భుజించుచుండ, 'ఈతీరున నా దేహముతో ఎల్ల పుట్టువులందును పరోపకారమును సాధించుచుందును గాక, పరోపకారవర్జితము లైన స్వర్గమోక్షములు నాకు కలుగవుగాక.' అని ధ్యానించు చున్న మహాసత్త్వుడైన యా విద్యాధరేంద్రునిపై దేవతలు దివినుండి పువ్వులవాన గురిసిరి.

ఈలోపల నతనిశిరోరత్నము నెత్తురులం జొత్తిల్లుచు అతని భార్య మలయవతి మ్రోలంబడియెను. ఆమె దానిం గని గుఱుతు

పట్టి, దిగు లొంది, యత్తమామలకుం జూపెను. వారును పుత్రుని యాశిరోరత్నమును గాంచి, యిదేమని సంభ్రాంతులై విద్యాప్రభావముచే యథావృత్త మెఱింగి, జీమూతకేతుమహారాజును తద్భార్య కనకవతియు, కోడలు మలయవతితోఁగూడ వడివడిగా తార్కణ్యజీమూతవాహను లున్నతావునకు తరలిరి. ఇంతలో గోకర్ణం గొలిచి వచ్చి శంఖచూడుఁడు వధ్యశిలాతలము క్రొత్తనెత్తుటం దడిసి యుంటం గని, దిగులుపడి, 'అయ్యో, ఎంత పాపాత్ముడను, పాడైతిని పాడైతిని; నిశ్చయముగా ఆ మహాసత్త్వుఁడు జాలిగొని నాకై తనదేహమును గరుడునికి ఆహారముగా నర్పించినాఁడు; కావున అతనిని ఎచటికి గరుత్తుంతుఁడు కొనిపోయెనో ఈక్షణమే వెదకెద. ఆమహానుభావుఁడు జీవముతో నుండునేని నేను అయశఃపంకములో మునుంగను.' అని కన్నుంగవ బాష్పధార లురలఁ బలుకుచు నా సాధువు భూమిపై ఎడతెంపు లేకుండం బడిన జీమూతవాహనుని నెత్తుటి జాడను పట్టి వడివడిగాఁ జనియెను. ఇంతలో గరుడుఁడు తాను తిను చున్నందులకు జీమూతవాహనుఁడు సంతసించుటం గని తత్క్షణము తిండి మాని ఆలోచించెను:— 'ఆహా ! ఏమి యీ వింత! ఇతఁడెవఁడో అపూర్వుఁడు మహాసత్త్వుఁడు, నేను భక్షించు కొలదియు సంతసిల్లుచున్నాఁడు: ప్రాణము పోలేదు. తినఁగా మిగిలిన యవయములందుఁ బులకగవుసెనం దాల్పియున్నాఁడు! నన్ను ఉపకారింబోలే కరుణార్ద్రపీక్షణములం గనుచున్నాఁడు!

ఇతఁడు నాగుఁడు గాఁడు, ఎవడో సాధువు. అడిగెదను, ఇతని భక్షింపను.' అంత తార్కుని జీమూతవాహనుఁడు 'ఓ పక్షిం ద్రుఁడా, భోజనము మానితివి ఏమి ? ఇంకను నా దేహమున రక్తమాంసము లున్నవి గదా, నీకు ఇంకను ఆకలి తీరిలేదు; కావున భుజింపుము.' అని హెచ్చరించెను. ఈమాటకు గరు డుఁడు మఱియు నాశ్చర్యపడి 'మహానుభావా, నీవు నాగుఁడవు కావు, ఎవడవో చెప్పము.' అని యడిగెను 'నాగుఁడనే యను కొమ్ము. ఎవడనో ఆప్రశ్న యేల ? ప్రకృతము ననుసరింపుము. తెలివిగలవాఁడు ప్రకృతార్థవిరుద్ధమును చింతించునా?' అని జీమూతవాహనుఁడు బదులు పల్కుచుండఁగా శంఖచూడుఁడు దూరమునుండియే కని యిట్లు మొఱి యిడెను.—'వలదు వలదు వైనతేయా ! మహాపాతకము సాహసము నేయకు ! ఏమి నీ కీభ్రమ ? ఈయన నాగుఁడు గాఁడు, నేను నాగుఁడను, నీయా హారమను.' ఇట్లు పలుకుచు శంఖచూడుఁడు తటాలున వచ్చి ఆయిరువురకును నడుమ తాను నిలిచెను. కని భ్రాంతుఁడై యున్న గరుడునితో శంఖచూడుఁడు మరల నిట్లనియె:—'ఏమి నీ కింకను భ్రమయా ! నాఫణములు చూడవా ? నా నాలుక చీలికలం గనవా ? ఈవిద్యాధరుని సామ్యాకృతిం గనవా?'

ఇట్లు శంఖచూడుఁడు పలుకుచుండఁగా, జీమూతవాహ నుని తల్లి దండ్రులును భార్యయు వచ్చి కలసిరి. తల్లి దండ్రులు ఆతని కొఱిమేనిం గాంచి వగలం బొగులుచు 'హా! పుత్రా,

యమృతముం గొని జీమాతవాహనుని వైఁ జిలుకరించెను. అంత జీమాతవాహనుఁడు గాయము లేక వజ్రదేహుఁడై మునుపటికన్న నెక్కువ తేజము పొంది బ్రదికి లేచి దేవికి మ్రొక్కెను. అట్లు బ్రదికి లేచిన యాతనిం గాంచి అందఱును ఆవ్యవారికి ప్రణతు లయిరి. అంతట దేవి 'పుత్రా, నీవు చేసిన యీ దేహదానమునకు మెచ్చితిని ఇదె నిన్ను నేను స్వయముగా ఆకల్పము విద్యాధరచక్రవర్తింగా నభిషేకము చేసెదను.' అని యానతిచ్చి తానే కలశోదకములతో నతని నభిషేకించి పూజ లొంది యంతర్ధాన మాయెను. అంతట నాకసమునుండి పువ్వులవాసలు గురిసెను. దేవదుండుభులు మ్రోఁగెనవి. ఎల్లభారును హర్షించిరి.

అంతట గరుడాలమంతుఁడు వినయంబున జీమాత వాహనునిలో ని ట్లనియె:—'ఓచక్రవర్తీ, మహాపురుషుడవు, నీయందు నేను బ్రీతుఁడ నైతిని ముల్లోకములకును వింత యగు నీయపూర్వోదార్యము బ్రహ్మాండపుగోడలయందు చిత్తరువుగా వ్రాయఁజడియున్నది. ఓమహానుభావా, నన్నుం బనిగొమ్ము, నావలన నీకోరినవరంబుం బొందుము.' ఇట్లు గరుడి వచింప జీమాతవాహనుఁడు పలికెను.— 'నీ వింక పాములను భక్షిం పకుము. ఇంతవఱకు భక్షించినందులకుం బశ్చాత్తాపము పొందుము నీ విప్పటికి భక్షించిన పాముల యా యెంపప్రోవులు మరల నిపుడు జీవ మొందును గాక.' గరుడుఁడు 'అట్ల యగుఁ

గాక, ఇంక నేను వాములం దినను, మున్ను నే భక్షించినవి యిపుడు బ్రదుకునుగాక' అనియెను. అంత నాయెముకల ప్రోవు లెల్ల నతని వరామృతంబున జీవ మొంది లేచినవి. అంతట సురలు నాగులు మునివరులును ఆమలయపర్వతమందు మహానందంబున మూఁగిరి. ఆపర్వతము ముల్లోకముల మొత్త మో యన నొప్పుచుండెను. ఆకాలమున జీమూతవాహనుని యాయద్భుతచరిత్రమును గౌరిప్రసాదంబును విద్యాధరేశ్వరు లెల్ల ఎఱిగి వచ్చి యాతనిపాదముల కెరఁగి పార్వతీ హస్తాంబుజలభ్యాభిషేకుని చక్రవర్తిని అతనిని ముద మొందిన బంధును హృత్సమాహములతోఁ గూడ హిమాలయమునకుం గొని పోయిరి. అట తలిదండ్రులతోను భార్యతోను మిత్రావసువు తోను, ఇంక, ఇంటికి పోయి వచ్చిన మిత్రుఁడైన శంఖచూడు నితోను కూడుకొని జీమూతవాహనుఁడు లోకోత్తరచారిత్రాద్భుతముచేత సిద్ధించిన దై రతోపచిత మైన విద్యాధరచక్రవర్తిపదమును నిర్వహించు చుండెను.

ఇట్లు జేతాళుఁడు అద్భుతకథను చెప్పి రాజును ప్రశ్న చేసెను. 'రాజా, చెప్పుము. సత్త్వములో శంఖచూడుఁడు గొప్పవాఁడా, జీమూతవాహనుఁడు గొప్పవాఁడా? నీకు మును పటి సమముమే.' ఇట్లు జేతాళుఁడు అడుగఁగా విక్రమార్కుఁడు హాసము విసర్జించి యిట్లనియె:— 'జీమూతవాహనుని కిట్టి నిన్యచరిత్రము వెక్కు పుట్టువులనుండి సిద్ధించియే యున్నది.

ఇది యతని కేపాటి? తన చావు తప్పగా, అంతటితోఁ బోక తన సహజశత్రునికి తనకు బదులుగా నిం కొకనిం గొని దూరము పోయిన గరుత్మంతునికి వెనువెంటం జని తన్ను అర్పించుకొన్న శంఖచూడుండే సత్త్వాధికుఁడు.' ఇట్లు రాజు చెప్పగా విని బేతాళుఁడు అదృశ్యుఁడై తనతావునకుం బోయెను. మరల విక్రమార్కుఁడు అతనిం దేబోయెను.

—
కథ—౧౭.

అనంతరము త్రివిక్రమసేనుఁడు ఆ శింశుపావృక్షము నుండి బేతాళుని బుజమునం బెట్టుకొని తెచ్చుచుండ బేతాళుఁడు ఆరాజునకు శ్రమనివారణముగా కథ చెప్పెద నని యిట్లు చెప్పి దొడుగెను. గంగాతీరమునందు పూర్ణ మయిన ధర్మమర్యాద గలది కలిపురుషునికి చొరరానిది కనకపుర మని యొక పట్టణము కలదు. అందు సార్థకనాముఁడు యశోధనుఁ డను రాజు వీలుచు భూమిని ఉపద్రవమునుండి రక్షించుచుండెను. ఆయనకు అపాండిత్యము పరదూషణయందుఁ గాని శాస్త్రము లందుఁ గాదు, పేదటికము దోషములందే గాని కోశదండంబు లందుఁ గాదు. ఆయన పాపభీరువు, యశోలోభి, పరనారీషండుఁడు నయ్యు శౌర్యోదార్యశృంగారమయుఁ డని లోకులచే పొగడ్డ నొందెను. అతని యా రాజధానియందు గొప్ప వర్తకుఁ డొక

డుండెను. అతనికి ఉన్నాదిని యని కూతు రొకతె యుండెను. ఆకన్యను కన్నెత్తి చూచినవాఁ డెల్ల ఆరూపసంపదచేత ఉన్నాద మొందుచుండెను. ఆకన్నెకు జన్వనము వచ్చినంతట తండ్రి నీతి యొటింగి యశోధనుని దర్శించి యిట్లు విన్నవించెను:—‘మహా ప్రభూ, నాకు త్రైలోక్యరత్న మైనది కూతు రొకతె పెండ్లి యూడుది యున్నది. వలినవారికిఁ తేలుపక దాని నిం కొకని కీయ నుత్సహింపను. సకలభూమండలమందును సకలరత్నమాలకును నీవే ఒడయఁడవు. కావున నీవు దానిం గైకొనియేని వదలియేని యనుగ్రహింపవలయును.’ వైశ్యుని విన్నపము నాలించి రాజు ఆచిన్న దాని సౌలక్షణ్యముం గని రమ్మని శ్రద్ధతో తన బ్రాహ్మణులను పంపెను. బ్రాహ్మణులు పోయి యా త్రైలోక్యసుందరిం గని డెందంబులందు, గందరగోళపడి యెట్టకేలకం దెప్పిరిలి ఇట్లు తలపోసిరి. ‘ఈతరుణిని రాజు పొందిన తప్పక రాజ్యము నాశ మగును దీని మోహమునం బడి యాతఁడు రాజ్యమును మఱి తలంచుట గొక్కడిది? కావున సులక్షణ యని మన మేమాత్రంబును రాజునకు చెప్పఁగూడదు,’ ఇట్లు ఆలోచించు కొని వా రందఱు రాజుతో ఆకన్య కులక్షణ యని బొంకిరి. అందున రాజు ఆవణిక్కుమారిని గ్రహింపఁడాయెను. అంతట నాతనియాజ్ఞ చేత నా వర్తకుఁడు ఉన్నాదినిని బలధరుఁ డను నేనాపతి కిచ్చెను. రాజు తన్ను కులక్షణ యని కైకొననందు

లకు ఆమె అవమానపడి భర్తయింట భర్తతో సుఖముగా నివసించుచుండెను.

ఇట్లు కాలము గడచుచుండగా వసంతము అవతరించెను. అంత వసంతోత్సవముం గాంచుటకు యశోధనుడు ఏనుగుపై నూరేగెను అతని రూపముం గాంచి కులాంగనలు శీలభ్రంశ మొందుదు రని వారి నవలకి జడియింపు తుడుము గొట్టుచుండ విని యున్నాదిని తనయింటిమేడనుండి ఆరాజునకు పరిత్యాగావ మానముచే ప్రయత్నపూర్వకముగా నగపడియెను కంటి కగ పడినమాత్రాన ఉన్నాదిని కామాగ్న జ్వాలయో యన ఊోభ పెట్టగా రాజు మూర్ఛ పోయెను. సేవకులు ఓదార్చి నగరికిం గొనిపోయిరి. ఆసుందరి మున్ను తన్నుగూర్చి రాగా తాను ద్యజించిన వణిక్కనయ ని వారివలన రాజు తెలిసికొని, కులక్షణ యని చెప్పినట్టి యాబ్రాహ్మణులను దేశము వెడలఁ గొట్టి రేయుంబవలు ఆయువతినే ధ్యానించుచు కామాగ్నిపుట పాకంబులం గ్రాగుచు నానాటికి నాసిల్లు చుండెను. వెలి చిన్నెలు గని శంకించి ఆపులు అడుగఁగా సిగ్గుచే చెప్పలేక చెప్పలేక ఎట్టకేలగు తన నెగులునకుం గతముం జెప్పెను. మహా ప్రభూ, 'ఏల యిట్లు వగచెదవు? నీకు కైవసమ యై యుండఁగా నేల కైకొనవు?' అని వారు బోధింప ధార్మికుఁ డామహీపతి యంగీకరింపఁడాయెను. అంతట సేనాపతి బలధరుడు ఆవృత్తాంత మెఱిగి వచ్చి భక్తిమెయిం బ్రభువునడుగులం దెల్లి యిట్లు

వేడుకొనెను:—‘దేవా, నీ దాసుని స్త్రీ నీకు దాసియే పర దార గాదు. నేనే నాభార్య నిచ్చెదను. గ్రహింపుము. అట్లు ఇష్టము గాదేని నేను దానిని దేవళములో విసర్జించెదను. దేవ శపు వెలదిని గొనుట దొసఁగు గాదు గదా.’ ఇట్లు నేనాపతి వేడి యిబ్బందిపెట్టఁగా రాజు మదిలో కోపము కలిగి ‘నేను రాజ నయ్యు నిట్టియధర్త మెట్లు ఆచరింతును? నేనే నీతి దప్పిన ఎవఁడు తనమార్గమున నిలఁచును? నాయందు భక్తుడ వయ్యు నన్ను ఇట్లు ఇపుడు క్షణసుఖావహం బై పరలోకమున మహా దుఃఖ మిడునట్టిపాపమునం బడఁద్రోయఁ దలంచెదవేమి? నీధర్త దారను వదలుదువేని నిన్ను క్షమింపను. మముబోంట్లు అట్టి ధర్తాతిలంఘనము నెట్లు సహింతురు? కావున మరణమే మేలు.’ అని పలికి నిషేధించెను. ఉత్తమసత్త్వులు ప్రాణమునేనియు వదలుదురుగాని సవాచారమును వదలరు. అట్లే పౌరు లెల్ల వచ్చి బతిమాలుకొన్నను రాజు దృఢనిశ్చయముకలవాఁడై నిరాకరించెను. అనంతరము కొన్నిదినములకు ఆమదనజ్వరము చేతనే రాజు మృతినొందెను. ఆవిధముగా ప్రభువునకుం గలిగిన మరణమునకు దుఃఖతుఁడై నేనాపతి చిచ్చుం జొచ్చెను. స్వామిభక్తులచేష్టితము అనిర్వాచ్యము గదా.

ఇట్లు బేతాళుఁడు అద్భుతమయిన యీకథను చెప్పి త్రివిక్రమనేనుని, తొల్లింటి తనకాపము జ్ఞప్తిచేసి, ఆరాజ నేనాపతులు ఇరువురలో సత్త్వాధికుఁ డెవ్వఁడో చెప్ప మని

యడిగెను. రాజే సత్త్వాధికుఁ డని విక్రమాంకుఁడు చెప్పెను. బేతాళుఁడు ఆక్షేపించెను. 'రా జెట్లు అధికుఁడు? సేనాపతి యేల గాఁడు? ఆతఁడు నిజభార్యను లోకోత్తర సౌందర్యను తదీయభోగసుఖముల నాస్వాదించియు ఆ విధమున భక్తిచే స్వామికి సమర్పించెను గదా. తేఁడు మృతి నొందినంతట తద్భక్తి చే నావడువున నగ్నిం బొచ్చెను గదా. ఆయున్దాదిని పొందు రస మెటుంగమిచే రాజు ఆమెం గైకొనకపోయెను' బేతాళుఁ డిట్లు వచింపగా విక్రమాంకుఁడు బదులు చెప్పెను:—'నీవు చెప్పినది సరియేగాని, సత్కులప్రసూతుఁడు సేనాపతి స్వామి భక్తిచే అట్లు చేయుట యదేమి చిత్రము! ప్రాణములనేనియు నొసంగి స్వామిసంరక్షణము నేయుట భృత్యుల వ్రతముగదా. రాజు లన్ననో మదోన్మత్తులై నిరంకుశులై ఏనుంగులువోలె విషయోన్ముఖులై ధర్మషర్యాద యను గొలుసును త్రొంపుదురు వారికి అభిషేక జలములతోఁ గూడ వివేకము కొట్టుకొని పోవును. దుష్టును దోషులను ఈగలనుంబోలె పెద్దలు నేర్పిన శాస్త్రార్థములను వింజామరలగాలి ఎగఁజోపి వేయును. లోకము లెల్ల గెలిచిన నహుషాదిరాజులు సయితము మాఁకని మాయలం జిక్కి కీడ్వడరా? ఈరా జన్ననో భూలోకములో ఏక చ్ఛత్రాధిపతి యయ్యును చపల యగులచ్చి చేతనుంబోలె చపల యగు నున్దాదినిచేత మోహమునం బడఁ దాయెను.' కావున

నతఁడే సత్త్వాధికుఁడు. ఈయు త్తరము విని బేతాళుఁడు మాయ
మాయెను. విక్రమార్కుఁడు మరలం దే బోయెను.

కథ—౧౮.

అనంతరము సోదమంటలు నిండియున్న రుద్రభూమిలో
నగరు బెదరు లేక విక్రమార్కమహారాజు రాత్రి మరల శింశుపా
వృక్షముం దఱియుం జని చూడఁగా నందు బేతాళవికృతులు
శవములు లెక్క లేక యురులయందు వ్రేలాడుచు నుండినవి.
'ఏమి యీ యాశ్చర్యము ! హా, ఈ మాయావి బేతాళుఁడు
కాలము దాఱించుచున్నాఁడు ! ఇందు ఇన్ని శవములలో దేనిం
గొన వలయునో యెఱుంగ లే కున్నాఁడ. నాకార్యము నెఱ
వేఱక యీరాత్రి కడచునేని అగ్నిం జొచ్చెదఁ గాని పరిహా
స్యఁడ నై జీవింప నోపను.' అని రాజు తలంచుచుండ, బేతా
ళుఁడు అతని నిశ్చయముం గని సత్త్వమునకు మెచ్చి తన
మాయను ముణిఁచి వేసెను. అంతట రాజు చెట్టున నొక్కటియ
శవము బేతాళాధిష్ఠితము ఁండం గని దానిని బుజమునం
గొని నడచుచుండెను. బేతాళుఁడు రాజుతో మరల నిట్లు
వచించెను — రాజా, నీవు విసువవు, బెగ ఁందవు, నీచరి
త్రము విచిత్రముగా నున్నది. కాన ఈ కథను వినుము.

మహాకాళనికేతనం బయిన యాయుజ్జయినిని పూర్వము చంద్రప్రభుఁ డను రాజు ఏలుచుండెను. ఆయనకు తద్దయు నెఱుక గలవాఁడు దేవస్వామి యను బ్రాహ్మణుఁడు పలుయూగములు చేసినవాఁడు మహాధనికుఁడు మంత్రిగా నుండెను. ఆయనకు చంద్రస్వామి యని కొమారుఁ డొకఁడు. ఆ చిన్నవాఁడు చదివినవాఁ డయ్యును జూదముపాలం బడియెను. ఒకనాఁడు జూద మాడం గోరినవాఁడై చంద్రస్వామి జూద మాడించువారి తింతకుం బోయి, జూదరులతోఁగూడ ఆడి క్రమముగా గుడ్డలు సయితము ఒడ్డి, ఓడి, ఇంకను పైగా తనకు లేని ధనమును సయితము ఒడ్డి, యోడెను అంతట ఎంత నిర్బంధించినను లేమిచే ఆధన మతనివలన రానందున ద్యూతకారుఁడు ఆతనిం గట్టించి దుడ్డు గురియలతో కొట్టించెను. దుడ్డుమోఁదులు పుచ్చుకొని చంద్రస్వామి ఒడలెల్ల జర్జరీభూతము కాఁగా రాతి బొమ్మవలె కదలక చచ్చినవానివలె జిత్తు చేసి పడి యుండెను. అట్లే యట నతఁడు రెండు మూఁడుదినములు పడియుండఁగా సభాపతి తింతలోని తనజూదరులతో నెల్ల నిట్లు పలికెను. 'వీఁడు రాతిరీతిం దాల్చినాఁడు గావున నిస్సత్త్వని వీనిం గొని పోయి ఎటనేని చీకటినూతిలో పాఱవేయుఁడు; వీఁ డీవలసిన ధనమును మీకు నే నిచ్చెదను.' అంతట నాజూదరులు చంద్రస్వామిని అడవికి మోచికొని పోయి నూతిని వెదకు చుండిరి. వారిలో ముసలిజూదరి యొకఁడు. 'వీఁడు ఈ నిముసమో

పైనిముసమో చచ్చినవాడే, ఇక వీనిని బావిలో వేసిన మాత్రాన మన కేమి వచ్చును? కావున వీని నిటనే పాటవైచి బావిలోనే వైచితి మని చెప్పవము.' అని హెచ్చరించెను. ఇతరులు అంగీకరించిరి.

అట్లు వారు తన్ను వైచిపోయిన యనంతరము చంద్రస్వామి లేచి ఆ చెంతనున్న యొక శూన్యశివాలయము జొచ్చి, యచ్చట కొంచెము తేరుకొని శోకావేశమున నిట్లు చింతింపఁ దొడఁగెను. — 'అయ్యో! నమ్మించి మాయ చేసి జూదరులు నన్నిట్లు కొల్లగొనిరి! గుడ్డలేక దుమ్ము నిండి యీస్థితిలో నేను ఎటు కేగుదును? తండ్రి యేని బంధు వేని మిత్ర మేనియు నన్నుం గని యే మనును? కాన ఇప్పుడు ఇటనే యుండి రాత్రి వెలువడి ఆకలి తీర్చుకొనుటకు ఏ మయిన నుపాయము వెదకెదను.' ఇట్లు ఆతఁడు తలపోయుచుండఁగా సూర్యుడు అస్తాచలమున కేగెను. ఆసమయమున నచ్చటికి బడలెల్ల విభూతి తాల్చి తాపసుఁ డొకఁడు మహావ్రతి జటాశూలధారి సాక్షాత్పరమ శివుఁడుం బోలె నేగుదెంచెను. అతఁడు చంద్రస్వామిని గని ప్రతాంత మడిగి విని నమ్ముని అతనిం గూర్చి యిట్లనియె:— 'నీవు నే నెదురు సూడకయే యీనాయాశ్రమమునకు ఆకటఁ గటకటం బడుచు వచ్చినయతిథివి, కావున లేలేమ్ము, స్నానము చేసి రమ్ము, భిక్షాభాగమును భుజింపుదువు గాని.' అట్లతఁడు వలుకఁగా చంద్రస్వామి 'స్వామీ, నేను బ్రాహ్మణుఁడను, భిక్షా

భాగ మెట్లు భుజింతును?' అనియెను అంతట నావ్రతి యతిథి పరాయణుడు తనమతము జొచ్చి యిష్ట సంసాదన విద్యను స్మరించెను స్మరించినంతట విద్య వచ్చి ఏమి నేయ చలయును?' అని అడుగ ఈ యతిథికి ఆతిథ్యము నేయుము.' అని తాపసుడు ఆన తిచ్చెను. ఆమె సరి యనగానే ఆచట విహారవనముతో అంగనామణులతో బాగారునగర మొకటి ఉత్పన్నమై, చంద్ర స్వామి యాశ్చర్యపడి చూచుచుండగా అందుండి వారాంగనలు వచ్చి ఆతనిని 'సామీ, లెమ్ము, స్నానము గావించి భోజనము నేసి, శ్రమ తీర్చుకొమ్ము.' అని లోనికి పిలుచుకొనిపోయి స్నాన మాడించి మైవూతలు పూసి వలువలు కట్టి నిచ్చి మఱియొక యింటికిం గొనిపోయిరి. ఆచట బ్రహ్మదేవుడు వేడుకకై సృజించి నట్టిదో యన నొకసర్వాంగసుందరి నారిలో నెల్ల నాయిక ఇతనిం గని లేచి యనురాగపూర్వకముగా తన యర్థాసనంబునం గూర్చుండఁ బెట్టుకొనెను చంద్రస్వామి యామెతోఁ గూడ దివ్యాహారంబులు ఆరగించెను అనంతరము తియ్యనిపండ్లు భుజించి తమ్ములము వేసికొని రాత్రి మంచంబునం బవ్వళించి ఆసుందరితో సంభోగంబులం దేలెను. తెల్లవారినంతట మేలు కాంచి చూడఁగా ఆపాడుదేవళముమాత్రముండెను ఆదివ్యాం గనయు లేదు, ఆ పురము లేదు, ఆపరిజనంబును గాన రాదు. అంత చంద్రస్వామి వగఁ గూరి యుండ, మతమునుండి వెలువడి వచ్చి యా తాపసుడు చిటునవ్వుతో అతనిని రాత్రిసుఖ

మడిగెను. చంద్రస్వామి 'నీదయచేత నేను రాత్రి సుఖముంటిని. కాని ఆ దివ్యకన్య లేక నా ప్రాణములు పోవుచున్నవి' అని విన్నవించెను. అంతట తపస్వి దయానిధి నీ విటనే యుండుము, 'రాత్రి మరల నీ కళ్లై కావించెదను' అని నవ్వుచు పలికెను. అట్లే చంద్రస్వామి యుండెను.

అట్లు ప్రతిరాత్రియు ఆతాపసుని కరుణచేత చంద్రస్వామి భోగంబు లనుభవించుచుండి, అది యెల్ల విద్యాప్రభావంబున నని యెఱింగి విధిచోదితుఁడై యొకనాఁడు తాపసునిం బ్రసన్నుం గావించికొని 'స్వామీ, తమకు నాయందు కరుణ గలదేని శరణాగతునికి నాకు ఇట్టి దివ్యప్రభావము గల దైన యావిద్య నుపదేశింపుఁడు' అని వేడుకొని ఎంతయు నిర్బంధింప సాగెను అంతట తాపసుఁ డట్లనియె:— 'ఈవిద్య నీకు సాధ్య పడదు దీనిని నీటిలో మునిగి సాధింపవలసియున్నది అచ్చట జపము నేయుచుండఁగా నిది క్షణములో సాధకుని నానా మాయాజాలముల పాలునేసి సిద్ధి నొంద నీయదు. సాధకుఁడు అచట తాను మరల జనించి బాలుఁడైనట్లు తన కగపడును. పిమ్మట జన్మన మొది వెండి యై పుత్రులం గనును. ఇతఁడు నామిత్తుఁడు, ఇతఁడు, శత్రువు అని కల్గయే అతఁడు భ్రమించు చుండును. ఈజన్మమును స్మరింపఁడు, విద్యాసాధన క్రియను మఱిచును. ఎవఁడు ఇరువదినాలు గేండ్లవాఁడై గురువిద్యచే మేలుకొని యీజన్మమును జ్ఞప్తినేసికొని అది యెల్ల మాయా

ప్రపంచ మని యెఱింగి, ఆమాయవశంబుననే వాస్తవ మైన యగ్నిప్రవేశము నేయునో ఆధీరుడు నీచీనుండి వెలువడి సిద్ధ విద్యుడై వచ్చును ఇట్టి వానికే దక్క వేఱొండు శిష్యునికి ఈవిద్య సిద్ధింపదు తగనివాని కిచ్చుటచేత గురువునకుఁ గూడ నశించి పోవును నాసిద్ధిచేతనే నీకు ఫలము గలుగుచుండఁగా వల వృథాగా నీ కీపట్టుదల ? ఒకవేళ నాకును నీకునుం గూడ నిది దక్కక పో నేల ?' ఇట్లు తాపసుడు వచింపఁగా చంద్ర స్వామి మొండిపట్టు విడువక 'నేను సాధింప నేర్తును. మీరు శంకింపక నాకు దయసేయుఁడు' అని వేడెను. అంతట తాప సుడు అతనికి ఆవిద్య నీయ నొడంబడెను. 'అహా ! సాధువులు ఆశ్రితవాత్సల్యముచే నేమి సేయరు !' అనంతరము తాపసుడు చంద్రస్వామిని ఏటియొడ్డునకుం గొని పోయి 'వత్సా, విద్యను జపించుచు ఎపు డామాయను గండువో అపుడు నేను విద్యచే హెచ్చరిక చేసెదను అంతట నీవు ఆమాయాగ్నియందే ప్రవేశింపుము. నీకై నే నిటనే నదీతటంబున నుండెదను.' అని పలికి అతనిని స్నానమాడించి ఆచమనము చేయించి తానును శుచియై శుచికి ఆతనికి విద్యను ఉపదేశించి ఏటియొడ్డునం గూర్చుండెను.

శిష్యుడు నీట మునింగి విద్యను జపించును:—ఆకస్మికముగా తాను ఒక బ్రాహ్మణునికి కుమారుఁడుగా జన్మించి బాల్యముం బొంది క్రమముగా ఎదిగెను. తండ్రి మితనికి ఉపనయనము కావించి చదువులు నేర్పెను. అనంతర మితఁడు

అచట నొక సుందరిని వెండిలి యై ఆమె సుఖదుఃఖములే తనవిగా పూర్ణమోహమునం బడి కాలక్రమమున సుతతిం బొందెను అది మొదలు పుత్రులమీఁద ప్రేమచేత నాయాయి పనులు నేయుచు తల్లిదండ్రులను ఇతరబంధువులనుం గూడి స్థిరాభినివేశముతో నుండెను. ఇట్లు మాయపుట్టువు ననుభవించుచు నతఁ డుండఁగా గురువు వటిగట్టునుండి ప్రబోధినీవిద్యను సమయంబునం బ్రయోగించెను. చంద్రస్వామి ఆవిద్యాప్రభావము చేత తత్క్షణమే మేలుకొని తన్నును గురువును జ్ఞప్తి చేసికొని ఆ క్రొత్తపుట్టువు వృత్తాంత మెల్ల మాయాజాల మని గ్రహించి యసాధ్య మయిన యా దివ్యసిద్ధికై యగ్నిప్రవేశము నేయ సమకట్టఁచు. వల దని వెద్దలు ఆవులు గురువులు బంధువులును చుట్టవేసికొని నివారింపం దొడంగిరి. వారెంత చెప్పినను వినక దివ్యసుఖాభిలాషి యై వటియొద్దన సొదవేర్పించి అందుం గూలుటకై పోయెను. బంధువులును వెంబడించిరి. అచట వృద్ధులను తల్లిదండ్రులను, మరణోద్యుక్తను భార్యను, ఏచ్ఛుచున్న శిశువులనుం, గని అజ్ఞానంబున నిట్లు తలపోసెను:— 'అక్కటా, నే నగ్నిం బొచ్చిన ఈనాబంధువులందఱు ప్రాణములు వదలుదురు. గురువు చెప్పిన యా మాట సత్యమో యేమో నిశ్చయ మెఱుంగను. కావున అగ్నిలోఁ బ్రవేశింతునా, బండె ప్రవేశింప కుందునా? అట్లు గాదు, గురువు మాట ఇన్ని విధముల తార్కాణ యైనది మిథ్య యెట్లగును ?

శంకయేల? అగ్నిం బ్రవేశించెదను.' ఇట్లు అతడు మనస్సులో ఆలోచించుకొని చిచ్చు జొచ్చెను. అగ్ని చంద్రస్వామికి మంచు వలె చలువగా తగిలెను మాయ మాయ మాయెను. అతడు ఆశ్చర్యపడుచు ఏటిగ ట్టెక్కి గురువుకడకు వచ్చి అతని పాదములకు మ్రొక్కెను. గురు వడుగఁగా చంద్రస్వామి అగ్నిశైత్యాంతముగా తనవృత్తాంత మంతయు వక్కాణించెను అంతట గురు విట్లనియె:—'వత్సా, నీ వేమో యపచారమొనర్చితివి. కాదేని అగ్ని చల్లఁగా నుండం గారణము లేదు ఈ విద్యను సాధించుటలో ఇట్లు ఇంతకు ముందు ఎప్పుడును లేదు.' ఇట్లు గురువు పలుకఁగా చంద్రస్వామి తా నేమియు నపచారమునేయి లేదని చెప్పెను. అంతట తత్త్వము తెలియుఁ గోరినవాఁడై గురువు స్మరింపఁగా ఆ విద్య రా దాయెను. శిష్యునికిని రా దాయెను. ఇరువురును విద్యను పోఁగొట్టుకొని దుఃఖితులై యటనుండి ఎట కెటకో పోయిరి.

ఇట్లు కథ చెప్పి బేతాళుఁడు విక్రమార్కమహారాజును మునుపటి శాపమే జ్ఞప్తి చేసి 'రాజా, నాకు ఈసుశయము తీర్పుము, కర్మ సరిగానే చేసినను, ఏహేతువుచేత ఆగురు శిష్యుల కిరువురకును విద్య నష్టమై పోయినది?' ఈప్రశ్నను విని రాజు ఇట్లు బదులు చెప్పెను:— 'తెలియును నాకు, యోగీశ్వరుఁడా, నీవు కాలయాపన చేయుచున్నావు. కర్మ దుష్కరమయినను దానిని శుద్ధము గానే చేసినను, ఎంత

వఱకు మనస్సు చలనము మాని, సంశయములు పొందక, నిర్మల సత్త్వమందు నెలకొనదో అంతవఱకును సిద్ధి కలుగదు. ఆ బ్రాహ్మణకుమారుని మనస్సు మంద మగుటచే హెచ్చరికం బొందియు సందియ పడు చుండెను అందువలన ఆతని విద్య నశించినది. అనర్హుని కిచ్చినందున గురువునకు నశించినది.' ఇట్లు రాజు పలుకగా బేతాళుడు బుజమునుండి యదృశ్యుడై తనతావునకుం జనియెను. రాజు మరల నాతనిం గొని రా నరిగెను.

కథ—౧౯

విక్రమార్కమహారాజు వెండియు బేతాళుని బుజమునం బెట్టుకొని భిక్షుని కడకుఁ బోవుచుండఁగా బేతాళుడు మంచికథ చెప్పెదను విను మని రాజున కిట్లు చెప్పం దొడంగెను. వక్రొలక మని నగర మొకటి కలదు. దానిని ఇంద్ర సమానుడు సూర్యప్రభుడను రాజు ఏలుచుండెను ఎల్ల సంపదలుం గల్గిన యాతని కొకచింత మాత్రము తప్ప దాయెను. ఏ మన, రాణివాసములు పలువు రుండియు ఆయనకు పుత్ర సంతతి లేదాయెను. ఇచ్చటివృత్తాంత మిటు లుండ, తామ్రలిప్తి యను గొప్పనగరమందు ధనపాలుఁ డనువర్తకుడు మహాధన వంతుఁ డుండెను. అతనికి ధనవతి యని యొకకొమరిత కలి

గెను. ఆకస్య శాపశ్రష్టయైన విద్యాధరి యని తదీయ సౌందర్యము చేతనే తెలియుచుండెను కొమరితకు జన్వనము వచ్చినంతనే తండ్రి కాలధర్మము నొందెను. అంతట తేనితోడ్పాటున దాయాదులు అతనిధనము నెల్లం గయికొనిరి అంతట దాయాదులకు వెఱచి ఆవర్తకునిభార్య హిరణ్యవతి తాను గుప్తముగా దాచి కొనియున్న రతనాలనగలు కైకొని కొమరితను ధనవతిం దోడ్కొని రాత్రి యిల్లు విడిచి రహస్యముగా పలాయన మాయెను

ఆమె వెలుపలి చీకటియు లోపలిశోకంబును ఆంధ్యంబు నేయ నెట్లొ యూరి బయటికి కొమరితచేయి పట్టుకొని చని అచట కటికచీకటిలో నడచుచు దైవయోగంబున కానక దొంగ నొకని కొఱుత నున్నవానిని బుజముతోఁ దాఁకెను. వాడు అప్పటి కింక జీవముతో నుండి బుజముపోటుచే మఱి యింత నొప్పి పొంది 'అయ్యయో! ఎవరు నా కిట్లు గాయమున నుప్పు క్రుక్కినారు?' అని యంగలార్చెను ఆవణిగ్భార్య ఎవఁడవు నీ వని యడుగ వాడు తాను చోరుఁ డనియు, కొఱుత వేసి రనియు, పాపాత్ముఁ డయిన తనకు ప్రాణము లింకను పోలేదనియు, చెప్పి, ఆమెను 'అమ్మీ నీ వెవ తెవు? ఎట కేఁగుచున్నావు? చెప్పు మ'ని యడిగెను. హిరణ్యవతియు తనవృత్తాంతముం జెప్పెను. ఆసమయమున తూర్పుమడఁటి మొగంబున బొట్టు వోలే చందమామ విరాజల్లెను దిక్కులకెల్ల వికాసము కలి

గెను అంతట దొంగ ఆవణిక్కన్యను ధనవతిని గాంచి తల్లిని 'నా ప్రార్థన మొకటి వినుము. నీకు వేయివరహాలు ఇచ్చెదను, ఈకన్యను నాకు ధారవోయుము.' అని యడిగెను. నీ కిది యేల, యని తల్లి నవ్వుచు నడుగఁగా, నాకుఁ గొడుకు లేఁడు, కొడుకు లేనివానికి మృతునికి లోకములు లేవు. కావున ఈకన్య నాయూ జ్ఞచే ఎవని కేని ఎవనిని కనునో వాఁడు నాకు క్షేత్రజపుత్తుఁ డగును అందుకై యీకన్యను నేను గోరితిని, కాన నా కోర్కె దీర్చుము.' అని యుత్తర మిచ్చెను. హిరణ్యవతి ధనలోభముచే నంగీకరించి ఆచెంత నెటనుండియో నీరు తెచ్చి, దొంగచేతిలో 'ఇదె నాకూతును నేను నీకు ఇచ్చితిని.' అని పలికి ధారపోసెను. చోరుఁడు ధనవతికి మున్ను తాఁ బల్కినట్లు ఆజ్ఞ యిచ్చి హిరణ్యవతితో నిట్లనియె:—'పోయి ఆమఱ్ఱి క్రింద త్రవ్వి ఆబంగారముం గయికొమ్ము. నా ప్రాణము పోయినంతట నా దేహమును ఉపాయముచేత కాల్పించి వేసి ఎముకలను గొనిపోయి తీర్థములో వేసి, కొమరితతోఁ గూడ నీవు వశ్రోలకనగరమునకుం జొమ్ము. ఆనగరమును సూర్యప్రభుఁడు ఏలుచున్నాఁడు. అతని మంచి యేలుబడిచే జనులెల్ల సుఖము వ్నారు. నీవచ్చట ఉపద్రవ మేమియు లేక చింత యేమియు లేక సుఖముగా నుండువు.' ఇట్లు పలికి చోరుఁడు డప్పి మీఱి ఆమెచేతనే నీళ్లు తెప్పించుకొని త్రాగి గోలవ్యథచే ప్రాణము విడిచెను వణిగ్భార్య మఱ్ఱిక్రింద త్రవ్వి యాధనముం కై గొని

కూతుతోఁ గూడ గుక్తముగా తన మగని చెలికాని యింటికి పోయెను. అటనుండి యుక్తిగా చోరునిక శేబరమును కాల్పించి వాని యెముకలను తీర్థములో వేయించెను.

మఱునాఁడు హిరణ్యవతి కూతుతోఁగూడ తనధనమును రహస్యముగా పదిలముగాఁ ద్రైకొని తరలి క్రమముగా ఆవశ్రోలకమునకుం బోయి చేరెను. అటవసుదత్తుఁ డను నొక వర్తకునియొద్ద ఇల్లొకటి క్రయమునకుఁ బుచ్చుకొని అందుకొమఱితతోఁ గూడ వసించుండెను. ఆనగరమందు విష్ణుస్వామి యను నొక యుపాధ్యాయునికి మనఃస్వామి యని శిష్యుఁడొకఁడు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు ఆతిరూపవంతుఁ డుండెను. ఆతఁడు విద్యాభిజాత్యములు కలవాఁ డయ్యును యశావనవశంబునం బడి అచట హంసావళి యను నొక విలయాలిం గామించెను. అది రాత్రికి వనూలు బంగారు దీనారములు బాడిగ పుచ్చుకొనునది. ధనము లేక మనఃస్వామి సదా వగలం బొగులు చుండెను ఒకనాఁడు ధనవతి ఆట్టి యాసాబగుని కృశమనోహరదేశుని మేడనుండి కనినంతన తనచిత్తము అతని నంటుకొఁగా, తనమగఁ డయిన దొంగ యిచ్చిన యాజ్ఞను స్మరించి, యుక్తిగా తల్లితో 'అమ్మా, ఈవిప్రకుమారుని రూపయావనములు ఎట్టివో కనుము. ఆహా! లోకలోచనామృతవర్షముగా నున్నవి!' అని హెచ్చరించెను. ఆతనియందు కూతురు లను రాగము కొన్న దని గ్రహించి తల్లి మనస్సులో నిట్లు తలంచెను.

'మగనియాజ్ఞ ప్రకారము నాకూతురు ఎవనినో ఒకనిని పుత్రై
 ర్థమై వరింపవలసియే యున్నది. కావున ఇతనినే ఏల కోరఁగూ
 డదు?' ఇట్లు ఆలోచించుకొని హిరణ్యవతి ఆకోరికం దెలిపి
 ఆ బ్రాహ్మణ కుమారునిం బిలుచుకొని రమ్మని గుట్టు కాచు నొక
 చేటికిను పంపెను. అది పోయి మనఃస్వామిని ఏకాంతము
 నకుం బిలిచి సుదేశము తెలిపెను వ్యసనాసక్తుఁ డతఁడు
 హంసావల్కికై తనకు ఏనూలు దీనారము లిచ్చునెడల తాను ఒక
 రాత్రి వచ్చెద నని చెప్పెను. చేటి పోయి ఆమాట తెలుపఁగా
 హిరణ్యవతి ఆధనము నతనికి దానిచేతనే పంపెను. దానిం
 బుచ్చుకొని మనఃస్వామి ఆచేటితో ధనవతియింటికిం జని రాత్రి
 యచ్చటనుండి సంభోగలీలం దేలి, వేకువను రహస్యముగా
 వెడలిపోయెను ఆతనివలన ధనవతి గర్భిణియై కాలక్రమమున
 మహాశ్వర్య లక్షణసంపన్నుని తనయునిం గనెను. తనయుఁడు
 గలిగినందులకు తుష్టి నొంది యున్న ధనవతికి ఆమెతల్లికిని
 ముక్కంటి కలలో ప్రత్యక్షమై ఆశిశువును వేయివరహాలతోఁ
 గూడ నొకమంచముమీఁదఁ బెట్టి వేకువను సూర్యప్రభమహా
 రాజు సింహద్వారమునఁ బెట్టవలసిన దనియు అట్లు చేసిన మే
 లగు ననియు నాన తిచ్చెను ఇరువురును మేలుకొని కలలు
 బుండొరులకుఁ జెప్పకొని యాశిశువును అట్లే మంచముమీఁద
 వరహాలతోఁగూడ నుంచి భగవద్వాక్యము ప్రకారము ఆరాజు
 సింహద్వారమున వదలి వేసిరి

మహేశ్వరుడు పుత్రచింతాతురునికి ఆరాజునకును కలలో నగపడి 'లేవోయి రాజా, నీసింహద్వారమున బంగారముతోఁ గూడ బాలుఁ డున్నాఁడు, ఎవరో మంచముతోఁ గూడఁ దెచ్చి వెట్టి పోయినారు, పోయి ఆశుభలక్షణునింగై కొమ్ము.' అని యాజ్ఞాపించెను. వేకువజామున శంభుఁ డట్లు పలుకఁగా రాజు మేల్కొని యుండ ద్వారపాలకులు వచ్చి శిశు ప్రాప్తిని విన్నవించిరి. అంతట రాజు స్వయముగాఁ బోయి సింహద్వారమున మంచమున బాలుని బంగారమును గని, బాలుని కల్యాణాకారమును, కాలుసేతుల ఛత్రధ్వజాది రేఖలను, గాంచి, తనకు తగినపుత్రు నే శంభుఁ డిచ్చినాఁ డని తలంచి తానే చేతుల నెత్తుకొని అఱకడం బెట్టుకొని యంతఃపురమునకుం గొని పోయెను అనంతరము సూర్యప్రభుఁడు లెక్కలేని యర్థము లొసఁగుచు దరిద్రశబ్దమునకు మాత్ర మర్థము లేని యట్లుగా మహోత్సవము చేసెను. పండ్రెండు దినములు నృత్యవాద్యాది వినోగంబులం గడపి పండ్రెండవనాఁడు కుమారునికి చంద్రప్రభుఁ డని నామ మిడెను. కుమారుఁడు క్రమముగా దేహముచేత మాత్రమే గాక గుణములచేతనుం గూడ ఆశ్రితులకు ఆనంద మొసఁగుచు ఎదుగుచుండెను క్రమముగా యశావనవంతుఁ డై శౌర్యాదార్య విద్యాదికములచేత ప్రజారంజకుఁ డై భూభారము మోచుటకు సమర్థుఁ డాయెను. సూర్య ప్రభుఁడు అతనికి రాజ్యాభిషేకము చేసి తాను వృద్ధుఁడు కాశికి

బోయెను. నీతిమంతుఁడు పుత్రుఁడు రాజ్య మేలు చుండఁగా,
సూర్యప్రభుఁడు తీవ్రతపం బాచరించి కాశిలో కాలధర్మము
నొందెను.

ధర్మాత్ముఁడు చంద్రప్రభుఁడు ఆతండ్రిమరణము తెలియఁగా
కరము శోకించి క్రియలు గావించి మంత్రులతో 'నాయన ఋణ
మును నేను ఏవిధమున తీర్చుకోఁగలను ? అయినను నాచేతితో
నాయనకు ఒక ప్రత్యుపకారము చేసెదను. యథావిధిగా
ఎముకలు గొనిపోయి గంగలో వైచెదను. గయకుంబోయి
పితరు లెల్లరకుం బిడ మిచ్చెద. ఆనుషంగికముగా తీర్థయాత్ర
కూడ తూర్పుసముద్రమువఱకుం జేసెదను ' అని వక్కా
ణించెను మంత్రు లిట్లనిరి:— 'మహారాజ, రాజెప్పడును
ఇట్లు నేయఁ దగదు. రాజు లేనియెడల రాజ్యము ఊణము
నిలువదు. కావున నీతండ్రి కార్యము నెల్ల పరులచే చేయింప
వలసినదే గాని నీవు స్వయముగా చేయఁగూడదు, నిజధర్మపరి
పాలనకన్న నీకు తీర్థయాత్ర యేమి దొడ్డ ! అపాయమయ
మగు బాటసారితన మెక్కడ, ఎప్పుడును కావుదలతోఁ గూడు
కొని యుండురాజు లెక్కడ ?' అందులకు రాజుపలికెను;—
'ఈవికల్పములు మానుఁడు, నాయనకై నేను పోకమానను.
దృఢవయస్సులోనే తీర్థయాత్రలు నేను నేవింపవలయున్ను.
పిమ్మట నేమి సంభవించునో ఎవరి కెఱుక ? శరీరము ఊణ
భంగురము గదా. నేను మరల వచ్చువఱకు నారాజ్యమును

మీరే కాపాడు చుండ వలసినది.' తేని దృఢ నిశ్చయముం గని మంత్రు లూరకుండిరి.

అంతట రాజు రాజ్యమును మంత్రులవశము చేసి పయనమునకు సరంజాము జేయించి, మంచిననంబున స్నానము చేసి, వేళ్ళి, బ్రాహ్మణులం బూజించి, సరి యైన గుఱ్ఱములం బూచిన యరదము నెక్కి, భక్తితో శాంతవేషముం దాల్చి, తరలెను. ఎల్లవఱకు సాగ నంప వచ్చిన సామంత రాజపుత్ర పౌరజానపదులను వెనుకకుం బో నిచ్చ లేనివారిని ఎప్పాటనో మరల్చెను బ్రాహ్మణులు వాహనము లెక్కి వెంట రాగా, పురోహిత సమేతుడై పయనము సాగించెను. వింతవింత వేషభాషాదులం జూచుచు వినోదపడుచు నానావిధదేశములం గాలచుచు క్రమముగా గంగానదిం దఱిసెను. ప్రాణికోటికి స్వర్గమున కెక్కుటకు మెట్లవరుసయో యన నలల పరంపరం జేయుచున్న యామిన్నేటిం గన్నులారం గాంచి, యరదము దిగి అందు విధ్యుక్తప్రకారంబున స్నానము చేసి చంద్రప్రభ మహారాజు సూర్యప్రభునియస్థులను గంగలో వయించి, యచట దానంబు లిచ్చి, శ్రాద్ధముచేసి, మరల నరదమెక్కి యటనుండి తరలి క్రమముగా ఋషిసంస్తుత మయిన ప్రయాగకుం జని యెను. గంగాయమునలు కలసి విరాజిల్లు చున్న యా ప్రయాగ నగరమందు తీర్థోపవాసము చేసి, స్నాన దాన శ్రాద్ధాది సత్కీర్తి యా కలాప మెల్ల నిర్వర్తించి, మరల తేరెక్కి కాశికిపోయెను.

దేవాలయంబుల టెక్కియంపు వలుసలు గాలికి సాగుచుం
 బయికి లేచుచు వ్రాలుచు నుండుటచే దూరమునుండి యాత్రి
 కులను 'రండు, మోక్షము పొందుడు' అని పిలుచుచున్నదియుం
 బోలె నొప్పుచున్న యాశివపురియందు మూడు దినములు
 ఉపవసించి ఎద్దు నెక్కు వెల్పును తనకు తగిన భోగములతోఁ
 గొలిచి యచ్చటనుండి గయకుం దరలెను. దారిలో ఫల భా
 రావనమ్రము లై వృక్షములు కనులకు విందుసేయ, వానియం
 దలి పక్షులకూతలు వీనులకు పండువుంగావింప, కానతెమ్మె
 రలు అడవిపువ్వుల నెత్తావులతో తన్ను నేవించుచుండ, చంద్ర
 ప్రభుడు నానారణ్యములను దాటి క్రమముగా పుణ్యక్షేత్ర
 సత్తమమునకుం గయాశిరమునకుం జనియెను. అచ్చట విశేష
 దక్షిణలతో యథావిధిగా శ్రాద్ధంబు చేసి ధర్తారణ్యమునకుం
 జని గయాకూపమందు పిండంబు వేయబోఁగా, అందునుండి
 ఆపిండంబుం గొన మూడు మానిసిచేతులు లేచినవి. అంతట
 రాజు వింతపడి ఏమి సేయనుం దోపక తన బ్రాహ్మణులను ఏచేత
 పిండము వేయవలయునో చెప్పఁ దని యడిగెను. వా రిట్లు బదు
 లు చెప్పిరి. 'దేవా, ఇది నిశ్చయముగా చోరునిచేయి; ఏ లన,
 ఇందు ఇదే ఇనుపమేకు కనబడుచున్నది. ఈరెండవ చేయి
 బ్రాహ్మణునిది పవిత్రము దాల్చి యున్నది. మూడవది రాజుది
 ఉంగరముం దాల్చి సులక్షణమై యున్నది. ఇంతియ తేలి
 యుచున్నది గాని, పిండము నిం దెందు వేయ నగునో ఈవింత

యేమో తెలియ రా కున్నది. 'రాజు నిశ్చయ మొంద నేరఁ
డాయెను.

బుజమునుండి బేతాళుఁడు ఈవంతకథ నుడివి ఎప్పటిశప
థము జ్ఞప్తి చేసి విక్రమార్కుని 'ఆపిండముచు ఏకరమున వేయ
వలయునో నీవు చెప్పము.' అని యడిగెను. ధర్మజ్ఞుఁడు విక్ర
మార్కుఁ డిట్లనియె:—'చోరునిచేత ఆపిండమును పేయ వలసి
నది. ఏలన చంద్రప్రభుఁడు వాని క్షేత్రజపుత్రుఁడు. ఒరు
లిరువురలో ఎవ్వనికిని పుత్రుఁడు గాఁడు. తన్నుఁ గన్న బ్రాహ్మ
ణునికి పుత్రుఁడు గాఁడు, ఏ లన నాతఁడు ఒకరాత్రికి తన్ను
అమ్ముకొన్నాఁడు. సూర్యప్రభునికి చంద్రప్రభుఁడు కుమారుఁడు
గాఁడు, ఎట్లన, సూర్యప్రభునికి ఇతనిం బెంచుటకు ఇతనికి
సంస్కారములు నేయుటకును మంచముపై నితని తలక్రింద
నుంపఁబడిన యితని ధనమే యుండినది. అదియే వానికి మూ
ల్యము. కావున ఇతనితల్లిని ధనవతిని తన్నాత హిరణ్యవతి
ఎవనికి ధార్మిపూర్వకముగా నొసంగినదో, ఎవఁడు ఆధనవతికి
ఇతని పుట్టువునకై యాజ్ఞ యిచ్చినాడో, ఆధన మెల్ల ఎవని
దో, ఆ దొంగకే యీచంద్రప్రభుఁడు క్షేత్రజపుత్రుఁడు, వాని
చేతిలోనే ఇతఁడు పిండము పెట్టవలసినది, అని నాయభి
ప్రాయము.' ఇట్లు విక్రమార్కుఁడు మానము మాని పల్కిన
యంతట బేతాళుఁడు అదృశ్యుఁడై నిజధామమునకు పోయెను
రాజు మరల నాతనిం గొనిరా నరిగెను.

కథ—౨౦.

బేతాళుని మరల శింశుపా వృక్షమునుండి బుజుంబునం గొని విక్రమార్కుడు నడచుచుండఁగా బేతాళుడు ఇట్లనియె:-
 రాజా, నీకేల యీపట్టుదల ? ఇంటికి పోయి రాత్రి సుఖము
 లనుభవింపుము. ఈపాడు బితుని కడకు నీవు నన్నుఁ గొని
 పోవుట యుక్తము గాదు. నీపూనిక వదలవేని, కానిమ్ము,
 ఈకథను వినుము. చిత్రకూటమని నగరరాజ మొకటి కలదు
 అందు మిత్రుల నేత్రములకు అమృతపు జడిం గురియువాడు
 చంద్రావలోకుఁ డని రాజావతంసుఁ డొకఁ డుండెను. పరా
 క్రమ త్యాగ సౌందర్యములకు పుట్టిని ల్లని యాతనిని పెద్దలు
 నుతించురు. ఆతనికి సర్వసంపదలును సమృద్ధమై యున్నను,
 తగిన భార్యలేని నెవ్వగ యొకటిపాయ కుండెను. ఒకనాఁడు
 ఆవగను మఱచుటకై యాతఁడు అడవికి వేటకుఁ బోయెను.
 అట, చీకటిరాసులఁ జీల్చుచు, సింగంబుల సంపనెజ్జల నొఱ
 గించుచు, శరభంబుల టెక్కలెడలించి కూల్చుచు, వేటతమి
 మించి ఒంటియై లోకానం జొరం గోరి గుఱ్ఱమును మడమ
 పోటున హెచ్చరించెను. దానను తఱటుతాఁకునను గుఱ్ఱము
 రేగి, గాలివడిని మీఱి, మెఱకయుం బల్లంబుం గానక
 యొక క్షణంబున పదియామడల దూరము తేని యింద్రియం
 బులు సొలపుగొన నతిక్రమించి యొకానొక వనాంతరమున

నిలిచెను అంతట రాజు దిగ్భ్రమగొని త్రిమూరి చెంగట నొక గొప్ప సరోవరముం గాంచెను. గాలిచే నెదురుమోమై వంగుచు లేచుచు నున్న నెత్తామరలతో నాసరస్సు రాజును ఇటు రమ్మని కైసన్న నేయు చున్నట్లుండెను. రాజు దానిదరికి అరిగి గుఱ్ఱమును జీను విప్పి తోమి నీరార్పి చెట్టునీడం గట్టి గడ్డివేసి, తానును నీరాడి జలంబు గ్రోలి నేద దేరి, కనువిం దైన యచటితావులం బరికించుచుండెను. అచట ఒకచోట అశోకవృక్ష మూలమున మునికన్నె యొకతె పువ్వునగలను ధరించి నారచీరం గట్టి ముద్దు లాలుకు జడిముడి దాల్చి ఒక సకితోఁ గూడ నుండఁగా కాంచి చంద్రావలోకుఁడు పంచబా ణుని బాణంబులపాలం బడి 'ఎవ్వతె ఈసుందరి? ఈసరోవరం బున జలకమాడ వచ్చినసావిత్రియా, కాదేని, రతీదేవియా? చెంతకుం జని వరమొందెదఁగాక.' అని తలంపుగొని ఆకన్నయ యున్న తావునకు నరుగుదెంచెను.

ఆకుమారియు వచ్చుచున్నట్టి యాతనిం గాంచి తదీయ రూపలక్ష్మికి కన్నుదోయి మత్తిల్ల, నుల్లంబు కల్లగా, తా నప్ప టికి గ్రుచ్చుచుండిన పూదండనుండి తెలియక చేయి జాఱఁగా 'ఎవ రితఁడీ కాననంబున? సిద్ధుఁడో విద్యాధరుఁడో, ఈతనిరూపుం గాంచినకన్నులు గదా కృతార్థములు!" అని వితర్కించుచు నతనిఁ గ్రేగంటిచూడ్కులంజూచి సిగ్గుచే లేచి అవలికి నురుఁగం జొచ్చెను. రాజు చెంత కేఁగి యామెతోనే నాగరికముగా నిట్లు

అనియె:—‘ట సూదరీ, దూరమునుండి వచ్చినయతిధికి కుశల ప్రశ్నాది సత్కారము లేక పోయినం బోవుఁగాక ఆశ్రమవాసుల కీతిరున లేచి పలాయన మగుటయు నొకధర్మమా?’ రా జిట్లు పలు కఁగా గ్రహించి, సఖ రాజుం గూర్చుండఁ బెట్టి, యతిధిసత్కారము చేసెను. అంతటఁ గోరిక లూరి చంద్రావలోకుఁడు చనవు మెఱయ సకిని ‘కల్యాణీ, ఈ నీచెలి ఏవంశముది? పేరేమి? ఏల నీచెలి ఏకాంతమందు ఇట్లు తపస్సు సేయుచున్నది?’ అని యడిగెను. చేటి యిట్లు బదులు వచించెను. ‘మహాభాగ, ఈమె కణ్వమహాముని పెంపుడుకూతురు, మేనకకూతురు, కన్నియ, వేరు ఇదీవరప్రభ. తండ్రినెలవున ఈరస్సులో జలక మాడ వచ్చినది ఈమెజనకుని యాశ్రమము ఇటకు చేరువు ననే ఇదిగో కలదు’ ఆ మాటకు రాజు సంతోషించి గుఱ్ఱ మెక్కి ఆశ్రమమునకు కణ్వమునిం గన నేఁగెను.

అచ్చట వినీతవేషముం దాల్చి గుఱ్ఱమును వెలుపలనే నిలిపి అయ్యాశ్రమమును చొచ్చి అందు చుక్కల నడుమ చంద్రుండు వోలె ఋషులనడుమ తనతేజముచే నాహ్లాద మొసంగుచున్న కణ్వ మహామునిం గాంచి చెంత కరిగి యడుగుల కెఱగెను. ఆజ్ఞాని రాజున కాతిధ్యము సల్పి విశ్రమింపజేసి వెంటనే ఇట్ల నియె:—‘చశ్నా, చంద్రావలోకుఁడా, నేను చెప్పెడి హితమును వినుము. సుసారములో ప్రాణులకు మృత్యుభయ మన నెట్టిదో యెఱుఁగుదువు గదా. ఏల నిష్కారణముగా! ఈ ము

క్కడి జుతువులను చంపెదవు? బ్రహ్మదేవుడు భీతులను గావక్షుత్తియులకు ఆయుధమును నిర్మించినాడు, కావున ధర్మము ప్రకారము స్రజలను కాపుము, తుద్రశత్రులను నిర్మూలింపుము హస్త్యశ్వాస్త్రాద్యభ్యాసంబుల చలలక్ష్యాదికములను సాధింపుము, రాజ్యసుఖము ననుభవింపుము, ధన మిప్పు, దిక్కులలో కీర్తిని నెరపుము. వేటవెట్టి మానుము. ఇందు చంపువానికిని చచ్చుదానికి, ఇట్లే మూడవవానికిని పొరబాటు సమము. వెక్కులు అపాయములుగల యీవ్యసన మేల! సాండురాజు గతి నీవు వినలేదా?' ఇవిధమున కణ్ణమహాముని చెప్పగా చంద్రావలోకుడు సంతోషించి కార్యజ్ఞుడై యుట్లనియె:— 'స్వామీ, మీబోధనం నైకొంటిని, నామీడ నింతకన్న ననుగ్రహ మన నింకెట్టిది? ఇదె నేను వేటను మానుకొంటిని. ప్రాణుల కింక భయము వలదు?' ముని సంతసించి 'వత్సా, నీవు ప్రాణులకు అభయ మిచ్చినందులకు సంతసించితిని, నీ కోరిన వర మిచ్చెద నడుగుము.' అనెను. కాలజ్ఞుడు రాజు 'అట్లయినయెడల నోస్వామీ, నాకు ఇందీవర ప్రభ నిప్పు.' అని యడిగెను. ముని యంగీకరించి అప్పుడే స్నానమయి వచ్చిన యిందీవర ప్రభను తగినవరుని కాతని కిచ్చెను. మునిభార్యలు ఇందీవర ప్రభను పెండ్లికొమరితం జేసిరి. రాజు ఆమెను యథావిధి పెండిలి యాయెను.

ఆశ్రమాంతమువఱకును సాగనంప వచ్చినతాపసులను వీడ్కొని రాజు ఇందివరప్రభం దోడ్కొని గుఱ్ఱ మెక్కి వేగంబునం జనుచుండెను. అంతలో ప్రాద్దు గ్రుంకెను. తర్వాత రాజు దారిలో నొక రావి చెట్టును, స్వచ్ఛోదకమైన డిగ్గియను పచ్చనిపచ్చికమైదానమును పొడగాంచి, యట గుఱ్ఱము దిగి, దానికి గడ్డి వేసి నీళ్లు పెట్టి, తాను మునికన్నెతోఁ గూడ నీరు ద్రాగి చల్లగాలిని నేవించుచు, డిగ్గియలోని యిసుకతిన్నెమీఁద నేద దేరి ఆచెట్టుక్రింద పూఁబాన్పునం బవలించెను. ఆక్షణమే చంద్రోదయ మాయెను. రాజు ఇందివరప్రభం గవుంగిటంబొదివి వింతవింతగా క్రొత్తపాండుం బొందెను. తెల్లవాఱఁగా నే రాజు సెజ్జ వీడ్కొని సాంధ్యవిధిం దీర్చి నవవధూసఖుడై తన సేనను కలయం బోవఁ గడంగెను.

అంత నచటి కాకస్తికంబుగ మెఱపులవలె పసుపునిగ్గులు దేరు జడలును కాటుకనలుపుదేహంబు నొప్పు, కార్కొగిలువోలె బొమ్మరాకాసిమన్నీఁ డొక్కఁడు ప్రేగులసిగదండయు తల వెండు కలజన్నిదంబుచు దాల్చి, మానిసీమెదడు మెసవుచు, పునకకప్పెరతో నెత్తురు ద్రావుచు వచ్చి, భయంకరపు బొబ్బ నవ్వునవ్వి, క్రోధంబుమీఱ నోటివెంట నిస్వలుగ్రక్కుచు, పట పట కోఱలు దీటుకొనుచు, రాజు నిట్లని బెదరించెను:— 'ఓరీ, పాప, బ్రహ్మరాక్షసుని జ్వాలాముఖనామధేయుని న న్నేఱుగ వా? నా నివాస మగు నీ రావిమ్రావిని దేవత లేనియు లంఘింప

నోడుదురు. అట్టిదానిని నీవు ఆక్రమించి ముగుసతోఁగూడ ననుభవించితివి, రాత్రిచర్య నడపితివి. కావున ఈపాగునకు ఫల మనుభవింపుము. ఇదే నేను నీగుండియం బెకలించి భక్షించెద. నీ నెత్తుటిం ద్రావెను. అంతట భార్య గడగడ వణంకు చుండ, ఆ బెదరింపును విని, ఆ బొమ్మరాకాసిని చంప నలవి కాదని కని, భయంబు గొని, రాజు అణకువ మీఱ నిట్లు మనవి చేసికొనెను—‘తెలియక నేఁ జేసిన యీ నేరమిని మన్నింపుము. నేను నీయాశ్రమమునకు వచ్చినయతిధిని శరణా గతుండను గదా. నీవు ఎట్టిపురుషుని కోరుదువో అట్టి వానిని తెచ్చి నీ కర్పించెద, వానిచే నీకు తృప్తియగుఁగాక, కరుణింపుము, కోపము మానుము.’ ఇట్లు రాజు వేడుకొనఁగా బ్రహ్మరాక్షసుఁడు శాంతుడై ‘అట్లే కానిమ్ము, దోష మేమి?’ అని పలికి ఆలోచించుకొని యిట్లనియెను:—‘ఏడేండ్లపాటి వాఁడు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు మహాసత్త్వుఁడు, నీకై తన్ను తానే స్వేచ్ఛగా నర్పించుకొనవలయును ; వానిం జంపునప్పుడు నేలం బెట్టి, చేతులు తల్లియు, కాళ్లు తండ్రియు, దృఢముగాఁ బట్టుకొనవలయును. అట్టిపురుషుని నీవు స్వయముగా కత్తితో నఱికి నాకు ఏడు దినములలోపల నుపహార మొసంగెదవేని నీ యీ నేరమిని క్షమించెదను. తప్పెదవేని నిన్నును నీ బల గఁబును నాశము చేసెదను.’ ఈమాట విని రాజు భయాతి లేకంబున అట్ల యని యొప్పుకొనెను. బ్రహ్మరాక్షసుఁడును అగృ

శ్మయం దాయెను. అంతట చంద్రావలోకుడు ఇందీవరప్రభతోఁ గూడ గుఱ్ఱ మెక్కి నేనను వెదకికొనుచుం బోవుచు కరము తల్లటంబున నిట్లు పఠింపింపసాగెను:—‘అయ్యో, నేను వేట చేతను మదనునిచేతను మోసపోయి మూఢుఁడ నై పాండు రాజువలె. ఆకస్తికముగా వినాశ మొందితిని ఈ రాక్షసునికి ఆవిధ మైన యుపహార మెట్లు దొరకును? ఏమి చేయుదును? నానగరమునకుం బోయెదఁగాక, తర్వాత ఏ మగునో చూచెద.’ ఇట్లు కుండుచు రాజు తన్ను వెదకుకొని వచ్చుచున్న తనసేనం గలసి సభార్యుఁడై చిత్రకూటనగరమునకుం బోయెను. అతనికిఁ దగినకాంత దొరకినందులకు రాష్ట్రమెల్ల మహోత్సవమున మునిగి యుండ, అతఁడు మాత్రము దిగులులో మునిగి యుండెను.

మఱునాఁడు చంద్రావలోకుడు ఆ వృత్తాంతమును మంత్రులకు శ్రుతపఱిచెను. వారిలో నొకమంత్రి సుమతినామ ధేయుఁ డిట్టులనియె:—‘దేవా, చింతింపవలదు, అట్టి యుప హారమును నేను సాధించి తెచ్చెదను. ఈ లోకములోని యాశ్చర్యములకు లెక్కలేదుగదా.’ ఇట్లు రాజు నోదార్చి యా మంత్రి ఏడేండ్లపాటి ప్రాయపు బాలుని బొమ్మను బంగారముతోఁ జేయించి రత్నములతో నలంకరించి పల్లకిలో నుంపించి డొగు వల్లెలవెంట ఈచాటింపుతోఁగూడ త్రిప్పించెను:—‘ఏడేండ్లపాటి బ్రాహ్మణకుమారుఁడు సత్త్వస్థుఁడు ఎవ్వఁడేని ధర్మప్రాణిరక్షా

ర్థము తల్లిదండ్రుల యనుమతితో తన్ను బ్రహ్మ రాక్షసునికి ఆహారముగా ఇచ్చుకొనువాడు కలడేని, వానిని చంపునప్పుడు తల్లిదండ్రులు కాలునేతులు కదలనీక పట్టుకొందురేనియు, అతనికి నూటుగ్రామములతో హేమరత్నమయం బగు నీ ప్రతిమను తల్లిదండ్రుల నుపకరించుటకై రాజు ఇచ్చును.' ఈ ఘోషణతో ఆబొమ్మను త్రిప్పగా త్రిప్పగా ఒకయశ్రహారములో బ్రాహ్మణశిశు వొకడు ఏడేండ్లపాటివాడే ఆయినను మహాధీరుడు అద్భుతాకారుడు శిశువే అయ్యును జన్మాంతరాభ్యాసపాటవంబున సదా పరులకు మేలు నేయుటయే పనియైనవాడు, తనువు దాల్చిన ప్రజాపుణ్యపరిపాకమో యన నొప్పువాడు, చాటించుచున్నవారితో 'అబ్బీ, మీకై నేను నన్ను ఇచ్చుకొని యెదను, ఇంటికి బోయి తల్లిదండ్రులను ఒప్పించి వచ్చెదను' అని పలికెను వారు సంతోషించిరి. అంత నా బాలుడు ఇంటికి పోయి తల్లిదండ్రులఁగూర్చి కేల్తోడ్చి యిట్లనియె:— 'అమ్మా, నాయనా, ఈయస్థిరదేహమును సర్వసత్త్వరక్షార్థము ఇచ్చెదను; నాకు నెల వొసంగుడు, హేమరత్న మయమయిన ప్రతిమను దానితోడి యా నూటుగ్రామంబులనుం గైకొని మీ కిచ్చెదను. ఈవిధమున నాకు మీయుణంబును తీటును; పరార్థంబును సిద్ధించును. మీకును దారిద్ర్యము తీటును; పలువురు తనయులు గలుగుదురు.' ఆకస్తికముగా కుమారుడు ఇట్లు వచింపగా తల్లి దండ్రులు దిగులుపడి

యిట్లనిరి:—‘గ్రహ మేమేని కొట్టినదా? కాదేని యిట్లెల ప్రేలెదవు? ధనముకై పుత్రుని ఎవడు చంపించును? శిశువెవడు దేహము నిచ్చును?’ బాలుఁ డిట్లు ఉత్తరము చెప్పెను. ‘బుద్ధి మోహముచే చెప్పిన మాట గాదు. నా మాట కర్థమున్నది వినుడు. ఈదేహము చెప్పఁ గొఱగానిది, ఆశుచిసంపూర్ణము; పుట్టుకలోనే రోత గొల్పునది. దుఃఖముల పొలము, నాశ మొందునది. ఇట్టి యీ నిస్సారదేహముచేత ఏపుణ్యము గడింపఁబడునో అది యొక్కటియ సన్సారములో సారమని పెద్దలు చెప్పదురు. సర్వభూతోపకారముకంటె వేలు పుణ్యామే మున్నది? అందును పితృభక్తియేని ఇంతకన్న దేహము వలనం బొందఁ దగిన ఫలమే మున్నది?’ ఇట్టి మాటలచేత ఆశిశువు తనపట్టు వదలనివాడై ఏడ్చుచున్న తల్లిదండ్రులను తనయ్యుమము సంగీకరించునట్లు చేసి, పోయి, రాజపురుషుల వలన ఆప్రతిమను నూలుగ్రామముల శాసనంబునుం బుచ్చుకొని, తల్లిదండ్రుల కిచ్చెను.

అనంతరము ఆరాజభృత్యులనే ముందుంచుకొని తల్లిదండ్రులం దోడ్కొని యాశిశువు చిత్రకూటనగరమున రాజసన్నిధికిం బోయెను. అఖండితతేజస్కుని రక్షామణివోలె వచ్చిన యా బాలునిం గని రాజు సంతోషించి పూదండతోను మైపూతతోనుం గయి సేసి తల్లిదండ్రులతోఁ గూడ ఏనుఁగుమీఁద బ్రహ్మరాక్షసునితావలంబునకుం గొనిపోయెను. అచట

నారావిచెట్టుప్రక్కను పురోహితుడు మండలము రచించి తగినట్లు పూజ గావించి వేలిమి యొనర్చినంత, బొబ్బనవ్వు నవ్వుచు వేదము పఠించుచు బ్రహ్మరాక్షసుడు జ్వాలాముఖుడు నల్లకల్లుద్రావినచుత్తుచే సోలుచు మాటిమాటికి నావులించుచు కన్నుల నిప్పు లురల, మేనిచాయచే దిక్కులం జీ:కటి సేయుచు, మహాఘోరదర్శనుడై తోతెంచెను. చంద్రావలోకుఁ డతనిం గని వినయవినమితగాత్రుడై యిట్లు విన్నవించెను:—‘స్వామీ, నీకు నరోపహారముం దెచ్చితిని, ఇదే యేడవదినము, ప్రసన్నుడవై నాతెచ్చిన యీ బలిని యథావిధిగా గ్రహింపుము.’ ఇటు రాజు సివేదింపగా బ్రహ్మరాక్షసుడు సెలవులు నాకుచు ఆబ్రాహ్మణకుమారునిఁ గనుంగొని యెను. అంతట మహాసత్త్వం డక్కుమారుడు సంతోషపడి ఇట్లు తలపోసెను. ‘ఇప్పుడు దేహ మిచ్చి నేను ఏపుణ్య మార్జింతునో దీన పరోపకృతిశూన్యము లయి స్వర్గమోక్షములు నేగోరను, దీన నాకు మరల జన్మజన్మమందును దేహము పరార్థమే ఘటించుచుండుఁగాక.’ ఇట్లాకుమారుఁడు సంకల్పించుచుండఁగా చంద్రులెల్ల సురవిమానములు నిండినవి. వేల్పులు పువ్వువాన గురియ సన్నద్ధులై యుడిరి అంతట బాలుని బ్రహ్మరాక్షసుమ్రాల నిడిరి. తల్లిచేతులు, తండ్రి కాళ్లును, కదల నీక గట్టిగా పట్టుకొనిరి. రాజు కత్తి దూసి నలుకబోవుచున్న సమయంబున ఆకుమారుడు పకపక నవ్వెను. ఆనవ్విని నవ్వు

నకు అచటివారెల్ల బ్రహ్మరాక్షసునితో గూడ తమతమ పనులు మాని ఆశ్చర్యంబున చేతులు మోప్పి వినయంబున నతని మోముం జూడసాగిరి.

ఇట్లు ఈ యద్భుతసరసకథను చెప్పి బేతాళుడు విక్రమార్కుని ఎప్పటి తనశాపముం దలపించి 'రాజా, అట్టి యో ప్రాణాంతసమయమందుం గూడ ఆ బాలుఁ డేల యట్లు నవ్వెనో చెప్పము.' అని ప్రశ్న వేసెను. 'ఆశిశువు నవ్వి న యభి ప్రామము చెప్పెదను వినము. లోకములో దుర్బలుఁ డయిన వాడు ప్రాణభయము కలిగినప్పుడు రక్షణకై తల్లిదండ్రులను చీటి యేడ్చును, వారు లేరేని ఆర్తత్రాణకై బ్రహ్మసృజించిన రాజునుగూర్చి మొఱ యిడును. రాజు లేడేని ఆసమయమున సంభవించిన దైవతమును వేడుకొనును. అతనికి ఒక్కమ్మకి నిది యెల్ల విపరీత మయినది. ఎట్లన్న, తల్లిదండ్రులే గదా ధనకాంక్ష చే నతని.కాలునేతులు బిగబట్టినారు, రాజు తన్నుఁ గాచికొన స్వయముగా నతనిం జూప నున్నాఁడు, అచట నపుడు సుభవించి యున్న దైవతము బ్రహ్మరాక్షసు, అది అతనిని భక్షింప వచ్చి యున్నది. అస్థిర మై చివర విరసమై ఆధివ్యాధులచే వీడిత మైన దేహముకై మూఢులు మోసపోవు విధ మిద్దియ, బ్రహ్మాండ్ర విష్ణురుద్రాదులు సయితము అస్థిదు లయి యుండఁగా వీరికి మాత్రము తమదేహము స్థిర మని ఇట్టివాసన కలిగియున్నది. ఈ యజ్ఞానవిలాసముం దలపోసియు తనకోరిక

నెఱవేఱినది గదా యని యెఱింగియు హర్షాశ్చర్యములచే ఆ బ్రాహ్మణబాలుడు నవ్వెను.' అని విక్రమార్కు మహారాజు ఉత్తర మొసంగెను అంతట బేతాళుడు మాయచే నదృశ్యుడై తనతావునకుం బోయెను. రాజు మరల నతనిని దేర వెంటనే పోయెను మహాత్ముల హృదయము అర్భోనిధుల హృదయము వోలె కలంగుడు వడదు గదా.

కథ—౨౧

వెండియు విక్రమార్కుడు బేతాళుని బుజమునోడు ఇడుకొని శ్శశానమున నడచి పోవుచుండగా బేతాళుడు ఇట్లు కథ చెప్పసాగెను:—'రాజా, గాటంపు వలపుగతం జెప్పెదను వినుము. పుణ్యశేషముతో స్వర్గమునుండి భూలోకమున నవతరించు పుణ్యాత్ములకొఱకు అమరావతికి సమానముగా బ్రహ్మ నిర్మించినట్టి యీ యుజ్జయినీ నగరమున పూర్వ మొకప్పుడు పద్మనాభుఁ డనురాజు ఏలుచుండెను. ఈ నగరంబున ఆకాలముందు కు బేరునికన్న ధనికుఁడు అర్థదత్తుఁ డని వైశ్యవరుఁ డుండెను. ఆతనికి ఆమరసుందరుల సాటిది అనంగమంజరి అని కవ్యారత్నము ఉండెను. ఆ కన్నియను తండ్రి తామ్రలిప్తి వివాసికి మణివర్తయను వణిక్కుమారుని కిచ్చి వివాహము చేసెను. కాని, తనకు వేఱు సంతతి లేనందున మక్కువ

పెక్కువచేత కూతురు బాయలేక అల్లుని యింటికిం బంపక, అల్లునింగూడ తనయింటనే నిలుపుకొనెను రోగి కటుత్కాష్ట ధమునుంబోలె అనంగమంజరి ఆపతిని ఇచ్చుగింపకుండెను. చిరకాలము కష్టపడి గడించిన ధనసమృద్ధి లోభికింబోలె పతికి మాత్రము అనంగమంజరి ప్రాణము కన్నను ప్రియగా నుండెను.

ఇట్లుండ నొకప్పుడు మణివర్ష తల్లిదండ్రులం గన నాస గొని తామ్రపీఠికిం బోయెను. వేరవి వచ్చెను. ఆమనిచెలువునిం జూచి నెవ్వగం జేసి దిక్కాంతలు నిగిడించు నిట్టూర్పులో యన శుల్లీ పాటలామోద నిర్భరంబుగ వేడిగాడ్పులు వీవం దొడంగెను. కాగిన పుడమినుండి దుమారంపుబారులు గాలికి రేగి మింటి కెక్కుచుండెను. సగళ్లు బాటసారులవలెనే చాల సేపటికి సాగు చుండినవి. రాత్రులు కరము డీలు పడినవి.

అంత నొకప్పుడు అనంగమంజరి తన యింటి మేడకిటికి లోనుండి రాజపురోహితునికుమారుని కమలాకర నాముని, ఆసీథిలో నడతెంచుచుండం గాంచి, ఆచెలువను అతడునుం గాంచి, అంతమాత్రాననే ఇరువురును మరుమాయలలోఁ బడి వశము దప్పిరి. అంతట తోడిచెలికాఁడు కమలాకరుని ఎట్లాఁ ఇంటికి నడపించుకొని పోయెను అనంగమంజరియు కమలా కరుని నామధేయమును సఖిముఖమున నడిగించి తెలిసికొని, మెల్లమెల్లన తన పడుకటింటం జేరి పడుకంబడి, అతనినే తల పోయుచు కామునిబారిం బడి ఏమియుం గనక ఏమియు విసక

దొరలు చుండెను. ఇట్లు రెండుచూడదినములు గడచినంతట అనంగమంజరి సన్నగిల్లి పాలి వలవంతకుం దాశజాలక, తాను వలచిన యా చెలువునిపొందు తనకు సమకూడ దని నిశ్చయించు కొని, రాత్రి ఒక సమయమున, కిటికీదారిని ఇట్లు పేలువడి మృతి: గోరి తన యూటతోటలోని చెట్లనడిమి బావికడ కేగిన దై, అట తనతండ్రి మహావిభవముతో ప్రతిష్ఠించిన తమ కులదేవతకు చండికాదేవికి మ్రొక్కి, తీర్తించి, 'అమ్మా, ఈ పుట్టువున కమలాకరుడు నాకు పతి గాండేని వైపుట్టువుననేని అగుగాక' అని వేడుకొని అమ్మవారి యెదుట నొక యశోక వృక్షంపుగొమ్మకు పయ్యెంటవలువతో నురి గట్టుకొనెను.

ఈలోపల నెచ్చెలి మేల్కొని పడుకటింట అనంగ మంజరింగానక వెదుకుచు నాతోటకే దైవయోగంబున నేలెం చెను. ఆ సమయమందు అనంగమంజరి మెడకు ఉరిం దగిలితి కొనుచుండెను. చెంతకు నెచ్చెలి పరువున నరిగి వలదు వల దని పలుకుచు నురిం ద్రెంపి వైచెను. ఇట్లు సఖి వచ్చి యురిం ద్రెంపుటం గాంచి, అనంగమంజరి ఆపరాని విరహతాపంబున నేలం గూలెను నెచ్చెలి ఓదార్చి అడుగంగా దుఃఖమునకు గారణము చెప్పి, వెండియు 'చేలీ, మాలతికా, తలదండ్రుల వసమున నున్న నాకు. ఆచెలువునికూటమి యలవడదు, నాకీక మరణముకిన్న శరణ మే మున్నది?' అని పల్కి, సొచ్చునీళ్లి కూలెను. 'అకటా! మన్నభునిదురాయి దాట నెవ్వరితరము!

దానఁ గదా అవినీత లగు వెఱచెలువలను నవ్వెఱు నాచెలి
 ఇప్పుడు ఈతీరయినది!' అని పలువగలం బలవించుచు, మాలతిక
 అనంగమంజరిని చన్నీళ్లు చల్లి, చలువవీవనలు వీచి, మూర్ఛ
 తేర్చి తాపశాంతికై తామరపాకులసెజ్జ వేసి, అందుం బరుండఁ
 జేసి, ముంచునఁ దడిపినము త్రైపుఁబేరుల నెద నలంకరించెను.
 అంతట అనంగమంజరి కన్నీళ్లు నింఁచుకొని నెచ్చెలితో 'సఖీ,
 నాతాపము ముత్తైపుఁబేరులకుం దామరాకులకుం జల్లాలునది
 గాదు. దేన నిది యూటునో దానిని నీవే ఆలోచించి సమకూ
 ర్పుము. నేను బ్రదుక నీ కిచ్చయేని ఆచెలువుని గూర్చుము.'
 అని వచించెను. నెయ్యంబు మీఱ మాలతిక పల్కెను: 'చెలీ,
 ఈరాత్రి దూరము గడచి యున్నది. తేపు పోయి నేను నీ
 ప్రియుని ఇటకే తోడితెచ్చెద. అంతదనుక ఇంటికి పోయి
 ప్రాణములు బిగఁబట్టుకొని యుండుము.' అంతట అనంగ
 మంజరి సంతసిల్లి తనమెడలోని హారమును చెలిమెడలో బహు
 మానముగా వైచి 'నెచ్చెలీ, ఇప్పుడు నీ వింటికిం బొమ్ము, తెల్ల
 వాఱఁగానే పోయి కార్యము సాధింపుము.' అని సఖిని పంపి తా
 నింటికేగెను.

తెల్లవాఱఁగా మాలతిక ఎవ్వరికిం దెలియనీయక కమ
 లాకరుని యింటికి జని వెదకి ఉద్వాసవనములో చెట్టుక్రింద
 గండపునీటితో తడిపిన తామరాకు సెజ్జం బడి పొరలుచున్నకమ
 లాకరుని, గుట్టుం గాచుచెలికాఁ దొకఁడు అరఁటియాకు వీవన

గాలితో నూటడించు చున్నను కామాగ్ని చేతఁ గ్రాగుచున్న వానిని, దవ్యనం గాంచిన దై ఆతని యాకాఁక అనంగమంజరి చేతనే చల్లాలునదిగా నెంచియు, నిశ్చయ మెఱుంగునదై అటనే చాటున నిలిచి యుండెను. అంతలోన కమలాకరునితోఁ జలి కాఁడు 'మిత్తుఁడా, నెగు లొందకు, ఈయుద్యానంపుసొంపులు గాంచుచు మనస్సును వినోద పెట్టుకొనుము.' అనెను. 'చలి కాఁడా, నామనస్సును ఆవణిక్కన్య హరించెను గదా, నాకడ నున్నం గదా వినోదపెట్ట నగును. శూన్యహృదయుని నన్ను మదనుఁ డీవుడు తన యంపకోలలకు దొనగా చేసినాఁడు. కాన ఆమనశ్చోరి నాకు దొరకునట్లుగా యత్నింపుము.' అని కమలా కరుఁడు వచించెను. అంతట మాలతిక సంతసించి చాటు విడిచి ఎదుటికిం జని కమలాకరునితో ననియె:—“ఓ సౌబగుఁ డా, అనంగమంజరి పంపగా నీకడ కేగుదెంచితిని. దూత్య మును వివరించెద వినుము:— 'ఇది శిష్టసంప్రదాయమా, బలాత్కారమున నాహృదయముం జొచ్చి మనస్సును దొంగి లించి కానరాకపోవుట!' అని. ఇది మఱియు వింత ! ఆమె స్వ మనశ్చోరునికి నీకే ప్రాణములతోఁ గూడ దేహమును సయితము ఇయ్యఁ దలచి యున్నది. నీకై ఆతరుణి రేఱుంబవలు ఉపకు నిట్టూర్పులం బుచ్చుచున్నది. నిరంతరమును నీకై ఆ మచ్చె కంటి కాటుకకన్నీటి బొట్టులధారలజడిని బిట్టు గురియుచున్నది. కావున నీ కిచ్చుగలదేని మీ కిరువురకును మే లగు తెఱం గఱిం

గించెద.” అంతట కమలాకరుండు ‘ఓచెలీ, ప్రాణేశ్వరి నాకై పడుచున్న విరహావస్థ దెలుపుచు నీపలుకులు నాడెందంబు నానందంబుం గొందలంబును పొందించుచున్నవి. నీ వొక తెవేమా కిరువురకును గతివి. కావున నీకుఁ దోచినట్లు ఒనర్చుము.’ అని వాక్రుచ్చెను. అంతట మాలతిక యిట్లనియె:— ‘ఈరాత్రి నేను అనంగమంజరిని గుప్తముగా తదీయోద్యానముండు చేర్చెద. నీ వట వెలుపల వచ్చి యుండుము నేను నాయుపాయముచేత నిన్ను లోనికిం గొనిపోయెద. అట్లేని మీ కిరువురకును ఇచ్చ వచ్చినట్లు కూటమి వాటిల్లును.’

ఇట్లు మాలతిక కమలాకరుని దేర్చి పోయి, అనంగమంజరిని కార్యము పండె నని చెప్పి సంతోషవెట్టెను. అనంతరము అట్లే రాత్రి కమలాకరుండు కట్టి పూసికై నేసి కోరికలీరిక లెత్త ఇట్లు గదలిచని ప్రేయసియాటతోట దారికడ బయట నిలిచి యుండెను. మాలతిక అనంగమంజరిని ఆ పగ లెట్లో గడపించి, యపుడు తోడ్కొని వచ్చి, యాతోటలో ఎలమావిగు మురునడుము గూర్చుండఁబెట్టి, తాను వెలికి అరిగి కమలాకరుం దెచ్చి చెలికడం జేర్చెను. కమలాకరుండు దట్టంపుటాకుజీబుల చెట్లనడుము నున్న యాప్రియ భామినిని బాటసారి నీడనుం బోలెం గాంచి చేరున కరుణనయట శత్రుని నీ గైదలి కమలాకరుండు గురుగునం బైకొని కంఠముం గవుంగిలించి ‘దొరకతివే, నీచచ్చటి కేగదవు?’ అనియెడి పలుకునడుమునే ప్రహర్షాతి

రేకంబున నూపిరి తిరుగక ప్రాణము పోయి గాలికి సోలిన తీవ
 వోలె నేల వ్రాలెను. కామపరిసాక ప్రకారము ఎంతవితయో!
 అది గని, పిడుగు దాకినట్లే కమలాకరుడు, అయ్యో! అయ్యో!
 ఇదే మని, మూర్ఛిల్లివ్రాలి ఇంచుకనేపటికిం దెలిసి లేచి, యా
 ప్రియ నొడ్డి బెట్టుకొని, కప్పుగిలించుకొనుచు ముద్దులు గొను
 చు తద్దయు నేడ్చుచు చివరకు పట్టరాని శోకాతిరేకంబున గుం
 డియ న్నీలి కాలధర్మము నొందెను. అంతట నా యిరువుర
 గతికిని మాలతిక వగచుచుండఁగా రాత్రి గడచెను. తఱువార
 తోటకాపరులవలన ఈవృత్తాంత మెఱింగి ఇంతటి బంధుజనులు
 ఆచోప్పటికి వచ్చి లజ్జాశ్చర్య శోక మోహంబులు పెనంగొన
 వమి సేయనుం దోషక భేదంబునం దల వాచి కడుం దడవు
 ఊరకుండిరి. అక్కటా! వాచునెలతలు కులమున కెల్లకష్టములు
 నవమానముం దెత్తురుగదా ఇంతలో ననంగమంజరికై యువ్వి
 ళ్లూరుచు తత్పతి మణివర్ష తామ్రులిప్తినుండి వచ్చెను. అప్పుడు
 మామయింటికి బోయి, వృత్తాంత మెఱింగి, బాష్పాంధకా
 లోచనుం డయి ఆయుద్యానమునకే వచ్చెను. అచట అనుభవ
 యొడియం దత్రైతంగున నున్న భార్యను గనియు రాగా
 బున తదీయదుశ్శీలతం దలంపక ముఖాశనిహతుఁడై తాను
 ప్రాణములు వదలెను. అంతటిజను లెల క్రందుగా సం
 దడింప, నక్కొలాహాసమునకు నూరివారెల్ల వృత్తాంత మరసి,
 విని యబ్బురపోయి యుచటికి వచ్చిరి. ఆసమయంబున అచట

పూర్వము అనంగమంజరీ జనకుడు ప్రతిష్ఠ చేసి యుండిన చండి కాదేవిని ప్రమథులు 'అమ్మా, ఈయర్థదత్తుడు నిన్నిటం బ్రతిష్ఠించినవాడు, ఎప్పుడును నీయం దతిభక్తుడు. అతనికిం గలిగిన యీశోకములో, ఓతల్లీ, దయ చూపి రక్షింపుము.' అని వేడుకొనిరి. అంత నాశరణాగతవత్సల శంక రాధాంగలక్ష్మీ చండికాదేవి కనికరంబున 'మంచిది, ఈమువ్వురును శాంతమునను లై బ్రదికి లేతురు గాక.' యని యచుగ్రహించెను అంతట నామువ్వురును మదనవికారము లేక నిదురమేల్కొన్నవారువోలె బ్రదికి లేచిరి. ఆయాశ్చర్యమునకు జను లెల్ల ఆనందపడుచుండగా కమలాకరుడు లజ్జచే తలవంచుకొని ఇంటికిం బోయెను. అర్థదత్తుడు సిగ్గుపడుచున్నతనయ ననంగమంజరిని ఆల్లునితో మహోత్సవంబున నింటికిం గొనిపోయెను.

ఇట్లని కథను వక్కాణించి బేతాళుడు విక్రమూర్కుని అడిగెను. 'రాజా, అనురాగమూఢు లయిన యామువ్వురలోను ఎవరికి మోహము ఎక్కువ? ఎఱింగియుం జెప్ప వేని నీకు నామునుపటిశాపము ఉన్నదియకదా.' రా జిట్లనియె:—వారిలో ఎక్కువ రాగమూఢుడు మణివర్త కడమ యిరువురును మదనాబ్ధి కాలక్రమమున పరిపక్వ మగుడు అన్యో న్యానురా గాతి రేకంబున ప్రాణము వదిలికను వదిలిరి గాక, అతిమూఢుడు మణివర్త, భార్య అన్యపురుషున క్తమృత యైనను కని, కోపము వహింపవలసిన తఱిని శోకముచే ప్రాణంబు ద్వజించినాడు.'

అంతట బేతాళుడు అదృశ్యుడై నిజధామమున కేగెను. రాజు మరల నాతనిని తే బోయెను.

కథ—౨౨

విక్రమార్కుడు మరల బేతాళుని శింశుసావృక్షము నుండి తెచ్చుచుండగా బుజుంబునుండి బేతాళుడు యిట్లనియె:- టరాజా, నీవు సత్త్వసంపన్నుడవు, సాధువవు, కావున నీ కొక మంచి కథ చెప్పెద వినుము:— పూర్వము కుసుమపుర మను నగరమున ధరణీవరాహుడు డని రాజు ఏలుచుండెను అతని రాజ్యములో బ్రాహ్మణులు పలువురుండిరి. అందు బ్రహ్మస్థల మను నగ్రహారంబున విష్ణుస్వామి యని బ్రాహ్మణుడుండెను. అగ్ని దేవునికి స్వాహా దేవివోలె ఆయనకు మహాపతివ్రత భార్య యుండెను, ఆదంపతులకు నలువురు కొవరులు కలిగిరి వారికి వేదాధ్యయనము బాల్యంబును ముగియునప్పటికి తండ్రి కాల ధర్మము నొందెను, తల్లి సహగమనము గావించెను. అంత నాభ్రాతలు కడుదుఃఖితులై, దాయాద హృత సర్వస్వములై, అట నేమియు గతి లేమిచే నలువురుం గలయఁబలికికొని మాతా మహానిఱుంటికి యజ్ఞస్థల మనుగ్రామమునకు పోవ సంకల్పించు కొని, యట్లే తరలి దారిలో మధుకరవృత్తిచే జీవించుచు చిర కాలమునకు ఆగ్రామము చేరిరి. అట తాత మృతి జెందినందున

మేనమామల పోషణలో స్వాధ్యాయము నభ్యసించుచుండిరి. ఈ దరిద్రులకుఁ గాలక్రమమున మేనమామలయింటిలో అన్న వస్త్రముల విషయమున నవమానము జరుగు చుండెను.

ఇట్లు బంధువులవలని యవమానమునకు రోసి వారు ఒక నాడు ఏకాంతముగా కలసి తల్లపోసికొనుటలో పెద్దవాడు తమ్ములతో నిట్లనియె.—“తమ్ములారా, మన మేమి చేయఁ గలము? సకలమును విధి నేయు చున్నది. ఎపుడేని ఏవిషయమం దేనియు పురుషుఁడు చేయఁగలది ఇంచుకేనియు లేదు. నేను మినదశకు దుఃఖపడుచు తిరుగు చుండ రుద్రభూమిలో చచ్చి పడియున్న యొకపురుషుఁడు నాకు అగపడెను వానిం గని యిట్లు తలంచితిని. ‘అహా! ఈతనిదశ నా కబ్బునా! ఈతఁడు దుఃఖములమోపు నవల వైచి విశ్రాంతిం బొందుచున్నాఁడు. ఎంత ధన్యుఁడు!’ ఇట్లు తలంచి నేను మరణమునకు నిశ్చయించుకొని చెట్టుకొన కొకత్రాడు గట్టి దానితో ఉరిపోసికొంటిని. దాన నాకు తెలివి తప్పినే గాని ప్రాణము పో లేదు. పాశము తెగి నేను నేలం గూలితిని. నాకు మరల తెలివి వచ్చునంతటికి ఎవఁడో ఒక పురుషుఁడు కనికరించి నన్ను తన యుత్తరీయమున చల్లగాలి వచ్చు నట్లుగా వీచుచు నేదదేర్పుచు, నాతో ‘చెలికాఁడా విద్వాంసుఁడ వయ్యము, ఇట్లు దుఃఖంతువేల? పుణ్యమువలన సుఖంబు గలుగుటయు, శాపంబువలన దుఃఖంబు గలుగుటయు నీ వెఱుంగవా? దుఃఖమునకు ఓడితివేని

పుణ్యము నేనును. అత్తహత్య నేని నరక దుఃఖమున కేల యొడి గట్టెదవు?' అని నన్ను ఓదార్చి తా నెటకో పోయెను. అంతట నేను మరణప్రయత్నము మాని వచ్చితిని. ఇట్లు విపరీత విధి చావనుం గూడ చావ నీయదు. ఇప్పుడు నేను నాకిక దారిద్ర్యక్షేపము కలుగకుండునట్లు తీర్థమందు తపస్సుచేత ఈ దేహమును కాల్చెదను."

అన్న యట్లు పలుకఁగా తమ్ము లిట్లు వక్కాణించిరి.—
'అన్నా, ధనము లేని ప్రాజ్ఞునికి దుఃఖ మే మున్నది? అర్థములు చ.చలము లని యెఱుఁగవా? తెచ్చి పెట్టుకొని ఎంత కాపాడి పను తుదకు దుర్జనమైత్రియు, వేశ్యయు, శ్రీయును, ఎవరికేని ఎన్నఁడేని స్థిరములా? కావున మానవంతుఁడు ఏగుణంబున వర్థము కట్టువడి స్వాధీనముగ నుండునో ఆగుణంబును సాధింప వలయును.' ఇట్లు తమ్ములు పలుకఁగా అన్న ధైర్యము తెచ్చు కొని 'తమ్ములారా, మీరు నెప్పిన యా గుణ మెయ్యని?' యని అడిగెను. అంతట వా రెల్ల నాలోచించుకొని 'మనము ధూమిలో వెదకి ఏదేని ఒక విజ్ఞానమును నేర్చుకొందము.' అని నిశ్చయించుకొని మరల నలువురం గలసి కొనుటకు సుకేతస్థాన మొకటి యేర్పఱుచుకొని నలు దిక్కులకుం జెదరి పోయిరి.

కొంతకాలమునకు విజ్ఞానములు నేర్చి వచ్చి మరలం గలసిరి. ఒక్కొక్కఁడును కడమవారితో తా నేర్చిన విద్యను తెల్పెను. 'నాకు ఎముకతునుక దొరకినయెడల అది యే ప్రా

ణిదో దానికి దగిన మాంసమును నానేర్చిన విద్యచేత నేను
 సృజింపఁ గలను.' అని యొకఁడు పల్కెను. రెండవవాఁడు 'అట్లు
 మాంసము పొందిన యాయెంపతునియకు నేను నానేర్చిన విద్య
 చేత ఆప్రాణికి దగిన వెండ్రుకలును తోలును సృజింపఁ గలను'
 అని వచించెను. మూడవవాఁడు 'అట్లే తోలు మాంసము
 వెండ్రుకలుగలిగిన యాయెముక యుండిన, నేను నానేర్చినవిద్య
 చేత దానిదేహంపుఁగడమయవయవముల నెల్ల సృజింపఁగలను'
 అని చెప్పెను. అంతట నాలవవాఁడు, 'అట్టి యా దేహమునకు
 నేను నా విద్యచే ప్రాణ మియ్యఁగలను.' అని తెల్పెను అనం
 తరము నలువురును తమతమ విద్యాప్రభావముం జూపుకొన
 నొక యెముక ముక్కకై యడవికింబోయిరి. అటవారికి సింగము
 నెఱ్ఱెముకటి దొరకెను. సింగంబు దని యెఱుంగక వారు దానిని
 గ్రహించి ఒకఁడు దానికి తగిన మాంసముం గల్పించెను. రెండవ
 వాఁడు, దానికి చర్మఃరోమములు కల్పించెను, మూడవవాఁడు
 సకలావయవములుం బూర్తి చేసెను అంతట నా నిర్జీవసింహ
 మునకు నాలవవాఁడు ప్రాణ మొసంగెను అంత నాసింగము
 జూలు టిక్కించుకొని అతిభయంకరముగా కోఱలు దీటు
 కొనుచు వాడిగోడుల నంకుసములవలెం బట్టి పైకి దుఱుకి
 తన్ను సృజించిన యానలువురం జీల్చి ఆరగించి తనిసి నట్టడవిం
 జొచ్చెను. ఇతైఱింగున నా బ్రాహ్మణ భ్రాతలు నీల్వరును సింహ
 సృష్టిదోషముచేత మడిసిరి. దుష్టప్రాణిని లేపినవానికి సుఖ

మెట్లు గలుగును! ఇవ్వకువున విధి విపరీత మైయున్నప్పుడు కష్ట పడి నేర్చిన మంచి విద్యయు మే లొసంగక చేతు నేయును. వేరైనదైవము అనుకూలముగా నుండిన, దానిం బ్రజ్ఞాజలమునం దడిపిన, నీతిపాదులో పురుషకారవృక్షము ఫలమొసంగును.

ఇట్లు బేతాళుడు కథ చెప్పి విక్రమాదిత్యుని ఎప్పటి శాపమును దలపించి ఆ నలువురు భ్రాతలలో సింహనిర్ధాణ దోషము ఎవరిదో చెప్పు మనెను. 'ఈతడు నా కిట్లు మానభంగ మొనర్చి తప్పించుకొనిపో నుద్దేశించి యడుగు చున్నాడు. కానీ, నేనును వదలను, మరలం బోయి తెచ్చెదను గాక.' అని తలపోసి విక్రమార్క మహారాజు 'యోగీశ్వరా, ఆనలువురలో సింహమునకు ప్రాణ మిచ్చినవాడు ఆ సింహ నిర్ధాణ శాపమును చేసినవాడు. అది ఏ ప్రాణియో తెలియక కడమ మువ్వురును మాంస చర్మ లో మాంగములను నిర్తించిరి. కావున వారియం దేమియు దోషము లేదు. కడపటివాడు సింహకారము గాంచి సింహ మని యెఱింగియు తనవిద్యం జూప నాస గొని దానికి ప్రాణ మిచ్చెను గాన ఆ నాలుగు బ్రహ్మహత్యలనుం జేసినవాడు అతడే.' అని పలికెను. వెంటనే బేతాళుడు అంతర్ధాన మొందెను రాజు మరల నాతనిం గొనిరాఁ బోయెను.

అనంతరము విక్రమార్కమహారాజు మరలశ్శశానమందు శింశుపావృక్షమునుండి బేతాళుని కొనిరా నరిగెను. బేతాళుడు నానావికారములు మాయలును గావించెను. రాజు వదలక ఎట్లో అతనిని భుజమున కెక్కించుకొని కొనిపోవుచుండెను. దారిలో బేతాళుఁ డిట్లు వచించెను.—రాజా, ఇది చెడుకార్య మయినను దీన నింత పట్టుదల నీ కున్నది. కాన నీకు వినోదార్థ మొకకథ చెప్పెదను, వినుము. కళింగదేశమున శోభావతి అను పురము స్వర్ణములో నమరావతివోలె పుణ్యాత్మలకు నివాస భూత మయినది కలదు. దానిని ప్రద్యుమ్నుఁ డను రాజు ఏలు చుండెను. ఆనగరమున నొకచోట నారాజు యజ్ఞస్థల మని యొకయగ్రహారమును పలువురు బ్రాహ్మణులకు నివాసముగా నిర్మించి యుండెను. ఆయగ్రహారమున వేదపారగుఁడు మహా ధనుఁడు అగ్ని హోత్రి దేవతాతిథిపూజకుఁడు యజ్ఞసోముఁ డని బ్రాహ్మణుఁ డొకఁ డుండెను. అతనికి లేక లేక యపరవయ స్సనందు లెక్కలేని వ్రతములకు ఫలముగా పుత్తుఁ డొకఁడు అనురూప యగు భార్యయందు జనించెను ఆచిన్నవానికి బ్రాహ్మణులు దేవసోముఁ డని నామ మిడిరి. సులక్షణుఁ డాతఁడు తండ్రియింటం బెరుగు చుండెను. పదియా తేండ్ల

వయస్సున ఆబాలుడు విద్యావినయసంపదచే సర్వజన ప్రియుఁడై దైవవశమున జ్వరముచే కాలధర్తము నొందెను. అంతట ప్రేమాతి రేకంబున తండ్రి తానును భార్యయు పుత్రుని దేహమును కౌగిలించుకొని యేడ్పుచు ఎంతసేపటికిని దహనమునకు విడువఁ డాయెను అంతట పెద్దలు వచ్చి యాయన కి తీరున బోధచేసిరి:—‘భూదేవ, నీవు పరావరజ్ఞుడవు గదా, ఈసంసారము నీటిబుడగవలె నస్థిగ మని యెఱుంగవా? నైనయములను భూమిలో నిండించి, మనోహరము లయినమేడలయందు సుగీత నాదములతో రతనాలమంచుబులం బవ్వళించి, చందన ద్రవము మైఁ బూసికొని, సుందరీమఃఫలం గూడి, ఈ భూలోకమందు తామే దేవతలుగా విలసిల్లిన నరాధిపులు సయితము, శ్మశానములలో అనుచరులు ఏడ్పుచు వెంట రా, నొంటిగా సోదలం బరుండి, చిచ్చునకును తిండి యై, నక్కలు ప్రక్కలం బెఱుకుచుండఁగా, కాలముచే దిగమ్రుంగఁబడి ఎవ్వరికిని తప్పింపఁ దరము గాక పోఁగా, ఇతరుల మాట చెప్పువలయునా? విద్వాంసుడవు నీ వీ శవమును కవుంశిలించికొని ఏమి చేయుదువు!’ ఎట్టకేల కతఁడు విడువఁగా వాగు ఆచిన్నవానిని శవాలంకారము చేసి పాడియం బెట్టి, పలువురు బంధుజనులు మహాదుఃఖంబున నేడ్పుచు కూడ రాఁగా, నలబలంబు మీఱ, శ్మశానమునకుం గొనిపోయిరి.

అచ్చట శ్మశానంబున వృద్ధతాపసుడు పాశుపతయోగి మతిక కట్టుకొని నివసించి యుండెను. తపస్సు చేతను వయస్సు చేతను క్రమము కృశించిన యాతని శరీరమును అంతటను నరములు ఉబ్బి చుట్టుకొని యుండెను. ఆతఁడు దామశివ నామ ధేయుఁడు అవరమహేశ్వరుఁడో యన నొప్పుచుండెను. ఆతాపసునికి శిష్యుఁడు మహామూర్ఖుఁడు శత్రుఁడు ధ్యానయోగాది విద్య చే గర్వము బలిననవాఁడు భిక్షకై వ్రతము పూనినవాఁడు ఆతనితోఁ గూడ నివసించువాఁడొకఁడుండెను. ఆసమయమున తాపసుఁడు వానిని చీవాట్లు పెట్టుచుండి యాకోలాహలము దూరమునుండి విని 'ఓరీ, ఇదేమో యిహ శ్మశానములో అపూర్వముగా ఎక్కువ కలకలము వినబడుచున్నది పోయి క్షణములో నది యేమో తెలిసికొని రమ్ము, లే లెమ్ము, అని యాజ్ఞాపించెను. శిష్యుఁడు అప్పుడే చీవాట్లు తిన్నకోపంబున 'నేను పోను, నీవే స్వయముగాః బొమ్ము, నాకు భిక్షావేళ దాటిపోవును' అని తిరస్కరించెను అంతట గురువు 'చీ! చీ! మూర్ఖుఁడా, తిండిపోతా, తెల్లనాటి యింకను అరజాము కా లేదే, నీ కిప్పు డెక్కడి భిక్షావేళరా?' అని చీవాట్లు పెట్టెను. అంతట శిష్యుఁడు కోపగించి 'చీ, ఎత్తువడ్డముదున్న నేను నీకు శిష్యుఁడు గాను, నీవు నాకు గురువవు గావు. ఇదే నీకొయ్యముంతను నీవేమోచికొమ్ము, నేను వేతే పోయెదను.' అని ప్రేలి వెడలి పోయెను. అంతట నాతాపసుఁడు నవ్వుచు

వెలునడి ఆ బ్రాహ్మణకుమారుని శవమును బంధువులు దహనార్థము తెచ్చి పెట్టియున్న తావునకుం జనియెను అట జనులు మృతకుమారుని నవయాచనమునకు వగచు చుండఁగా, తాపసుఁడు ఆశవముం గన్న వాఁడై తనముదియొడలం ద్యజించి వాని దేహంబునం బ్రవేశింపఁ దలంపుగొనియెను. వెంటనే చాటునకుం జూయి ఏకాంతంబున బిగ్గరగా నేడ్చి కాలుసేతు లాడించుచు నృత్యము చేసి యాచనేచ్చచే యోగప్రభావముచే క్షణములో ఆ బ్రాహ్మణ కుమారుని దేహంబునందుఁ బ్రవేశించెను. అంతట సోదరములు నున్న యాచిప్రకుమారుఁడు బ్రదికి ఆవులించుచు లేచి కూర్చుండెను. దానిం గని బంధుప్రభృతి జను లెల్ల 'బ్రదికి యున్నాడు! బ్రదికియున్నాడు!' డని పెద్ద కోలాహలము గా వించిరి. అంత బ్రాహ్మణ కుమారు శరీర గతుఁ డామోగీశ్వరుఁడు తనవ్రతము మానఁ దలంపనివాఁడై వారితో నెల్లనిట్లుబొంకెను: 'లోకాంతరమున కేగిన నాకు పరమశివుఁడు సాక్షాత్తుగా మహాపాశుపతవ్రతము నాచరింప నియమించి యుపదేశించి యా యొప్పుదలపై ప్రాణ మిచ్చినాఁడు ఇప్పుడే నేను ఏకాంత మృతకుం జని యావ్రతము నవలంబింప వలయును. ఇట్లు చేయనేని నాప్రాణము నిలువదు. కావున మీరు పొండు నేనుం బోయెదను.' ఇవిధమున నావ్రతి వారి నెల్ల బోధించి యుండుటకు బంపివేసెను. అనంతరము తాను ఒంటరిగా నేగి

తన పూర్వదేహమును ఒకగోతిలోఁ బూడ్చి మరల ప్రత
మారంభించి జన్మనంబుచే మించి యథేచ్ఛముగా నేఁగెను.

బేతాళుఁడు ఇట్లని కథ చెప్పి విక్రమాఝాని తన
యొప్పటి శాపముం దలపించి యీ ప్రశ్న చేసెను:— 'రాజా,
ఆ యోగీంద్రుఁడు పరకాయ ప్రవేశము నేయఁ బోవు తఱిని ఏల
యట్లు బిగ్గరగా నేడ్చెను? ఏల యట్లు నృత్యము చేసెను? నాకు
విన వేషకగా నున్నది చెప్పుము.' రాజు శాపమునకు వెఱచి
మూసము మాని యిట్లనియె:— 'ఆ విషయమున నాతాపసుని
యభిప్రాయ మిది. ఈశరీరము చిరకాలమునుండి నాతో
నుండి వెరిగినది, సిద్ధికి సాధన మయినది, లేబ్రాయంబున
తల్లిదండ్రులచే కరము లాలన పొందినది. అట్టి దీని నిప్పుడు
వదలెదను గదా, యని వగవు గలిగి యాముసల తాపసుఁడు
బిగ్గరగా నేడ్చెను. దేహాభిమానము వదలరానిది గదా. క్రొత్త
యొడలిం జేరెదను, ఇంతకన్న నెక్కుడు సాధించెదను, అని
సంతోషంబున నృత్యము చేసెను. జన్మనము ఎవ్వనికి ప్రియము
గాదు?' ఇట్లు రాజు పలుకఁగా నతని బుజమునుండి బేతాళుఁడు
మాయ మాయెను. రాజు మరల నాతని దేర నేఁగెను.
ధీరాత్ముల తెగువ కులాచలములను సయితము జయించును,
కల్పాంతమందును కదలదు గదా.

మరల శింశుపా తరువునుండి విక్రమార్కుడు బుజం బునం బెట్టుకొని తెచ్చుచుండగా బేతాళుడు వెండియు నిట్లు వచించెను:—ఓరాజా, ఈయూతాఃకూతములకు నే నలసి యున్నాడను, నీ వలయవు. నా దొక గొప్ప ప్రశ్న యున్నది, దానిం జెప్పెద వినుము. పూర్వము దక్షిణాపథంబున పరమ సాధువు ధర్మం డని మండలాధిపతి యొకఁ డుండెను. ఆతనికి దాయాదులు పలువు రుండిరి. ఆతేని భార్య గొప్ప వంశముది సాధ్వీమతల్లి, ఆమెది మాళవదేశము, పేరు చంద్రవతి. ఆ జాయకాపతులకు లావణ్యవతి యని యన్వర్థనామధేయ యొక కూతురు కలిగెను. ఆశిల్లకు వెండ్లియీడు వచ్చిన సమయమున దాయాదులు రాజ్య మాక్రమించిరి అంత నారాజు స్వదేశమునుండి పలాయితుఁ డై భార్యను కూతురు వెంటఁ బెట్టుకొని రత్నసంచయముం గైకొని రాత్రి తరలి మామగారి యింటికి మాళవదేశమునకు వింధ్యారణ్యముదారిని పోవు చుండెను. ఆతఁడు కాకు చొచ్చినంతట ప్రాద్దు పొడిచెను. రాజు నడకలో కాలికి గ్రుచ్చుకొన్న ముండ్లచే శ్రమపడుచు నొక బోయపల్లియం దటియం జనియెను. దూరముననుండియే కిరా తకులు వస్త్రాభరణములతో వచ్చుచున్న యా రాజుం గని

పెక్కు కైదువులం గయికొని దోచుకొనుటకు పరువున వచ్చిరి. వారిం గని రాజు 'మిమ్ము మ్లేచ్ఛులు తాకుదురు, ఇవ్వనిం జోరుడు' అని భార్యకుమారికలను హెచ్చరించెను. వారు నట్లే జీబునం జొచ్చిరి. ఆరాజు శిశురాగ్రేసరుడు తన పై సంపవాన గురియుచున్న యా కిరాతులను డాలుం దరవారిం బూని ఓక్కండ పెక్కండ్రం జక్కాడెను. అంత శబరపతి వల్లీజనులనెల్ల నతనిమీదికిం బంప, వారుపైబడి డాలు పగులఁ గొట్టి యాతని నొంటిగానిని సంహరించి యాభరణములం గొని చనిరి. పొదరిగటనుండి అది యెల్లం గని భర్తృమరణమునకు వడంకి చంద్రవతి కొమరితతోఁగూడ దిగులున పలాయమాన యయి దూరము చని మఱి యొక యడవిం జొచ్చెను. ఆసమయంబున మధ్యాహ్నా తాపమునకు నీడలు కూడ పాంథులవలెనే చల్లని వృక్షమూలముల నాశ్రయించు చుండ, వారిరువురును ఒకచోట నొక చెఱువుగట్టున నశోకవృక్షంపు నీడలో చదికిలం బడి కూర్చుండిరి.

ఆసమయంబున పెద్దమానిసి యొకఁడు చండసింహ నాముఁడు సింహపరాక్రముఁ డనువేరి కొమరునితోఁ గూడ నాయ రణ్యమునకు వేటకై వచ్చినవాడు ఆచెంగటనే నివసించు వాఁడు గుఱ్ఱముమీఁద వచ్చి దారిలో దుమ్ములో నావెలందుల యపగులజాడం గని కుమారునితో 'పుత్రా, ఈపాద రేఖలు మంచివిగా నున్నవి, అందగత్తెలవిగా నగపడుచున్నవి. ఈజా

డం బట్టి పోయి మనము వారిని కందుమేని నీ వందొకతెను నీ కిష్ట మయిన దానిని స్వీకరింపుము.' అనెను. 'నాయనా, ఇందు ఒకతె యడుగులు చిన్నవిగాను, ఇం కొకతెయడుగులు పెద్దవి గాను ఉన్నవి. చిన్న యడుగులది చిన్నదిగా నుండును, అది నాభార్య, పెద్దయడుగులది పెద్దదిగా నుండును, అది నీకు తగినది నీభార్య.' అని పుత్రుడు సింహవిక్రముండు వచించెను. తండ్రి యిట్లనియె:—'పుత్రా, ఇట్లు చెప్పవచ్చునా? మొన్న మొన్ననే గదా నీతల్లి పరలోకమునకుఁ బోయినది. అట్టి గుణవంతురాలిని పోగొట్టుకొని ఇంకొకతెపై ననురాగ మెట్లు వూన నగును!' పుత్రుడు మరల నిట్లనియె:—'నాయనా, అట్లు చెప్పకుము, భార్య లేని గృహస్థునియిట్లు పాడు గదా. ఇదియునుం గాక మూలదేవుడు పల్కినయీసుద్దినీ నీవు వినలేదా ?

క. ఎందు ఘనస్తనజఘన య

మందౌత్సుక్యమునఁ దనదుమార్గముఁ గనదో

సందానము కొఱి యగునా

బందికి గృహసంజ్ఞమునకుఁ బాలనుఁ డేగుణ్.

కావున నేఁ గొనని రెండవదానిని నీవు స్వీకరింపవేని నా ప్రాణము హరించినట్లే' పుత్రుడు నిర్బంధపెట్టఁగా తండ్రి యొప్పుకొనెను. ఇరువురును ఆజాడవెంట సరస్వీరమునకు వచ్చి చంద్రవతిని గాంచి దఱిసిరి. వారిం గని దొంగ లని వెఱచి ఆమె లేచెను. కూతురు వారిం గని తల్లితో 'అమ్మా,

భయపడకు, దొంగలు గారు, సౌమ్యకారులు, సువేషులు. వీ రెవరో వేటకు వచ్చి ఇటు లరుడెంచినారు.' అని పలికెను, ఆమాట విని ఆరాణి సందేహించుచుండగా చండసింహుడు గుఱ్ఱము దిగి వారితో 'ఓయెలనాగలారా, ఏల తొట్టుపడియె దను, మేము అనురక్తిచే మిమ్ముం గన వచ్చితిమి. కావున భయ పడక మీ రెవరో చెప్పుడు. ముక్కంటికంటిమంట యంటిన తుంటివంటి దంటకై వనరుచు ఈయటవికి వచ్చిన రతిప్రీతులలో యన నున్నారు మీరు. రతనాలమేడల నుండవలసిన నెమ్మేనో వారు మీరు అయ్యో! ఎట్టు లీ నిర్జనారణ్యమునకు వచ్చితిరి? ఉత్తమాంగన లొడిలో నిడికొని యొత్తం దగిన మీయడుగుఁ దామరలు ఈ ముండ్లకాటిలో నడయాడునందులకు మాడెం దంబు కరము కొందలపడుచున్నది. చిత్రము! గాలికి రేగి మీ నెమ్మోములపయిం బడు నీదుమారము మా మొగంబును కాంతిపేదం జేయుచున్నది. కుసుమ కోమలం బగుమీనెమ్మేనం బడుచు వేడివెలుంగు వెలుంగు మప్పుం గాల్చుచున్నది. కాన మీ వృత్తాంతముం జెప్పుడు. మాయొద వగం గూరుచున్నది. ఘాతుక మృగ నివాస మయిన యడవిలో మీయునికిని మేము చూడ నోపము.' అని వచించెను. అంతట చంద్రవతి నిట్టూర్పు వుచ్చి సిగ్గుచేతను దుఃఖముచేతను గలగుండువడుచు తమ వృత్తాంత మంతయు వర్ణించెను. అంతట చండసింహుడు ఆమెను స్వామిహీన అని తెలిసికొని ఆమెమది రంజిల్ల మంచి

మాటలు పలికి స్వాధీనం జేసికొని తానును కుమారుడును లావణ్యవతిని ఆమెను తమతో గుట్టములమీఁద నెక్కించుకొని ధవళవతిగర సదృశ మయిన తమనగరమునకుం గొనిపోయెను. ఆమెయు జన్మాంతరము పొందినది వోలె చేయునది లేక అంగీకరించెను అనవద్యై పరదేశమున ఇక్కట్టునం బడినయింతి యేమి సేయఁగలదు. అనంతరము అడుగు జాడలం గని తాము చేసికొన్న నియమము ప్రకారము పెద్దయడుగులదానిని లావణ్యవతిని కూతును తండ్రి చండ సింహుడును, చిన్న యడుగులదానిని చంద్రవతి తల్లిని కుమారుడు సింహవిక్రముండును వివాహ మయిరి. తొల్ల చేసిన సత్యము నెవ్వరు తప్పదురు అనంతరము ఆతండ్రికొమరులకు ఆతల్లికూతులయందు కాలక్రమమునం బలువురు కొడుకులును కొమారి తలుసు కలిగిరి.

ఇట్లు కథ చెప్పి బేతాళుడు విక్రమానిత్యుని ఈ ప్రశ్న యడిగెను. 'ఓ రాజా, ఆ తల్లికూతులకు ఆ తండ్రికొమరుల వలనం గలిగిన కొడుకులును కొమరితలును ఇరుప్రక్కలవారును ఒకరి కొక రే మగుదురో, ఆలోచించి చెప్పము ఎఱిగి చెప్పవేని నీకు మునుపటి శాపమే.' ఇట్లు బేతాళుఁ డడుగఁగా రాజు ఎంత యాలోచించియు నుత్తరము చెప్పఁజాలక, బెప్పక, యూతక వడివడి నడచు చుండెను బుజమున శవము దున్న బేతాళుడు 'అహా! ఈరాజు ఈమహాప్రశ్నకు ఉత్తర మెఱుఁ

గఁడు! కాన బదులాడక సంతసంబున వడివడి నడచుచున్నాఁడు. ఇతని మోసమునేయ నలవిగాదు, మఱి యితఁడు సత్త్వంపుఁ బ్రోవు ఆభిక్షువు మాతోఁ గ్రీడించుచు నింత మాత్రమున మఱుగఁడు. కాన నిపు డుపాయంబున ఆదురాత్ముని వంచించి వాని సిద్ధిని భావికల్యాణుని కీరాజునకుం గూర్చెదఁ గాక.' అని తలంచుకొని రాజుతో నిట్లనియె:— "రాజా! సుఖార్హు డవు నీవు ఈ కృష్ణచతుర్దశి రాత్రి కటికీచీకటిలో ఈవల్లకాట ఈరాకపోకలచే కడు నాయాసపడితివి. నీమనంబున మాలు దల యయినను ఏమియు లేదు నీయద్భుత ధైర్యమునకు నేను మెచ్చితిని. ఈపీనుఁగును నీవు కొనిపొమ్ము. దీనిలోనుండి నేను బయటం బోయెద. నీ కొకహితము చెప్పెదను, విని దాని నా చరింపుము. నీ వెవనికొఱమ ఈనరశవమును కొనివచ్చితివో వాఁడు పాడుభిక్షువు, ఇందు నన్ను ఆవాహన చేసి పూజించును, అనంతరము నిన్ను బలియిచ్చువాఁడై ఆ శతుఁడు భూమిమీఁద సాష్టాంగ ప్రణామము నేయు మచును. అప్పుడు మహారాజా, నీవు వానితో 'ముందు నీవు చూపు, కని నేను తర్వాత చేసె దను.' అనుము. నీకు నేర్పటకై వాఁడు భూమిపై సాగిలం బడఁగానే వానితలను కత్తితో నఱికివేయుము. అంతట వాఁడు కోరియున్న విద్యాధరైశ్వర్యసిద్ధి నీకుఁ గలుగును. అట్లు వా నిని బలివేసి నీవు ఈభూమి ననుభవింపుము. అట్లు నేయవేని ఆశ్రమఁబుఁడు నిన్ను బలివేయును. ఇందులకుఁ జుమా నేను

నీ కింతనేపు విప్పుములు చేయు చుంటిని. కాన నీకు సిద్ధి కలుగును గాక ” ఇట్లు బోధించి బేతాళుడు ఆశవమునుండి వెడలిపోయెను. అంతట రాజు బేతాళవాక్యముచేత ఊతిశీలుని శ్రమణుని అహితునిగా నెఱింగి సంతసించి ఆమణ్ణిక్రింద శ్రమణుని కడకు ఆశవమును బుజమునం గొనిపోయెను.

కథ—౨౫

అంతట విక్రమమహారాజు ఆశవమును బుజమున మోచి ఊతిశీలుని యొద్దకుం జనియెను శ్రమణుడును కృష్ణపక్ష రాత్రిచే మహారాద్రం బయిన యా రుద్రభూమి యందు మణ్ణిక్రింద ఒంటరిగా రాజు నెదురు సూచుచు నుండెను. కేలను నెత్తుట నలికి అందు తెల్లని యెఱుక పాపముతో మండలమొకటి చేసి, దానిదిక్కులందు నెత్తురు నించినకుండ లుంచి, మానిసిక్రొవ్వు నూనెతో దీపము వెట్టి, ప్రక్కను అగ్నిలో హోమము చేసి, వలసిన సంభారము లెల్ల నచట సమకూర్చి యుంచుకొని, తన యిష్టదైవముం బూజచేసి, కను వెట్టుకొని యుండెను. రాజు శవమును తేగానే కని సంతోషమున లేచి యిట్లని పొగడెను:— ‘మహారాజా, నాకు నీవు శక్యముగాని యనుగ్రహమును కావించితివి. నీబోంట్లెక్కడ? ఈపని ఎక్కడ! ఈ చో టెక్కడ, ఈ కాల మెక్కడ ? ఇవ్విధమున నీ ప్రాణ

మునకు తెగించి పరార్థము సాధించు నీవు లోకులు చెప్పకొను నట్లు మహానుభావుడవు గావా? ప్రాణాపాయము కలిగినను సరకు సేయక అంగీకృతకార్యములను సాధించుటయేగదా మహాత్ముల మాహాత్మ్యమని పెద్దలు చెప్పదురు.' శ్రమణుడు ఇవిధమునం బొగడి, తనకార్యము సిద్ధించినదని తలచి, రాజుబుజము నుండి శవమును దింపెను. తర్వాత దానికి స్నానము చేయించి, గండ మలంది పూ దండలం గైసేసి, దానిని ఆమండలము నడుమం బ్రతిష్ఠ చేసి, తాను బడ లెల్ల విభూతిపూసికొని, తలవెండ్రుకల జన్నిదంబు వైచికొని పీనుంగువలువను కప్పకొని, క్షణము సేపు ధ్యానంబునం దుండి ఆనరక శేబరమున మంత్రజలంబుచే బేతాళుని ఆవాహన చేసి క్రమముగాఁ బూజ చేసెను. శ్రమణుడు బేతాళునికి పునుకకప్పెగలో మానిసి నెత్తురు అర్ఘ్యమిచ్చి, పువ్వులొసంగి, నెత్తాపులు వెదచల్లు మైపూత లిప్పించి, మానిసికన్నులు ధూపము వేసి, నరమూంసము నైవేద్యము పెట్టి, పూజ ముగించి, రాజును పిలిచి 'రాజా, ఇటు విజయం చేయున్న యీమంత్రాధిరాజునకు పుడమిమీఁద సాంగిలంబడి సాష్టాంగ నమస్కారము చేయుము ; అట్లు చేసిన నితఁడు నీ మనస్సులోని కోరికలు తీరునట్లుగా వర మిచ్చును.' అని హెచ్చరించెను.

ఆ మాట విని రాజు బేతాళుని యాహితోపదేశమును మఱవక 'స్వామీ ; సాష్టాంగ నమస్కార విధాన మెట్లొ సే

నెఱుంగను, నీవు ముందు చేసి చూపుము, చూచి నేను జేసెదను.' అని పలికెను. చూపుటకై శ్రమణుడు నేలపై సాగిలం బడఁగానే రాజు కత్తితో వానితలను తుండించి వాని రొమ్ముం జీల్చి హృదయకమలముం బెకలించి దానిని శిరస్సమే తముగా బేతాళునికి ఉపహార మొసంగెను. ఆనేర్పనకు భూత గణంబు లెల్ల బలిబలి యని మెచ్చుచుండ, బేతాళుడు సంతోషించి మానిసిపీనుంగునుండి రాజుతో నిట్లనియె. రాజా, ఏ విద్యాధరాధిపత్యమును ఈశ్రమణుడు కోరి యుండెనో, అది నీకు భూమండల సామ్రాజ్యభోగాంతంబున సంప్రాప్తించును. నీన్ను నేను తద్దయు నాయాసపెట్టితిని గావున నీవు కోరిన వర మిచ్చెద నడుగుము.' అంతట రాజు ట్లనియె:—'యోగీశ్వరా, నాయందు కమణ గలవేని నాకు సిద్ధింపని మనోరథ మే ముండును! అయినను వష్టుగాని మాటవానిని నిన్ను ఈవర మడిగెద. నానాఖ్యాన మనోహరంబులయిన యీ ప్రశ్నకథలు ఇరువదినాలుగును, ఇరువదియేనవ దగునీ ముగింపుకథయు, ఇవి యన్నియు తోకములో ప్రఖ్యాతంబులై పూజింపఁబడు చుండును గాక.'

ఇట్లు రాజు వేడఁగా బేతాళుడు 'అట్లే యగుఁగాక, విశేషము చెప్పెద వినుము. ఈలోకములో ఈతోలియరువది నాలుగుకథలును, ముగింపుకథయు, మొత్త మీయిరువదియైదు కథలవరకు బేతాళపంచవింశతిక యను పేరం బ్రసిద్ధి నొంది

పూజార్థమై మంగళప్రదం బగును. ఇందు ఒకశ్లోకము నేనియు ఆదరముతో నెవ్వఁడు వచించునో, ఎవఁడు వినునో ఆయిరువు రును తత్క్షణమే పాపవిముక్తు లగుదురు. వీనిని చెప్పెడుచోట యక్ష బేతాళ కూష్మాండ డాకినీ రాక్షసాదులు ఏమియు చెఱుపు నేయఁజాలరు' అని వచించి ఆనరక భేదరమును వదలియోగ మాయచే తన యిచ్చ వచ్చిన చోటికిం బోయెను.

అంతట మహేశ్వరుఁడు తుష్టుఁడై దేవగణ సమేత ముగా నచటికి నచ్చి రాజునకుఁ బ్రత్యక్షమై యాతని ప్రణామం బంది యిట్లనతిచ్చెను.—'వత్సా, నీవు చేసినపని సరి, విద్యాధర మహా చక్రవర్తిత్వమును సాధింప హతము చేసిన యీకపట తాపసుని చంపితివి. నీవు భూమిలో నవతరించిన యసురలం బరిమార్చుటకై నాయంశమున నేను సృజించిన వాడవు. కావున నీవు ద్వీపములతోను పాతాళముతోనుం గూడ నీభూలోకమును వశపఱుచు కొని విద్యాధరమహా చక్రవర్తి వగుదువు. చిరకాలము దివ్యభోగము లనుభవించి విరక్తి నొంది స్వబుద్ధిచేతనే వానిని మాని తుదకు నాసా యుజ్యముం బొందెదవు. ఇందము, అపరాజిత మనుపేరియీ కత్తిం బుచ్చుకొమ్ము. దీని ప్రభావంబున ఈచెప్పిన భాగ్యము నెల్లం బొందుదువు.' ఇట్లు పలికి ఖడ్గోత్తమము నిచ్చి మహేశ్వరుఁడు రాజుచే పూజలు గొని అంతర్ధాన మాయెను. విక్రమార్కుఁడు తన నగరికిం జనియెను. అచట ప్రకృతులు

ఆతని రాత్రిచర్య నెల్లం గ్రమంబుగా నెఱింగి మహాత్మ
వములు సల్పి యాతనిం బూజించిరి. ఆతండును ఆదినము
స్నాన దాన శివారాధన నృత్య గీత వాద్యాదికంబులం
గడపెను. అనంతరము శివఖడ్గప్రభావంబున కొలది దిన
ములలోనే ఆ రాజు ద్వీప పాతాళ సహితముగా మహీచక్ర
మెల్లను గెలిచి యేలి, తుదను హరాజ్ఞచే విద్యాధర చక్రవర్తి
త్వమునుపొంది, చిరకాల మనుభవించి, పిమ్మట భగవత్పా
యుజ్యముం బొందెను

బేతాళపంచవింశతీక ముగిసినది.

